

ตำราคมอวชาครเบองตัน

ว่าด้วยเบ็ดเตล็ดเกี่ยวกับการเขียนคร
มีวิธีสอนและการปกครองโดยดั่งเขป

(สำหรับนักเรียนฝึกหัดครู, ครูประชาบาลและครูทั่วไป)

รองอำมาตย์ตรี ไส้ภา ปาดบุตร์ ป.ม.

รวบรวม

พิมพ์ครั้งที่สอง ๑๐๐๐ ฉบับ

พ.ศ. ๒๔๗๔

ราคาเล่มละ ๔๐ สตางค์

พิมพ์ที่โรงพิมพ์ศรีหงส์ พระนคร

มีลิขสิทธิ์ตามพระราชบัญญัติ

ตำราคู่มือวิชาครูเบื้องต้น

ว่าด้วยเบ็ดเตล็ดเกี่ยวกับการเป็นครู

มีวิธีสอนและการปกครองโดยสังเขป

(สำหรับนักเรียนฝึกหัดครู, ครูประจำบาลและครูทั่วไป)

รองอำมาตย์ตรี โสภ ภาณุบุตร ป.ม.

รวบรวม

พิมพ์ครั้งที่สอง ๑๐๐๐ ฉบับ

พ.ศ. ๒๔๗๔

ราคาเล่มละ ๘๐ สตางค์

พิมพ์ที่โรงพิมพ์ศิริทรงส์ พระนคร

มีลิขสิทธิ์ตามพระราชบัญญัติ

คำนำในการพิมพ์ครั้งที่ ๑

วิชาครูเป็นวิชาที่กว้างขวาง เวลาต้องการใช้ทั้งคัน
ตุในหนังสือหลายเล่ม ข้าพเจ้าได้ทำการค้นหากที่ต่าง ๆ เพื่อ
สอนนักเรียนครูตลอดจนลงแรงไปมาก ทั้งเสียเวลา
นับเป็นปี ๆ จึงรวบรวมได้เท่าที่ปรากฏอยู่ในเล่มนี้ ข้าพเจ้า
เห็นว่า ถ้ารวบรวมวิชาครูที่กระจัดกระจายอยู่นั้น เข้าเป็น
หมวดหมู่ในเล่มเดียวกัน แล้วพิมพ์ขึ้นเป็นเล่ม ก็อาจจะเป็น
ประโยชน์แก่นักเรียนครู ครูประจำชั้นและครูทั่วไปยิ่ง ไม่
มากนักน้อย เช่นทุนแรงและเวลาในการค้นคว้าอีกมาก นับว่า
สะดวกแก่ผู้ต้องการอย่างหนึ่ง ถึงแม้หนังสือจะไม่วิเศษ
แต่ก็พอเป็นทางแนะนำนักเรียนและครูที่ไม่เคยผ่านโรงเรียนฝึก
หัดครูมาเลย เชื่อว่าคงดีกว่าไม่มี หรือมีแต่ค้นหาไม่ได้
เนื่องจากไม่มีเวลา

การรวบรวม ข้าพเจ้าได้ใช้หลักจากที่เรียนมาบ้าง ค้น
คว้าที่คัดลอกมาจากที่อื่นบ้าง ได้ถามผู้มีความรู้บ้าง ถึงกระนั้น
ก็ดี การบกพร่องคงมีอยู่เป็นธรรมดา หวังว่าคงได้รับความ
เมตตาการุณาจากท่านครูบัณฑิตทั้งหลาย ให้คำติเตียนเพื่อ
แก้ไขให้เป็นประโยชน์ยิ่งขึ้น

บรรดาครูบาอาจารย์ผู้ประสิทธิ์ประสาทวิชาครูแก่ข้าพเจ้า
และท่านผู้กรุณาแนะนำชี้แจง ตลอดจนท่านเจ้าของตำราวิชา
ครูหรือท่านผู้ได้ออกความคิดความเห็นเกี่ยวกับวิชาครู ที่ให้
ความสะดวกแก่ข้าพเจ้าในการรวบรวมนี้ มีส่วนในความสำเร
็จของหนังสือนี้มาก นับเป็นคุณูปการแก่ข้าพเจ้าอย่างยิ่ง จึงขอ
ขอบพระคุณไว้ในที่นี้ด้วยความเคารพอย่างสูง.

รองอำมาตย์ตรี โสภ ภาดบุตร์ ป.ม.

โรงเรียนฝึกหัดครูมูล มณฑลพิษณุโลก

พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๗๔

คำนำในการพิมพ์ครั้งที่ ๒

ในตอนท้ายของคำนำในการพิมพ์ครั้งที่ ๑ นั้น ข้าพเจ้าได้กล่าวไว้ว่า “—ค้นคว้าคัดลอกมาจากที่อื่นบ้าง—” แต่หาได้บอกว่าได้คัดลอกมาจากหนังสือเล่มใดของผู้ใดไม่ ฉะนั้นจึงขอโอกาสชี้แจงไว้ให้ละเอียดดังต่อไปนี้ คือ :—

๑. องค์ของการศึกษาหน้า ๒ คัดลอกมาจากปาฐกถาว่าด้วยวิธการสอนของโรงเรียนอาวาร์ย หน้า ๑—๒ ของเจ้าพระยาธรรมศักดิ์มนตรี

๒. วิธสอนทศและไม้หน้า ๑๓—๑๔ ได้ลอกจากวิธสอนบทเรียนด้วยของ หน้า ๘๓—๘๔ ของพระยาเมธานิบทิ

๓. ลักษณะของครู ได้ลอกจากปาฐกถาของโรงเรียนอาวาร์ยของเจ้าพระยาธรรมศักดิ์มนตรี หน้า ๒๐ ฉะเพาะข้อ ๑—๒

๔. บทที่ ๔ ตั้งแต่หน้า ๒๘—๓๒ คือ หลักการสอนวิชา, ประโยชน์ของเครื่องใช้, คำถามและประโยชน์, บิเเรื่องบนกระดานดำ, องค์วิชา, ทอนจากวิธสอนบทเรียนด้วยของของพระยาเมธานิบทิ หน้า ๑—๑๘ และหน้า ๔๑ ส่วนคำอธิบายขึ้นทั้งห้าก็ได้หลักจากวิธสอนบทเรียนด้วยของ หน้า ๔๕—๖๔

๕. การสอนอ่านทั้งเสียงบทที่ ๒ หน้า ๖๐ ได้หลักจากปาฐกถาของโรงเรียนอาวาร์ย หน้า ๓๕ และหน้า ๖๒ คือ

วิธีอ่านต่างๆ กับคำอธิบาย

๖. บทที่ ๘ สมุททมาຍเหตุ คำอธิบายวิธีลงสมุท ใ้
จากหลักปารุทธาวิธีสอนของโรงเรียนอาหารย์ หน้า ๒๓-๒๕
กับใ้จากคำอธิบายในสมุททมาຍเหตุของกระทรวงธรรมการ

๗. บทที่ ๑๑ ห้องสมุทและพิพธิภณท์ หน้า ๑๐๘
๑๑๔ ใ้เอาหลักจากปารุทธาวิธีสอนโรงเรียนอาหารย์ ก็ดั่ง
แต่ประโยชน์ห้องสมุทตลอดจนวิธีเก็บและรักษา

๘. บทที่ ๑๓ การทำไทยและรางวัล หน้า ๑๒๕-๑๒๗
ใ้หลักจากปารุทธาวิธีสอนของโรงเรียนอาหารย์ หน้า ๙-๑๒

๙. บทที่ ๕ ทวิอย่างที่ ๑ เรืองพัน หน้า ๓๗-๕๓ เนื้อ
เรื่องวิธีสอนและรูปภาพ ใ้จากแบบสอนการรักษาทวิชั้นประถม
บท ๒ ของขุนวิทย์วุฒิเรียบเรียง

๑๐. การสอนการรักษาทวิหน้า ๘๗-๘๘ ใ้จากแบบ
สอนการรักษาทวิชั้นประถมบท ๒ หน้า ก. ข.

เรื่องทวิข้าพเจ้าคัดลอกมาตั้งแต่ข้อ ๑ ถึงข้อ ๑๐ นี้ ใ้
ของผู้นเรียบเรียงใ้มีอธิสิทธิ์ใ้กรมวิจชาธิการกระทรวงธรรม
การแล้ว และข้าพเจ้าใ้จัดการขอท่านเจ้าของลิขสิทธิ์และใ้
รับอนุญาตแล้ว

ส่วนเรื่องทวิคัดลอกมาจากหนังสือของบุคคลอื่น ก็ :-

๑. หลักการสอนทวิ หน้า ๗๘-๘๑ ใ้จากปารุทธา

วิชาสอนบรรยา ของเจ้าคุณวิจิตรคุณกุล ซึ่งเคยลงวิทยา
จารย์แล้ว

๒. การปกครองบทที่ ๑๒—๑๓ หน้า ๑๑๔—๑๑๘ กับ
หน้า ๑๒๒—๑๒๘ ได้จากหนังสือสนทนาเรื่อง “กสิขิปลิน”
ในโรงเรียน ของคุณพระราชาธรรมาภิเศก พิมพ์ในงานศพหลวง
บริรักษ์ราชครู ณ เมโส พ.ศ. ๒๔๖๕ ก็กับกรอบรมบรรยา
หน้า ๑๓๒—๑๓๔ ได้หลักจากปาฐกถาของคุณพระราชาธรรมา

๓. สุขาภิบาลและอนามัยของโรงเรียน ตอนจากวิชา
สุขาภิบาลและอนามัยของโรงเรียน ซึ่งคุณหลวงบริบาลเวชกิจ
นำลงในวิทยาทารย์

๔. หน้าที่ครูใหญ่และครูรอง หน้า ๑๗—๑๘ ได้หลัก
ของคุณพระวรเวทย์พิสิฐ ซึ่งลงในวิทยาทารย์

ข้าพเจ้าได้จัดการขออนุญาตท่านเจ้าของ และท่านได้
กรุณาไปรคอนุญาตแล้ว ฉะนั้นข้าพเจ้าขอขอบพระคุณท่าน
เจ้าของลิขสิทธิ์ และท่านเจ้าของเรื่องที่ได้ระบุมาแต่ต้นซึ่ง
กรุณาอนุญาตให้ข้าพเจ้าคัดลอกเรื่องมาลงในหนังสือด้วยความ
เคารพอย่างสูง

นอกจากเรื่องที่ได้กล่าวมาแล้วข้างบนนี้เห็นความที่ใคร่
มาหากครูโดยตรงบ้าง, ได้ถามไต่ถามผู้รู้บ้าง, เอาความรู้และ
ความคิดรวมกันขึ้นเป็นองค์บ้างดังนี้ :—

๑. วิชิตอนวาทเขียน, ความรู้เรื่องเมืองไทย, การสอน
ทบทวน, การสอนอ่านเขาเรื่อง, การสอนไวยากรณ์ ใกล้เคียง
และคำแนะนำ จากท่านขุนวิทย์ (ใฝ่เคียม ฉวีสกุล) เมื่อ
เป็นผู้ช่วยกรรมการมณฑลพิษณุโลก และเมื่อท่านยังมีชีวิตอยู่
ท่านได้เป็นผู้มีคุณูปการแก่ข้าพเจ้าในการค้นคว้าความรู้ ในทาง
เพิ่มเติมมากมาย จึงขอประกาศเกียรติคุณของท่านไว้ในหนังสือ

๒. การสอนแต่ง, สอนเขียน, สอนคัด, การบัญชีต่างๆ
ในบทที่ ๙ และการทำงานเกี่ยวกับการสอนในบทที่ ๑๐ การบ้าน,
ประโยชน์ของการบ้าน, การสอนหนังสือเด็ก ใกล้เคียงจากท่าน
พระยาผดุงวิทยาเสริม เมื่อท่านยังเป็นอาจารย์ใหญ่โรงเรียน
ฝึกหัดครูวิเศษวชิรเวศน์อยู่เวลานั้น ท่านได้เป็นบรรพชาจารย์ประสิทธิ์
ประสาทความรู้ในวิชาครูแก่ข้าพเจ้าก่อนผู้อื่น ทั้งเป็นผู้เบิก
ทางให้มองเห็นไกล คุควรประทับใจให้ล้น นับว่าท่าน
มีคุณูปการแก่ข้าพเจ้ามาก ขอขอบพระเดชพระคุณไว้ในหนังสือ
ด้วยอย่างสูง.

๓. นอกจากที่กล่าวมานี้ เป็นความรู้ที่ข้าพเจ้าค้นคว้า
ในระหว่างเล่าเรียน และในขณะที่ทำหน้าที่สอนวิชาครูแก่นักเรียนฝึกหัดครูมูลทั้งสิ้น.

นายไธภา ปาตบุตร ป.ม.

พิษณุโลก, ๔ ธันวาคม ๒๔๘

บัญชีเรื่อง

บทที่ ๑ ความเบื้องต้นเกี่ยวกับครู

ครูและหน้าที่	หน้า ๑
องค์ของการศึกษา	” ๒
ลักษณะของครู	” ๓
วิชาครูและการแบ่งวิชาครู	” ๔
ประโยชน์ของการวิชาครู	” ๕
ความหมายของการศึกษา	” ๖

บทที่ ๒ เบื้องต้นเกี่ยวกับวิชาครู

สิ่งที่ควรทำให้หน้าที่ของตนสำเร็จ	” ๘
การศึกษา	” ๑๑
วิธีสอนที่ดีและไม่ดี	” ๑๓
การลูกเกี่ยวกับการอนุสสาภาภาษา	” ๑๕
เกี่ยวกับการศึกษา	” ๑๕

บทที่ ๓ หน้าที่ครูใหญ่และครูรอง

หน้าที่ครูใหญ่	” ๑๗
หน้าที่ครูรอง	” ๑๘
การจัดโรงเรียน	” ๑๙
สุขภาพและอนามัยของโรงเรียน	” ๒๓

บทที่ ๔ การสอนวิชา

วิทยาศาสตร์และศิลปะ	หน้า ๒๘
หลักการ ^๑ ของการสอนวิชา	๒๙
ประโยชน์ของเครื่องใช้	๓๑
คำถามและประโยชน์	๓๑
ข้อเรื่องบนกระดานดำ	๓๒
ของวิชา	๓๓
การเตรียมบันทึกการสอนอย่างพิสดาร	๓๓
ชั้นทั้งห้า	๓๔

บทที่ ๕ ตัวอย่างบันทึกการสอนอย่างพิสดาร

เรื่องการรักชาติ ^๑ เรื่องพิน	๓๗
ภาษาไทยเรื่อง เขียนตามคำบอก	๔๔
อธิบายวิธีบันทึกอย่าง ๔ ^๕ ชั้น	๔๘

บทที่ ๖ การสอนวิชาต่างๆ

ว่าด้วยการสอนอ่านฟังเสียง	๖๐
ว่าด้วยการสอนเขาเรื่อง	๖๓
ว่าด้วยการสอนเขียนตามคำบอกและสะกดตัว	๖๕
ว่าด้วยการสอนคัดลายมือ	๖๘

บทที่ ๑ การสอนวิชาต่างๆ (ต่อ)

ว่าด้วยการสอนรศทหมาย	หน้า	๗๐
ว่าด้วยการสอนแต่งหรือเรียงความ	„	๗๔
ว่าด้วยการสอนไวยากรณ์	„	๗๖
ว่าด้วยการสอนรรยา	„	๗๘

บทที่ ๒ การสอนวิชาต่างๆ (ต่อ)

การสอนวิชาวาทเขียน	„	๘๑
การสอนความรู้เรื่องเมืองไทย	„	๘๔
การสอนการรักษากวี	„	๘๗
การสอนเลข	„	๘๘

บทที่ ๓ ว่าด้วยการบัญชาต่างๆ ของโรงเรียน

ทะเบียนนักเรียน	„	๘๙
สมุดรศทหมายเหตุรายวัน	„	๙๕
สมุดบัญชาพัสดุ	„	๙๘
สมุดบัญชาเรียกชื่อ	„	๙๘

บทที่ ๔ การงานเกี่ยวกับการสอน

ตารางสอน	„	๙๙
เตรียมการสอนประจำวัน	„	๑๐๐
ประมวลการสอน	„	๑๐๔
แผนผังของโรงเรียน	„	๑๐๖

บทที่ ๑๑ ห้องสมุดและพิพิธภัณฑ์

ประโยชน์ของห้องสมุด	หน้า ๑๐๘
วิธีดำเนินการห้องสมุดขึ้นแรก	„ ๑๐๘
ชนิดของหนังสือห้องสมุด	„ ๑๐๙
การเก็บหนังสือห้องสมุด	„ ๑๐๙
การอำนวยความสะดวกห้องสมุด	„ ๑๑๐
ข้อบังคับห้องสมุด	„ ๑๑๑
พิพิธภัณฑ์ของโรงเรียน	„ ๑๑๒

บทที่ ๑๒ การปกครอง

การปกครองคืออะไร	„ ๑๑๕
การปกครองอาศัยตัวครูเองและนักเรียน	„ ๑๑๕
คุณสมบัติของครูช่วยการปกครอง	„ ๑๑๗
สิ่งอื่นที่ช่วยการปกครองบังคับบัญชา	„ ๑๑๘

บทที่ ๑๓ การปกครอง (ต่อ)

ปกครองเด็กตามอายุ	„ ๑๒๐
ต้องทำให้เด็กเคารพและยำเกรง	„ ๑๒๑
ข้อบังคับเกี่ยวกับการปกครอง	„ ๑๒๒
การออกข้อบังคับ	„ ๑๒๓
ภาระของครู	„ ๑๒๔

การทำโทษ	หน้า ๑๒๕
รางวัล	” ๑๒๗
บทที่ ๑๔ คำแนะนำเพิ่มเติมบางอย่าง	
การปกครองชั้น	” ๑๒๘
ที่ยื่นในเวลาสอน	” ๑๒๙
การบ้าน	” ๑๓๐
ประโยชน์	” ๑๓๐
การสอนหนังสือเด็ก	” ๑๓๑
การอบรมจรรยา	” ๑๓๒

บทที่ ๑

ความเบองตนเกี่ยวกับครู

ครู มาจากศัพท์ว่า “ครู หรือ คุรุ” แปลว่าหนัก ซึ่งมี
ความหมายว่า ผู้สั่งสอนศิษย์ ผู้บริหารชั้นหนัก หรือบางที
หมายถึงผู้ควรเคารพนับถือแห่งศิษย์ แต่รวมความว่าผู้ที่จะถูก
เรียกว่าครูนั่น คือผู้ที่ทำการสั่งสอนและอบรมศิษย์ กล่าว
โดยหน้าที่ ครูมีหน้าที่สั่งสอนกุลบุตรและกุลธิดา ซึ่งเป็น
พลเมืองของชาติให้มีความรู้ สอนเด็กให้เป็นพลเมืองที่ดีต่อไป
ภายหลัง หน้าที่ของครูนี้เป็นหน้าที่อันหนัก ซึ่งจะมองไม่เห็น
ผลในปัจจุบัน จะแต่เห็นผลได้ก็ต่อเมื่อเด็กโตขึ้นและเป็นพล
เมืองที่ดีเท่านั้น กล่าวโดยย่อครูมีหน้าที่ดังนี้—

๑. ให้ความรู้แก่นักเรียน

๒. อบรมนักเรียนให้เป็นพลเมืองดี

การสั่งสอนและการอบรมนี้ ผู้เป็นครูมีความมุ่งไปยัง
จุดอันเดียวกัน คือสั่งสอนให้นักเรียนมีความรู้ทั่วๆ ไปประการ
หนึ่ง ให้รู้จักรักษาตัวให้ถูกต้องตามกฎของสุขวิทยา ประการหนึ่ง

และอีกประการหนึ่งนั้น ขอบรมให้นักเรียนเป็นผู้มีความประพฤติ
ดี ถ้าครูได้ทำให้เป็นผลสำเร็จแล้ว ก็คือครูให้การศึกษากับ
นักเรียนตรงตามแนวขององค์สามแห่งการศึกษานั้นเอง.

องค์ของการศึกษา

หลักสำคัญของการศึกษา ท่านแบ่งไว้เป็น ๓ ข้อดังนี้:—

๑. พุทธิศึกษา ได้แก่การให้ความรู้ อันเป็นวิชาสามัญ
ซึ่งจะทำให้เกิดสติปัญญาแก่ผู้ศึกษา วิชาที่จัดเข้าในหลัก
พุทธิศึกษานั้น เช่น คำนวณ, ศิลปะ, วิทยาศาสตร์และภาษาต่างๆ
 เป็นต้น.

๒. จริยศึกษา คือการอบรมนิสัยให้เป็นผู้มีคุณธรรม
อันงดงาม วิชาที่จัดอยู่ในหลักนี้ ได้แก่ทศกวีรบรรยา และ
ศีลธรรมที่มาจากพระศาสนา

๓. พลศึกษา (สุขศึกษาที่แยก) คือการให้ความรู้
ในทางร่างกาย ให้อวัยวะปฏิบัติตนตามหลักของอนามัย เพื่อ
ให้เป็นผู้มีกำลังแข็งแรงปราศจากโรคภัยเบียดเบียน

เมื่อดำเนินการของสามอย่างแห่งองค์ของการศึกษานี้แล้ว ก็คือสอนให้เป็นผู้มีความประพฤติดี, รู้จักการรักษากาย
และรู้จักทำมาหากินโดยชอบธรรม ซึ่งเรียกว่า “สอนให้คน

เป็นพลเมืองของประเทศ” นั้นเอง หลักทั้งสามนี้ต้องอาศัยซึ่งกันและกัน จะขาดเสียอย่างหนึ่งอย่างใดไม่ได้เลย ท่านเปรียบเหมือนบัน ๓ กระบอกที่พียงกันอยู่ไม่ได้ล้ม เพราะมีกำลังยึดเหนี่ยวซึ่งกันและกัน ถ้าถอนออกเสียกระบอกหนึ่ง มันก็อาจะล้มได้ ถึงหากจะตั้งอยู่กับถาวรจริง.

ลักษณะของครู

ได้กล่าวมาแล้วว่า ครูมีหน้าที่อบรมสั่งสอนศิษย์ ใครๆ ก็อาจเป็นครูได้ ทั้งนั้น แต่จะเป็นครูที่ดีหรือไม่ นั้นเป็นอีกเรื่องหนึ่ง ผู้ที่จะเป็นครูที่ดีนั้น ท่านว่าต้องมีลักษณะและคุณสมบัติดังนี้:—

๑. ต้องมีจรรยาอันประเสริฐ
๒. ต้องรู้วิชา คุรุประภอย กับความรู้สามัญอันเป็นพื้นนั้นด้วย
๓. ต้องหมั่นแสวงหาวิชาความรู้เพิ่มเติมเสมอ

ถ้าคนใดมีลักษณะทั้งกล่าวนี้ครบบริบูรณ์ ถิ่นว่าสมควรจะเป็นครูที่ดีแล้ว ซึ่งไม่จำเป็นต้องอธิบายให้ละเอียดถึงเข้าใจกันดีในเรื่องนี้ แต่ควรศึกษาอย่างหนึ่งว่า วิชาครูคืออะไร ทำเป็นอย่างไรผู้เป็นครูจึงต้องรู้ และเรียน.

วิชาครู

ผู้ที่มีความรู้วิชาสามัญ ก็อาจสอนคนอื่นได้เหมือนกัน แต่ไม่สู้ดี เพราะไม่รู้จักกลวิธีสอนและการปกครองบังคับบัญชา ตามธรรมดาคนเรา ใครมีอาชีพในทางไหนควรต้องรู้วิชาเฉพาะในทางนั้น การงานที่ตนทำจึงจะเจริญ ผู้ที่มีหน้าที่ทำการสั่งสอนและอบรมเด็ก ซึ่งได้ชื่อว่าครูนั้น จำเป็นต้องเรียนรู้วิชาเฉพาะของครู การงานจึงจะดำเนินไปสู่ความสำเร็จ วิชาเฉพาะของผู้มีอาชีพในทางครู เรียกว่า วิชาครู.

การแบ่งวิชาครู

วิชาครู ท่านแบ่งออกเป็นแผนกใหญ่ ๒ แผนก

๑. แผนกวิชาการ

๒. แผนกธุรการ

แผนกวิชาการยังแบ่งออกไปอีกเป็น ๒ อย่าง ได้แก่

๑. วิธีสอน

๒. การปกครอง

วิธีสอน คือต้องรู้จักกลวิธีสอนที่ดี และรู้วิธีสอนวิชาทุก ๆ วิชาว่า จะสอนอย่างไรจึงจะให้นักเรียนเข้าใจแจ่มแจ้ง ต้องเข้าใจการสอนอย่างพิสดาร ก็ต้องรู้ว่าชั้นใดมีวิชาอะไร

บ้าง เวลาสอนสัปดาห์ละเท่าใด รู้ประมวลการสอนเป็น
รายเดือนและรายปี

การปกครอง คือต้องรู้วิธีคิดแปลงกลมเกล็น นิสสัยชั่ว
ต่าง ๆ ของนักเรียนให้กลับกันได้ ต้องรู้จักหน้าที่ของครูใหญ่
และครูรอง ตลอดจนหน้าที่ที่เกี่ยวของกับผู้ปกครองนักเรียน
ต้องรู้จักหน้าที่ของครูก็ ตลอดจนบรรยาบทของครู.

แผนกวิชาการแบ่งออกก็

๑. ต้องรู้จักทำสมุดต่าง ๆ ของโรงเรียน
๒. รู้จักทำการวางสอน
๓. รู้จักวิชาโรงเรียน และเครื่องแต่งโรงเรียน ฯลฯ

ประโยชน์ของการเรียนวิชาครู

ผู้เป็นหมอความต้องรู้วิชากฎหมาย ผู้เป็นแพทย์ต้อง
รู้วิชาแพทย์ ผู้เป็นช่างต้องรู้วิชาช่าง การงานของคนจึง
จะเจริญขึ้นฉนั้นใด ผู้ที่มอาชีพในทางครูก็จำเป็นต้องเรียนรู้
วิชาครู การงานของคนจึงจะได้ผลดีฉนั้นนั้น การเรียน
วิชาครูมีประโยชน์แก่ครูคือ—

๑. ทำให้รู้จักกลวิธีสอน เพื่อจะได้สอนนักเรียน
ให้ถูกทาง
๒. เพื่อให้รู้จักการปกครองบังคับบัญชา แล้วจะ

ได้ปกครองบังคับบัญชาเด็กให้ถูกต้องทาง เพื่อ
ความสะดวกในการสั่งสอน

๓. จะได้รู้ ความมุ่งหมายของการศึกษาและการทำงาน
อันเกี่ยวแก่หน้าที่ เพื่อจะได้ปฏิบัติการทำงานใน
หน้าที่นั้นให้เจริญและถูกต้อง
๔. วิชาครูเปรียบเหมือนมีคฤศค (ผู้นำทาง)
สำหรับสิ่งที่ถูกทอดทิ้งให้เห็น แล้วจะได้แก้ไข
ให้ถูกต้องตามกาลสมัย

ความหมายของการศึกษา

การศึกษาที่ดี ซึ่งถ้าเด็กได้รับไปถูกต้องแล้วนั้นเด็กจะ
เป็นผู้มีคุณสมบัติ ดังนี้:-

๑. รู้จักปฏิบัติตนตามนามัย
๒. รู้จักหน้าที่ของพลเมือง
๓. รู้จักระเบียบ และมีความประพฤติงามตาม
หลักของพระศาสนา
๔. รู้วิชาสามัญทั่วไป และรู้ วิชาอาชีพ
สมควรแก่ชีวิตภาพ

ฉะนั้นอาจกล่าวได้ว่า ความมุ่งหมายอันแท้จริงของการ
ศึกษา ก็ดำเนินไปตามแนวขององค์ทั้งสามแห่งการศึกษา
นั่นเอง คือ:-

๑. มุ่งหมายให้ อบรมแก่ให้ มีนิสัยดี
๒. มุ่งหมายให้ วิชาทั่ว ๆ ไป
๓. มุ่งให้ เกิดรู้จักใช้วิชาที่ เวียน มาแล้วให้เป็น
ประโยชน์ ได้แก่ การต้องการให้ รู้จักหน้าที่
พลเมืองดี เช่น การรักษากฎ กติกา การหาเลี้ยงชีพ
ในทางที่ชอบ

บทที่ ๒

หมวดเบ็ดเตล็ดเกี่ยวกับวิชาครู

ในบทก่อนได้กล่าวถึงความเบื้องต้นซึ่งเกี่ยวกับครู มีข้อ
สำคัญที่ได้กล่าวแล้วนั้น คือ:-

๑. ครูและหน้าที่ของครู
๒. หลักการศึกษา
๓. ลักษณะของครู
๔. วิชาครูคืออะไร และการแบ่งวิชาครู

๕. ประโยชน์ของการเรียนวิชาครู

๖. ความมุ่งหมายอันแท้จริงของการศึกษา

หัวข้อที่กล่าวมาแล้วนั้น ครูต้องเอาใจใส่และให้เข้าใจ
 ชุมชน ทั้งพยายามปฏิบัติให้ดีที่สุดที่จะทำได้ ในบทนี้จะ
 ได้กล่าวหมวดเบ็ดเตล็ดเกี่ยวกับวิชาครูต่อไป

สิ่งที่ครูจะทำหน้าที่ของตนสำเร็จ

ได้กล่าวมาแล้วว่า ครูมีหน้าที่สำหรับสอนและอบรมเด็ก
 ให้เป็นพลเมืองดี ฉะนั้นจำเป็นจะต้องมีเครื่องสนับสนุนเพื่อให้
 หน้าที่ของตนสำเร็จตามความประสงค์ สิ่งทีครูจะทำให้หน้าที่
 ของตนสำเร็จได้นั้น ต้องอาศัย

๑. การสอน

๒. การปกครอง

๓. การหาความรู้ใส่ตัว

๔. การสมาคม

๕. การทำตนให้เป็นตัวอย่างอันดีแก่เด็ก

๖. คิดถึงการงาน

๗. การรู้จักพึ่งบังคับบัญชา

๑. การสอน ใต้แก้ว

ก. เรื่องที่จะสอน ต้องรู้กว้างขวาง ถ้าไม่รู้ต้องเวียน
มีฉะนั้นจะสอนผิดๆ ถูกๆ จะให้โทษแก่เด็กภายหลัง.

ข. ตรวจดูเรื่องว่ายากง่ายเพียงไร เหมาะแก่อายุของ
เด็กในชั้นของคนหรือไม่ ถ้ายากก็แก้ไขให้ง่าย.

ค. ต้องแบ่งบทเรียนมาสอนให้เหมาะแก่เวลา และต้อง
ตรวจดูเรื่องที่จะสอนให้ละเอียด ให้รู้ว่าตรงไหนบ้าง ควรจะ
ให้เด็กเข้าใจ หรือเปรียบเทียบกับคำถามให้เด็กคิดอย่างไร?

ณ. เรื่องที่สอนนั้น เด็กมีความรู้บ้างแล้วหรือยัง ข้อนี้
จำเป็นต้องสอบสวน จะได้สอนให้ทักต่อกัน และในการสอน
ทุกวิชาต้องมีความมุ่งหมายว่า เราจะสอนให้เด็กมีความรู้
ตรงไหน แล้วจะสอนอย่างไร จึงจะได้ประโยชน์เต็มที่.

ง. ผลของการสอน เราต้องตรวจให้รู้ว่า ความรู้ของ
เด็กบกพร่องอย่างไร ตรงไหน และมีทางที่จะแก้ไขอย่างไร
ต้องเตรียมการสอนเสมอ (จะกล่าวภายหลัง).

๒. การปกครองคือการควบคุมเด็กให้ขึ้นไปตามระเบียบ
ที่ก. ครูต้องปกครองให้เรียบร้อยตลอดไป ทั้งในและนอก
เวลาเรียน ถึงคราวใช้อำนาจก็ใช้ให้เด็ดขาด ถึงคราวผ่อน

ฉันก็อ่อนฉัน ถึงคราวสนุกก็เล่นด้วย อย่าใช้ชีวิตที่เรียกว่า
ศิษย์รักทุกเมื่อไป (จะกล่าวภายหลัง)

๓. การหาความรู้ได้ตัว ครูทุกคนต้องเรียนความรู้เพิ่ม
เต็มเสมอ ถ้ามีเวลานั้นจะไม่ทันสมัย หรือถ้าไม่หมั่นคุ้ยก็ลืมหมด
ความรู้เอาไปมาจาก

ก. การอ่านหนังสือ ครูต้องอ่านหนังสือมากๆ เพราะ
หนังสือเป็นที่เก็บความรู้ไว้ แต่ต้องใช้วิธีจำอย่างคิดหาเหตุผล
เพื่อจะได้หยิบมาใช้ได้ง่าย.

ข. การไต่ถาม เราต้องหมั่นไต่ถาม เมื่อพบเห็นอะไร
เข้า ถ้าไม่รู้ก็ถามผู้รู้ อย่าละเลยในการหาความรู้.

๔. การสมาคม ครูก็ต้องเป็นผู้เข้าสมาคมมากๆ จะได้
ทำตนให้เป็นคนกล้า เข้าไหนเข้าไ้ รู้จักคนมาก แต่อย่าคบ
คนชั่ว ให้คบคนดี จะได้ความรู้กว้างขวาง การที่จะทำให้
เข้าสมาคมได้โดยเขาไม่รังเกียจ ต้องทำตนดังนี้:—

ก. เป็นคนเรียบร้อย

ข. วางท่าให้สง่า อย่าทั่นเท้น

ค. มีใจหนักแน่นและใจดี

ฅ. รู้จักใช้คำพูดให้สมควร

ง. รู้จักเลือกคนที่คบ ทั้งต้องมีไหวพริบดี

๕. ทำตนให้เป็นตัวอย่างอันดีแก่เด็ก เช่น

- ก. เป็นคนมีอัธยาศัยดี
 ข. พูดจาอ่อนหวาน วิชาเรียนร้อย
 ค. รักษาระเบียบของเครื่องใช้ ตลอดจนคำสั่งสอน
 ฉ. การกินอยู่ ต้องให้พอสมกับฐานะ และรักษา
 ธรรมเนียมในการกิน
 ง. การทำงานต่างๆ ต้องออกทน

๖. คิดถึงภาระงาน ก็ต้องนึกถึงภาระงานเสมอว่า ที่ทำ
 มาแล้วนั้นอะไรดีและไม่ดี จะแก้ไขให้ดีขึ้นเสมอทุกวันนี้ไป
 อย่าเพิกเฉยหรือละเลยเสีย.

๗. ต้องรู้จักฟังบังคับบัญชา คือครูต้องรู้จักฟังบังคับ
 บัญชาที่ดี และจำเอาไปบังคับบัญชาเด็ก และตัวครูเอง
 จะต้องเอาใจใส่ให้มาก การที่ผู้ใหญ่สั่งเสียให้เราทำอะไรนั้น
 ท่านคงคิดแล้วว่า เราคงทำได้ เมื่อท่านมอบให้ทำต้องทำ
 ได้ตามความสามารถและหวังก็ อย่าร้องว่าทำไมไม่ไ้ก่อน
 ลงมือทำ

การศึกษา

การศึกษาเมื่อสมัยโบราณมีคนเรียนน้อย โดยมากเป็น
 บุตรหลานของข้าราชการทั้งนั้น เพราะแต่ก่อนไม่มีโรงเรียน
 เป็นระเบียบ ต้องไปเล่าเรียนกับพระสงฆ์ที่วัด โดยยอมตนเป็น

ศิษย์คอยรับใช้และปรนนิบัติท่าน ท่านก็สอนหนังสือให้ ต่อมา
 วัดจึงกลายเป็นโรงเรียน และเมื่อมีจำนวนลูกศิษย์มากขึ้น
 โรงเรียนจึงได้เกิดขึ้นทั่วทุก ซึ่งในสมัยนั้น โรงเรียนก็คงยังแยก
 จากวัดไม่ขาด.

การศึกษาในสมัยก่อน ไทยมากมุ่งไปรับราชการ จึงเป็น
 ธรรมเนียมต่อมาว่า เรียนหนังสือเพื่อทำราชการ การถือเช่นนั้น
 เป็นความเข้าใจผิดอย่างลึกซึ้ง จริงอยู่การศึกษาทำให้มนุษย์
 เจริญ และชาติก็จะเจริญด้วย แต่หมายถึงพลเมืองในประเทศ
 นั้นรู้จักแบ่งงานกันทำ ถ้ามีแต่คนราชการแล้ว บ้านเมือง
 จะเจริญได้อย่างไร เพราะคนทำงานอย่างอื่นไม่มีแล้ว การ
 ศึกษาที่ค้ำย้อมทำให้ คนเป็นพลเมืองที่ และเป็นกำลังของชาติ
 แต่หาใช่ว่าคนมีการศึกษาก็จะ ต้อง เข้ารับ ราชการ ทั้งหมดไม่
 การงานอื่น ๆ ที่สำคัญซึ่งจะยกฐานะของชาติให้ ลอยเด่นยังมี
 อีกมาก จึงจำเป็นต้องแบ่งหน้าที่กันทำ

สมัยนั้นคนทั้งโลกมองเห็นแล้วว่า การค้าขายกับการ
 กสิกรรม เป็นกระดูกสันหลังของชาติ ประเทศสยามเรามีภูมิ
 ประเทศเหมาะสำหรับทำการกสิกรรม และก็ได้ทำมาแต่กึก
 ค่ายรพีแล้ว จึงไม่ควรปล่อยให้เสื่อมลง ควรพยายาม
 ช่วยกันพระยงสุานะให้ดีขึ้น การที่พระยงทางนั้น ตกเป็น
 หน้าที่ของครูที่ระชักรูเงือก ๆ รุ่นหลังให้เกิดความนิยมในการทำ

มาหากินตามภูมิลำเนาเดิม เมื่อทำเช่นนั้นได้ บ้านเมืองก็จะ
เจริญ เนื่องจากความมั่งคั่งสมบูรณ์ของพลเมือง.

หน้าที่ของครูก็คือ สอนให้เด็กเกิดความเข้าใจเสียใหม่
อย่าลืมองค์ทั้งสามและความมุ่งหมายของการศึกษาเสีย ถ้า
สอนได้เป็นผลสำเร็จแล้ว พลเมืองก็จะพลเมืองอยู่ได้สม
แก่ชีวิตภาพ บ้านเมืองก็จะอยู่มั่นคงมีวันเสื่อม และถ้า
ครูทำได้จริง ก็จะได้ชื่อว่า “ครูเป็นทหารเอกของชาติ”.

การที่จะทำให้เป็นผลสมความปรารถนานั้น ไม่เป็นของ
ยากจนเหลือความสามารถของครูที่จะกระทำ แต่ครูต้องใช้
หลักข้อไปนี้:—

๑. มีความตั้งใจจริง
๒. กระทำตามหน้าที่ และสอนโดยความเข้าใจเสีย
๓. คอยหาวิธีแก้ไขยกพร่อง.
๔. ให้เข้าใจไว้ว่า ผลของการสอนที่เด็กได้รับไป
นั้น แสดงว่า ครูสอนดีหรือไม่ดี.

วิธีสอนที่ดีและไม่ดี

วิธีสอนที่ดี มีหลักวินัยดังนี้:—

ก. สอนถูกต้องตามกฎจรรยา และกำลังจิตใจของ
เด็ก คือวิธีสอนนั้นเข้าไปฝังอยู่ในจิตใจของเด็ก ทำให้

เด็กเข้าใจซึมซาบ ใ้ด้วยความรู้แจ่มแจ้ง อันเป็นเหตุให้
เกิดสติปัญญาเฉลียวฉลาด.

ข. เด็กจะสามารถนำวิชาที่เรียนไปนั้นในทางที่ค้ทำงาน.

ค. เด็กจะจำความรู้ที่ครูสอนได้แม่นยำ เพราะเด็กได้เรียน
ตามกฎธรรมชาติ และได้ใช้ประสาททั้ง ๕ ตามกำลังวงไวไปสู่
เหตุผล และจากเหตุผลไปสู่ความจำด้วยความคิดของเด็กเอง.
วิธีสอนที่ไม่ดี มีหลักวินัยดังนี้:—

ก. สอนอย่างป่าช้ากดา คือครูพูดคนเดียวอย่างพระเทศน์
ให้นักเรียนฟังด้วยหู ไม่ได้ใช้ความคิดอาลัมไท้ง่าย.

ข. สอนอย่างเสียงก้อง คือครูใช้เสียงดังและเร็ว ครู
ถามเอง แล้วครูตอบเอง ไม่ร้ดให้นักเรียนใช้ความคิด
เพื่อตอบ.

ค. สอนอย่างเครื่องจักร คือครูบอกให้นักเรียนรีบ
ไป โดยไม่ชักถามให้นักเรียนคิดเลย.

ฅ. สอนไม่คิดต่อ คือสอนปะปนกันยุ่ง ไม่เป็นลำดับ
ก่อนหลัง, ยากง่าย ไม่คำนึงตามกฎธรรมชาติ และกำลัง
ของจิตใจ.

ง. สอนเกินส่วน คือสอนมากเกินไป นักเรียนจะเข้าใจ
หรือไม่ ครูไม่ต้งพะวงถึง มีความรู้เท่าไรบรรจุเข้าไป เร็วก
อีกอย่างว่า สอนอย่างแย้ยยักทะนาน.

การลูกเสือกับการอนุสฎภาภาษาต เกี่ยวกับการศึกษา

ก่อนที่เรากล่าวว่า การลูกเสือกับการอนุสฎภาภาษาตเกี่ยวข้องกับการศึกษาอย่างไรนั้น จะต้องเข้าใจความมุ่งหมายของการลูกเสือ และการอนุสฎภาภาษาตเสียก่อน.

ความมุ่งหมายของการลูกเสือ คือ:—

๑. เพื่อฝึกฝนเด็กที่ยังอยู่ในประถมวัย ให้เป็นคนแข็งแรงในส่วนร่างกาย ให้รู้จักปฏิบัติตนตามหลักก่อนามัย.
๒. เพื่ออบรมทางใจ ให้มีความรู้ มีความประพฤติดี.
๓. เพื่ออบรมให้รู้จักหน้าที่ของลูกผู้ชายเสียตั้งแต่ยังเยาว์ โตขึ้นจะได้ทั้งคนไว้ให้ลูกทางของพลเมืองก็ควรประพฤติ.
๔. ต้องการฝึกหัดทั้งแต่ยังเล็ก ๆ จะได้กล่อมเกล่าไว้สะดวก.

เมื่อกล่าวรวมความสำคัญของความมุ่งหมายนี้ คือเพื่ออบรมฝึกฝนให้มีความรู้ เป็นกลาง ๆ ได้แก่การสอนวิชาทั่วๆ ไป ได้แก่การสั่งสอนตามหลักพุทธจริยศึกษา อบรมให้เป็นผู้มีคุณธรรมอันดี ได้แก่การอบรมตามหลักจริยศึกษา และให้เป็นผู้มีร่างกายแข็งแรง ได้แก่การสั่งสอนทางสุขศึกษา จึงเห็นได้ว่า การลูกเสือเกี่ยวข้องกับการศึกษา เพราะมุ่งไปในทุกอันเกี่ยวกับการศึกษา.

ความมุ่งหมายของการอนุสฎากาชาด คือ—

๑. เพื่อปลูกฝังคุณธรรมไว้ในใจเด็ก ให้เป็นผู้มี
จรรยา และรู้จักสละแรงของตนให้เป็นประโยชน์.
๒. ให้รู้จักรักษานามับของตนและผู้อื่น.
๓. ให้รู้จักหน้าที่ของพลเมืองทุก.
๔. เพื่อปลูกให้มีใจเมตตาต่อชาติ ของ ตน และ ชาติ
อื่นๆ ด้วย.

ความมุ่งหมายของการอนุสฎากาชาด ก็มุ่งไปในจุดอัน
เดียวกันกับการศึกษาและการลูกเสือ คือมุ่งอบรมคนให้เป็น
มนุษย์อยู่ได้ ตามสภาพ.

ตามที่ยกมาเปรียบเทียบกับให้เห็น เราก็จะเห็นได้แล้วว่า
การลูกเสือกก็ หรือการอนุสฎากาชาดก็ ย่อมเกี่ยวข้องกับ
แก่การศึกษาโดยมีจุดความมุ่งหมายที่จะ ส่ง สอน อบรม เด็ก ซึ่ง
เป็นพลเมืองของชาติ ให้รู้จักหน้าที่ของพลเมืองดี เพื่อจะ
ได้ดำรงตน, ครอบครวั และช่วยกันบำรุงชาติศาสนาและ พระ
มหากษัตริย์ ฉะนั้นการศึกษากับการลูกเสือและการอนุสฎา
กาชาดจึงต้องควบกันไป จะแยกออกจากกันยาก และถ้า
แยกการลูกเสือและการอนุสฎากาชาดออกเสีย จาก การ ศึกษา
แล้ว ก็จะมีข้อต่อการดำเนินการอันมุ่งไปหาความสำเร็จนั้น
อย่างแน่นอน.

บทที่ ๓

หน้าที่ครูใหญ่และครูรอง

ครูใหญ่เป็นผู้รับผิดชอบในโรงเรียนและภาระงานทั้งหมดในโรงเรียน เป็นผู้จัดการศึกษาในโรงเรียนแทนเจ้าหน้าที่ มีการดูแลควบคุมครู, นักเรียนและภารโรง ตลอดจนจัดการอบรมสั่งสอน แต่เมื่อแยกหน้าที่ของครูใหญ่ออกแล้ว ก็จะเห็นได้ดังนี้ :-

หน้าที่ครูใหญ่

๑. การจัดโรงเรียนทั่วไป
๒. การปกครองโรงเรียน
๓. การสุขภาพในโรงเรียน
๔. การพร (ไว้แก่การสมาคม การติดต่อกับเจ้าหน้าที่, ติดต่อกับผู้ปกครองนักเรียนและคนทั่วไป)

๑. การจัดโรงเรียน คือจัดสิ่งต่อไปนี้ :- สถานที่, ครู, เครื่องใช้, งบประมาณการสอน, ตารางสอน, ทะเบียนบัญชีต่างๆ และข้อบังคับของโรงเรียนเป็นต้น

๒. การปกครอง คือ วัตถุประสงค์ต่อไปนี้:— ระเบียบครู
ระเบียบนักเรียน การปกครองนักเรียน การแก้ไขข้อผิด
เล็ก ๆ น้อย ๆ เป็นต้น

๓. การศึกษาวิชา คือ วัตถุประสงค์ต่อไปนี้:— สถานที่
น้ำดื่ม อาหาร ส้วม การรักษาพยาบาล

๔. การร่ว ต้องรู้จักการสมาคม การรับแขก การติด
ต่อกับเจ้าหน้าที่และคนทั่วไป ให้ถูกกับกาลเทศะ ต้องมี
ไหวพริบ

หน้าที่ครูรอง

ครูรองมีหน้าที่ต่อไปนี้:—

๑. การอยู่ในบังคับบัญชา

๒. การสอน

๓. การปกครองชั้น

๔. การงานในหน้าที่

๕. การสมาคมและความประพฤติ

๑. การที่ครูรองต้องอยู่ในบังคับบัญชาของครูใหญ่เพราะ

ก. ครูใหญ่เป็นผู้แทนต่างหูต่างตาของเจ้าหน้าที่

ข. ครูใหญ่เป็นผู้ควบคุมคนมากมาย จำเป็นที่ครูรอง
จะต้องเชื่อฟัง มีฉะนั้นการงานจะดำเนินไปไม่

สะดวก

- ค. ครูรอง และ ครูใหญ่ ต้อง อาศัย ชึ่ง กัน และ กัน
เหมือนนายเรือและลูกเรือต้องอาศัยกันฉะนั้น
๒. การสอน ต้องปฏิบัติตามหลักนี้
- ก. ต้องเตรียมการสอนทุก ๆ วัน
- ข. สอนตามชั้นทั้งห้า
๓. การปกครอง ต้องปกครองชั้นให้เรียบร้อย
- ก. ปกครองชั้นให้ถูก รักษาอำนาจการปกครอง
ให้เป็นระเบียบ
- ข. ตั้งโครงการ จัดให้เหมาะเพื่อกำเนิรการให้เสีย
เวลาน้อย และให้ได้ผลมาก และเพื่อความ
สะดวกแก่การสอน
๔. การงานในหน้าที่ สิ่งใดที่เป็นหน้าที่ของตนจะต้องทำ
จงทำให้เรียบร้อยด้วยความหวังดี เช่นการสอน การปกครอง
การบัญชี และงานที่ครูใหญ่ให้ช่วยเหลือ (ข้อ ๕ ใ้ยกด้าวมา
แล้วแต่บทก่อน)

การจัดโรงเรียน

ในการจัดโรงเรียนนี้ ครั้นจะยกแต่ละเพาะครูใหญ่จะต้อง
จัดทำกล่าวเท่านั้น ก็เห็นว่าความจะไม่ติดต่อกัน จึงขอกล่าว
ทั้งต้นเริ่มจะสร้างโรงเรียนไปทีเดียว.

๑. ที่ดินสร้างโรงเรียน ที่ดินที่เหมาะสมในการสร้างโรงเรียนนั้น ต้องกว้างขวางพอที่จะขยายขยายกิจการในภายหน้า พนทควรเป็นดินทราย สูงกว่าระดับน้ำ ถ้าที่ดินไม่เหมาะสม เช่น พนทต่ำ เป็นหลุมเป็นบ่อ ต้องจัดการถมที่ถมขึ้นหรือปราบที่สูงลงไปให้เป็นพนททราย

๒. ทำเลที่เหมาะสมในการตั้งโรงเรียน โรงเรียนต้องมีผู้ดูแลคุ้มครองรักษา ตลอดจนการตรวจตราสิ่งเลี้ยวการงาน ก็ต้องให้สะดวก ฉะนั้นโรงเรียนควรตั้งใกล้ศาลารัฐบาลหรือศาลากลาง หรือที่ว่าการอำเภอ ฯลฯ ถ้าทำการของรัฐบาลที่กล่าวมานี้ คงอยู่ใกล้ชุมชนคน จึงเลือกที่ที่เหมาะสมเพื่อสะดวกแก่เด็ก อย่าตั้งในที่ลับลี้ หรือใกล้โรงงาน ฯลฯ

๓. ที่ศ หน้าที่โรงเรียนควรให้ตรงกับทิศใต้ บ้านสะกักทั้ง ๒ อยู่ตรงกับทิศตะวันตกและตะวันออก หลังโรงเรียนตรงกับทิศเหนือ ถึงฤดูร้อนจะได้รับลมซึ่งพัดมาจากทิศใต้ ถ้าหากขัดข้องจะวางคามนี้ไม่ได้ ก็จัดการแก้ไขให้เหมาะสมแก่ความสะดวก

๔. แปลนของโรงเรียน โรงเรียนของกระทรวงธรรมการ มีแผนผัง (แปลน) ๔ ชนิด คือ:-

ก. แผนผังโรงเรียนประจำมณฑล ๒๒ แบบ แบบหนึ่ง มี ๒ ชั้น อีกแบบหนึ่งมี ๓ ชั้น เหมือนกัน

ข. โรงเรียนประจำจังหวัด มี ๒ แขนง แขนงหนึ่งชั้น
เดียว แขนงหนึ่ง ๒ ชั้น

ค. โรงเรียนประจำอำเภอ มี ๒ แขนง อย่างเดียวกับ
โรงเรียนประจำจังหวัด

ฅ. โรงเรียนประจำตำบล มี ๒ แขนง อย่างเดียวกับ
โรงเรียนประจำอำเภอ

ห้องเรียนมี ๒ ขนาด คือ ขนาดใหญ่กว้าง ๓ วา ๒ ศอก
ยาว ๔ วา ๑ ศอก ขนาดเล็กกว้าง ๓ วา ยาว ๔ วา

๕. รั้วที่เล่น สนามเล่นควรอยู่หน้าโรงเรียน เด็กคน
หนึ่งควรมีที่เล่นประมาณ ๓๐ ตารางฟุต ที่เล่นควรเป็นสนาม
หญ้า ลานทราย หรือหิน และต้องปรางให้เรียบ อย่าให้เป็นหลุม
เป็นบ่อ ริมสนามควรปลูกต้นไม้ใหญ่ให้ร่มบ้างตามสมควร

๖. ล้อม ต้องรั้วให้พอแก่จำนวนเด็ก แยกล้อมนักเรียน
หญิงไว้ ค้างหาก อย่าให้รวมกับนักเรียนชาย

๗. ที่รับประทาน ต้องจัดให้มีชั้นแห่งหนึ่ง ถึงไม่ถาวร
ก็ควรปลูกเป็นโรงชั่วคราว น้ำสำหรับดื่มควรมีให้พอ

๘. การตกแต่งโรงเรียน ควรมีภาพต่าง ๆ สำหรับติด
ในห้อง เช่น แผนที่ พระบรมรูป พระพุทธรูป นาฬิกา ที่
แขวนหมวก ตู้เก็บของและเก็บภาพต่าง ๆ ควรเป็นภาพเกี่ยวกับ
กับนักเรียน ภาพแสดงการเพาะปลูก พระพุทธรูปควรมีไว้ที่
ห้องประชุมแห่งเดียว

ส่วนภายนอกตัวโรงเรียน ตามบริเวณโรงเรียน ควร
ปลูกไม้ประดับ เช่น โกรทั้น ชะบา หรือไม้พุ่มอื่นๆ ให้มี
ถนนเข้าออกโรงเรียนโดยเรียบเรียบร้อย ทำรั้วกันบริเวณโรงเรียน
จะเป็นรั้วถาวรหรือรั้วทึบไม้ก็ได้

๘. โถะและม้านั่ง ถ้าจะทำที่นั่งควรทำชนิดนั่งคนเดี่ยว
หรือ ๒ คน แต่ทำที่นั่งคนเดียวก็น่า

ที่นั่งเดี่ยว โถะ กว้าง ๓๓ เซ็นติเมตร ฝ่าเท้าและ
เบาะลาดลงมา ๔ เซ็นติเมตร ทว่างปากกาจะปลูกหมักกว้าง ๑๐
เซ็นติเมตร ส่วนยาวควรยาว ๖๔ เซ็นติเมตร สูง ๓๖
เซ็นติเมตร

ส่วนม้านั่งให้สูง ๔๐ เซ็นติเมตร ที่นั่งกว้าง ๔๐ เซ็นติเมตร
ยาว ๖๔ เซ็นติเมตร ที่พิงสูง ๔๐ เซ็นติเมตร

ที่นั่งคู่ ยาว ๑ เมตร ๑๐ เซ็นติเมตร (ทั้งโถะ และ
ม้านั่ง) ส่วนอื่นๆ อย่างเดียวกับที่นั่งเดี่ยว

กะดานดำ กว้าง ๑ เมตร ๑๐ เซ็นติเมตร ยาวตามสมควร

๑๐. การบังคับบัญชา ทั้งที่สิ่งต่อไปนี้ คือ:-

ก. การเล่นและข้อบังคับ

ข. การงานของโรงเรียนตลอดจนการควบคุม

ค. การรักษาความสะอาดในท้องโรงเรียนและตัวโรงเรียน

ฅ. ห้องสมุดและพิพิธภัณฑ์

สุขภาพและอนามัยของโรงเรียน

การสุขภาพและอนามัยของโรงเรียนนี้ มีทางที่จะรักษาให้หลายอย่าง แต่ข้อสำคัญนั้นคือ :-

๑. สถานที่
 ๒. การควบคุมดูแลนักเรียน
 ๓. การป้องกันโรคติดต่อ
 ๔. ป้องกันอุบัติเหตุ
 ๕. การรักษาพยาบาล
 ๖. ช่วยส่งเสริมการศึกษาให้ถูกต้อง
 ๗. ค้นคว้าสิ่งต่าง ๆ ที่ทำไปแล้วว่าได้ผลอย่างไร
๑. สถานที่ ควรรักษาตามหัวข้อต่อไปนี้ :-
- ก. ความสะอาด ได้แก่ การไปมาของนักเรียนเกี่ยวกับการพลอภย เกี่ยวกับการควบคุมดูแลในการไปมาของนักเรียน ระหว่างโรงเรียนกับบ้าน
 - ข. ที่ตั้งโรงเรียนและที่เล่น เมื่อเราเข้าไปปกครองแล้วต้องคิดแก้ไข เช่นที่เป็นหลุมเป็นบ่อ ควรถมยังไม่มีโอกาสควรบันทึกไว้เสนอผู้ใหญ่คิดแก้ไข และต้องเอาใจใส่ว่า บริเวณภายนอกควรแก้ไขอย่างไรบ้าง

ค. ส้วม แรกสร้าง มีแบบอยู่แล้วควรสร้างตามแบบ ข้อสำคัญคือการรักษา ต้องรักษาให้ถูกต้องตามชนิดของส้วม เช่นเป็นชนิดใช้กระดาษชำระหรือใช้น้ำ ควรอย่าสระเพร่า ต้องวางเวรให้ตรงเข้าเป็น ถ้าทำไม่สำเร็จก็ไม่ควรทิ้งถอย ควรตักนักเรียนคอยสับรับคนมักง่าย หรือใส่กุญแจเสีย เวลาจะไปจึงมอบกุญแจให้

ฅ. อาหารและน้ำ หมายถึงวิธีจัดการระวังรักษาเพื่อให้เกิดได้ด้วยความสะดวก เพื่อให้ผู้ปกครองวางใจได้ในเรื่องอนามัย และเพื่อให้เด็กมีนิสัยไปข้างหน้า

ส่วนน้ำ รักษาความสะอาด ที่ตักน้ำและที่เก็บควรจัดให้ดี อย่าให้เป็นทางเกิดโรคได้ โรงเรียนควรหาภาชนะใส่น้ำวันเกือบหมด มีทวางสูงประมาณครึ่งเมตร ถ้ามีประจำทุกห้องก็ยิ่งดี ด้วยควรใช้อะลูมิเนียม เมื่อจัดการตอนนั้นเสร็จแล้ว ต้องวางระเบียบและคอยตรวจตราในเรื่องคนน้ำ ครูต้องอบรมเด็กให้ มีนิสัยในทางนี้

ควรจัดการแบ่งเวร ชำระล้างถ้วยและหม้อน้ำพวกละวัน ถ้าเด็กคนใดเป็นโรคติดต่อ อย่าให้ใช้ภาชนะร่วมกับคนอื่น

อาหารที่นำมาขาย ต้องคอยตรวจตราและดูแลให้เด็ก
ได้รับการกินอยู่ถูกต้องตามหลักอนามัย ควรแนะนำให้เด็กรู้ว่า
อาหารสิ่งใดควรกินและไม่ควรกิน.

วิธีชั่งกัน ให้ชั่งกันอย่างเที่ยงกันกับการทำกับน้ำ
ของที่วางขายต้องให้มีฝาปิดให้มีฉลาก.

การจัดให้นักเรียนรับประทานอาหาร กำหนดให้เด็กกินอาหาร
เป็นเวลา ให้รู้จักเวลา กิน เวลาพัก เวลาเล่น.

๒. การควบคุมดูแลนักเรียน คือ ให้นักเรียนออกเป็น
พวกๆ พวกเล็ก พวกใหญ่ พวกใหญ่ควรปล่อย พวกเล็กๆ
ต้องควบคุม และคอยตรวจตราดังนี้.

ก. ตรวจตราของต่างๆ ที่นำมาขาย

ข. การกินอยู่ต้องหัดมีมารยาท อย่าให้มูมมาม

ค. หน้าร้อนหรือมีโรคชุกชุม ต้องระวังการกินอยู่

ฅ. แสงสว่าง ควรให้มีพอเหมาะแก่ความต้องการ
อย่าให้มากหรือน้อยเกินไป

ง. ห้องเรียน ต้องให้พอเหมาะแก่จำนวนนักเรียน
ให้มีทางเข้าออกได้สะดวก อย่าให้ห้องอับ
หรือมืดทึบ.

๓. การป้องกันโรคติดต่อ ให้อบรมครูให้รู้จักโรคต่างๆ เพื่อจะได้จัดการช่วยกันระงับทันที ให้เริ่มต้นกัน.

ก. ถ้าช่วยมีอาการต่างๆ ต้องมีรายงาน เหตุการณ์ ไปหาหรือแพทย์ท้องถิ่น.

ข. ถ้าช่วยนักเรียนให้ระวังตัวในเรื่องน้ำ, อาหาร และอื่น ๆ.

๔. การป้องกันอุบัติเหตุ ให้ช่วยกันในเรื่องเล็ก ๆ น้อยๆ ต่อไปนี้:—

ก. คอยช่วยกันโดยชักชวนเหตุเสียบ หรือเมื่อเกิดขึ้น แล้ว ก็ระวังอย่าให้ ทำเจ็บมากไป

ข. เด็กหกล้ม ต้องตรวจให้ทราบว่าเนื่องจากอะไรแล้วจัดการแก้ไขทันที

ค. กันเหตุเกิดจากวงของการเล่น ก็ต้องเฝ้าสวนดู แล้วจัดการระงับ หรือขอกระเบียบการเล่นให้ดีกว่านี้ เหตุอะไรเกิดขึ้น ควรลงไว้ในสมุดบันทึก

๕. การรักษาพยาบาล ให้ครูคอยสนใจช่วยดูแลนักเรียน และรักษาพยาบาล แล้วแต่ความพอใจในทางใด ก็ตามใจของคนไข้ แต่ถ้าเขามาหาหรือ ควรแนะนำในทางที่เป็นประโยชน์ ครูอย่าละเลยในอาการป่วยเล็กๆ น้อยๆ ต้องรีบรักษาเสียแต่ต้นมือ.

๖. ช่วยกระตุ้นการศึกษาให้ถูกต้อง หมายถึงการอบรม
 เกิดให้รับความรู้ เป็นนิสัย และให้ถูกต้องตามความมุ่งหมาย
 ของศึกษาศึกษา อันเป็นหลักสำคัญข้อหนึ่งของการศึกษา ให้
 ครูใช้ความพยายามนำนักเรียนไปตามทางแห่งหลักอนามัยอย่า
 ให้ผู้ศึกษายกพร่อง พยายามให้เด็กรู้จัก.

๑. หลักของการรักษาตัว

๒. การปฏิบัติตนให้ถูกต้องตาม

๓. การระวังคนไม่ให้มีโรคภัยเบียดเบียน

๗. ค้นคว้าสิ่งต่างๆ ที่ได้ทำไปแล้วว่าได้ผลอย่างไร
 หมายความว่า การศึกษาและการอนามัยของโรงเรียน
 ที่ได้จัดการไปแล้วนั้น เป็นผลสำเร็จเพียงใด หรือยกพร่อง
 ตรงไหน แล้วคิดหาหนทางแก้ไขข้อที่บกพร่องให้ดีขึ้น ส่วน
 ข้อที่ก้อยอยู่แล้วก็พยายามส่งเสริมให้ดีขึ้น.

การงานที่ทำไปนั้น ต้องบันทึกไว้ เพื่อจะได้ศึกษาพิจารณา
 ที่ทำในอดีต, ปัจจุบัน, และอนาคต ว่าได้ผลหรือบกพร่องกว่า
 กันอย่างไรเพียงไร เพื่อจะได้แก้ไขให้เป็นทางปฏิบัติ.

บทที่ ๔

การสอนวิทยา

ก่อนที่จะกล่าวถึงการสอนวิทยา จำต้องอธิบายคำ
 “วิทยา” เล็กน้อย วิชาต่างๆ ที่สอนนักเรียนนั้นท่านแบ่ง

ออกเป็น ๒ ประเภท คือวิทยาศาสตร์ กับศิลปะ ทั้งจะกล่าวต่อไปนี้—

๑. วิทยาศาสตร์ เป็นวิชาที่สอนให้รู้จักกฎเกณฑ์และเหตุผลของกฎธรรมชาติว่าเป็นอย่างไร เพราะเหตุไร วิทยาศาสตร์ สอนให้รู้จักรากเง้าของเหตุ และสอนให้รู้ว่าผลต้องเกิดจากเหตุ วิทยาศาสตร์เป็นรากเง้าของรูปปั้น รูปเขียน โคลง ฉันท์ กาพย์กลอน และดนตรี เพราะสิ่งเหล่านี้เป็นของจำลองมาจากกฎธรรมชาติ วิทยาศาสตร์ทำให้เกิดความจำ เกิดสติปัญญา และทำให้เกิดความสามารถ รู้จักการงานช่วยในการทำมาหากิน ทำให้มีโน่นนั่นนั่นมันคง วิชาที่จัดไว้ในจำพวกศาสตร์ คือ— คำนวณ ไวยากรณ์ ธรรมชาติวิทยา การรักษากฎ ภูมิศาสตร์และประวัติศาสตร์ สรีรศาสตร์และสุขวิทยา เหล่านี้เป็นต้น.

วิธีสอนวิชาจำพวกศาสตร์ ต้องสอนด้วยของจริง เพื่อให้นักเรียนสังเกตและทดลองด้วยตนเอง.

๒. ศิลปะ เป็นวิชาที่กล่าวถึงการทำเรื่อง ๆ ด้วยกำลังกายหรือใจ เพื่อให้เป็นผลสำเร็จไปตามกฎเกณฑ์นั้น จนสามารถให้เกิดประโยชน์ได้ หรือพูดอย่างง่าย ๆ ว่า ศิลปะเป็นตำราที่สอนให้เราทำได้และใช้ได้ด้วย วิชาที่จัดไว้ในจำพวกศิลปะ เช่น คติ เขียน เวียงความ ย่อ รhetorica

วาทเขียน การผสม การเวียน การขบว้าง กายบริหาร อ่าน
เขาเรื่อง คำวณ เหล่านี้เป็นต้น.

วิธีสอนศิลปะ: ต้องสอนด้วยการทำจริง อธิบายเหตุผล
ประกอบกับการทำควบกันไป คือให้นักเรียนสังเกตและทดลอง
เสียก่อนแล้วจึงทำ แต่การสอนศิลปะในโรงเรียนสามัญ ต้อง
การแต่เพียงให้มีความรู้ พอเป็นนิสัยที่จะทำให้เกิดสติปัญญา
เฉลียวฉลาดขึ้นเท่านั้น ไม่ไ้มุ่งให้นักเรียนทำได้จนเป็นอาชีพ
วิทยาและศิลปะเป็นของคู่กัน จึงต้องใช้วิธีสอนให้เกยวเนื่อง
กันเสมอ คือต้องสอนทั้งวิทยาและศิลปะประกอบกันไปจึง
จะได้ผลดี.

หลักสำคัญของการสอนวิชา

ก่อนสอนวิชาทุกอย่าง ไม่เฉพาะแต่การสอนวิชา
ต้องอาศัยหลักการสอนจึงจะได้ผลดี ถ้าผู้สอนไม่มีหลักเป็น
เทวของบังคับ การสอนนั้นจะมีผลน้อยหรืออย่างท้อจะเห็นอย
เปล่าๆ หลักสำคัญที่ควรควรยึด คือ:—

๑. จัดเรื่องที่สอนให้เป็นระเบียบ คือจัดเรื่องทีนำมา
สอนนั้นให้เป็นลำดับ ย่อให้ถ้าว่ายยุ่งเหยิงปนกัน แล้ว
สอนไปความลำบากของความง่ายและยาก หรือบทใดควรสอน
ข้อใดก่อนและหลัง ก็ให้จัดลำดับไว้เสียให้เรียบร้อย เวลา

สอนต้องให้นักเรียนได้รับความรู้ ความดำดึกของธรรมชาติ เช่น
สอนเรื่องต้นไม้ ต้องให้รู้ลำต้น, กิ่ง, ก้าน, ใบ, ดอกและผล

๒. อายุของนักเรียน จำเป็นต้องทราบอายุเฉลี่ยของ
นักเรียนในชั้น เพื่อจะได้จัดเรื่อง คำถามและคำอธิบายให้
เหมาะสมกับชั้น คือถ้านักเรียนมีอายุน้อย ต้องใช้คำถาม
และคำอธิบายให้ง่ายเพื่อให้เด็กเข้าใจ ถ้านักเรียนในชั้นมี
อายุมาก ควรต้องใช้คำถามที่เด็กต้องคิด และใช้คำอธิบาย
ให้มีเหตุผลเพียงพอ.

๓. เวลา ควรต้องรู้เวลาที่สอน เพื่อจะได้จัดเรื่องให้
เหมาะสมกับเวลา ไม่ให้เรื่องมากหรือน้อยเกินไป ถ้าเรื่อง
น้อยกว่าเวลา เรื่องจะหมดก่อนเวลาที่คงอธิบายเรื่องนั้น
ซ้ำ ๆ ซาก ๆ โดยไร้ประโยชน์ ถ้าเรื่องมากกว่าเวลา ก็
ต้องเร่งเรื่องเพื่อให้ทันเวลา ซึ่งเป็นวิธีสอนที่ไม่ดี และเสีย
เวลาเปล่าอีกด้วย.

๔. ความรู้เก่าของนักเรียน ต้องสืบสวนให้รู้พื้นวิชาเก่า
ของนักเรียนให้แจ่มแจ้ง แล้วสอนวิชาใหม่ให้เกี่ยวเนื่องกัน.

๕. ความมุ่งหมาย ควรต้องรู้ความมุ่งหมายในเรื่องที่
จะสอนนั้นว่า จะให้นักเรียนรู้อะไรเป็นสำคัญ แล้วจัดเนื้อ
เรื่องและวิธีที่จะสอนให้สมกันตั้งแต่ต้นจนปลาย และระวังอย่า
ให้ถ่วงถ่วงหรือพลัดข้อออกนอกทางได้.

๖. เครื่องใช้ เครื่องใช้สำหรับประกอบบทเรียนที่จะสอน เป็นของสำคัญและจำเป็นยิ่ง ต้องหามาให้พอแก่ความต้องการ ทั้งเวลาที่จะใช้ ก็ควรใช้ให้ถูกต้องด้วย สิ่งที่เป็นเครื่องใช้ได้นั้นคือของจริง รูปภาพ รูปหุ่น แผนที่ เหล่านี้เป็นต้น.

ประโยชน์ของเครื่องใช้

เครื่องใช้ใดแก่ของจริง รูปภาพ, แผนที่ ฯลฯ มีประโยชน์ ๓ อย่าง คือ:—

๑. ทำให้เกิดเกิดความสนใจและพอใจ
๒. ทำให้เกิดจำได้แม่นยำ
๓. เครื่องใช้บางอย่างเช่น รูปภาพ, แผนที่ เรา
จะใช้ได้เสมอทุกเวลา

คำถามและประโยชน์

การสอนวิชาทุกชนิด จำต้องมีคำถามเข้าแทรกในขณะ
ที่สอนทุกครั้งไป การใช้คำถามมีประโยชน์ ๔ อย่าง คือ:—

๑. จะได้ทราบความรู้ของนักเรียนที่เรียนมาแล้ว
๒. เพื่อนักเรียนจะได้รู้ลึกซึ้งกว่ายังจะต้องเรียนอีกมาก
๓. เพื่อจะให้ นักเรียนตั้งใจฟังเสมอ
๔. เพื่อจะได้ทำให้นักเรียนใช้ความคิด

คำถามที่ควรใช้มี ๔ อย่าง คือ:-

๑. ควรถามให้แจ่มแจ้งและเข้าใจง่าย
๒. คำถามต้องให้มีเขตต์ของคำตอบ
๓. ต้องให้ตอบได้แต่อย่างเดียว
๔. ต้องถามให้ทั่วตลอดชั้น

คำถามที่ไม่ควรใช้ ๔ อย่าง คือ:-

๑. คำถามที่เด็กตอบได้ ๒ ทาง
๒. เมื่อสอนขาดคำสั่งไม่ควรย้อนถามทันที
๓. ไม่ควรถามอย่างเคี่ยวขำ ๆ ซาก ๆ
๔. คำถามอย่าให้เด็กมีหนทางตอบเท่า

คำถามควรใช้และไม่ควรใช้ ๘ ข้อนี้ มีคำอธิบายโดยละเอียดอยู่ในหนังสือบทเรียนด้วยของแล้ว ข้าพเจ้าจึงไม่ยกมากล่าวอีก เกรงจะเป็นการซ้ำซากเกินไป ถ้าท่านต้องการทราบก็โปรดดูในหนังสือที่กล่าวนี้.

ย่อเรื่องบนกระดานดำ

เมื่อสอนบทหนึ่งจบทีไรจบลงเป็นตอน ๆ แล้ว ควรเขียนหัวข้อใจความสำคัญลงบนกระดานดำ การย่อนั้นควรจัดให้เป็นลำดับให้ได้ใจความดีที่สุด เมื่อสอนจบคนหนึ่ง ๆ ควรย่อไปทีละียว ถ้านักเรียนในชั้นมีอายุน้อยไม่ควรให้มีคำยาก ๆ ย่นย่อ.

องค์วิชา

องค์วิชา คือ การแบ่งส่วนของบทเรียนต่าง ๆ ออกให้เหมาะและถูกต้องเวลา ถ้าองค์วิชามีมาก ก็ต้องแยกเป็นหลายบท เมื่อจะสอนเรื่องใด ครูควรบอกข้อมุ่งหมายในเรื่องนั้นให้เป็นที่เข้าใจเสียก่อน จะทำโดยวิธีถามทวน หรือจะให้เด็กเล่าความรู้เดิมก็ได้.

การเตรียมบันทึกการสอน

อย่างพิสดาร

วิธีเตรียมบันทึกการสอนอย่างพิสดาร (สำหรับสอนในที่ประชุม หรือบันทึกการสอนวิทยา เมื่อฝึกสอนประจำเดือน) มีวิธีทำได้ ๓ ทาง คือ—

๑. ใช้อย่าง ๓ ชั้น ได้แก่ ชั้นเตรียม, ชั้นสอน, และชั้นใช้
๒. ใช้อย่าง ๔ ชั้น ได้แก่ ชั้นเตรียม, ชั้นสอน, ชั้นข้อ, และชั้นใช้
๓. ใช้อย่าง ๕ ชั้น ได้แก่ ชั้นเตรียม, ชั้นสอน, ชั้นทบทวนหรือเปรียบเทียบ, ชั้นขยาย, และชั้นใช้

ทั้ง ๓ วิธีที่กล่าวมานี้ จะใช้วิธีหนึ่งวิธีใดก็ตาม ก็เรียกว่ามันเป็นการสอนอย่างพิสดาร หรือมันเป็นการสอนตามลำดับชั้นทั้ง ๕ การบันทึกตามลำดับชั้นทั้ง ๕ นั้น ใช้ว่าวิชาทุกอย่างจะต้องบันทึกให้ครบทั้ง ๕ ชั้นเสมอไป บางวิชาทำไม่ได้ จึงต้องทำอย่าง ๓ ชั้น หรือ ๔ ชั้น และจะกระดงไปว่า วิชาใดควรบันทึก ๕ ชั้น วิชาใดควรบันทึก ๔ หรือ ๓ ชั้นนั้น ย่อมกระดงไปไม่ได้ แล้วแต่ความไหวพริบและความชำนาญของตนเอง แต่โดยมากตามที่ข้าพเจ้าสังเกตเห็น วิชาที่อยู่ในจำพวกศาสตร์ มักทำได้ครบ ๕ ชั้นเสมอ แต่จะถือเป็น การตายตัวไม่ได้ และวิชาที่เกี่ยวกับศิลปะ เช่น อ่าน คัด เขียน ฯลฯ มักจะทำเพียง ๓ หรือ ๔ ชั้น แต่ก็ไม่ได้เสมอกัน.

๕๕๖ บททศ

๑. ขั้นเตรียม ในขั้นนี้ต้องการรวบรวมความรู้เก่าที่มีอยู่ในจิตใต้สำนึก ให้กระหายออกจากกันเป็นชั้นๆ ถ้าเห็นอะไรที่ควรการกักเก็บเอาไว้ ส่วนที่ไม่ต้องการนั้นให้ปล่อยไปเสีย วิชาครูจะทำในขั้นนี้ให้สำเร็จได้นั้นคือ ให้เด็กแสดงวิชาเก่าให้ฟัง จะใช้วิธีถามสอบก็ได้ หรือจะให้เด็กกล่าวถึงวิชาเก่าก็ได้ เมื่อครูเห็นว่าเด็กรู้วิชาเก่าดี เป็นระเบียบเป็นลำดับพอที่จะรับวิชาใหม่ได้แล้ว จึงลงมือสอน.

๒. ขั้นสอน ในขั้นนี้ได้แก่การส่งวิชาใหม่เข้าไปยรรยงในสมองของเด็ก เพื่อให้ติดต่อกับวิชาเก่าและให้วิชาเก่าเชื่อมกับวิชาใหม่สนิท ต้องจัดวิชาให้เป็นพวกเป็นส่วนระวังอย่าให้ก้าวก่ายกันไ้ ถ้าทำให้ยุ่งเสียแล้ว จะทำให้เด็กไม่รู้จักแทนและเวียนซาก ถ้าเป็นเช่นนั้นก็นับว่าผลของการลำดับขั้นไม่เกิดและไม่สำเร็จ สมมุติว่าได้ใช้ขั้นสอนสำเร็จแล้ว ก็ขั้นขึ้นทบทวนหรือเปรียบเทียบต่อไป.

๓. ขั้นทบทวนหรือเปรียบเทียบ ขั้นนี้ทำให้เด็กเอื้อมชินไปให้ถึงหลักหรือหัวใจของความรู้ ที่กินความกว้างขวาง และไม่ชักย้ายผันแปร ต้องคอยเฝ้าหรือพะยุงเด็กให้สืบสวนเป็นลำดับขั้นไปโดยลำดับตนเอง จนถึงรากเง้าของวิชานั้น มีวิธีทำได้ ๓ ทาง คือ :-

๑. ยกสิ่งทีคล้ายคลึงกันหรือเกี่ยวของกันขึ้นเปรียบเทียบ

๒. ยกสิ่งทผกผันเปรียบเทียบ หรือ

๓. ยกย้ายจักระเบียบใหม่

การเปรียบเทียบนี้ หมายถึงเปรียบเทียบความรู้เก่ากับความรู้ใหม่ ว่ามีส่วนต่างกันหรือคล้ายคลึงกันตรงไหนอย่างไร ส่วนข้อ ๓ ที่ว่ายกย้ายจักระเบียบใหม่นั้น ได้แก่การทบทวนวิชาคือจัดลำดับให้ถี่ ฉะนั้นในขั้นนี้จะใช้ทบทวน คือการจัดจักระเบียบใหม่ก็ได้ หรือจะใช้เปรียบเทียบ คือการยกสิ่งต่างๆหรือ

คล้ายกันของความรู้เก่ากับความรู้ใหม่ ขึ้นเปรียบเทียบกับได้.

๔. ขั้นขยาย ในขั้นนี้คือการกล่าวรวมวิชาที่สอนให้เข้ากันเป็นระเบียบเรียบร้อย และให้ได้ความชัดเจน คือรักให้เป็นตัวรับเป็นหมู่ตามชนิดและลักษณะ เพื่อไม่ให้เบียดเบียนของวิชาที่ยังเหลือ.

ขั้นนี้จะไม่ใช้ขยาย จะเปลี่ยนเป็นใช้วิธีข้อได้ คำว่าขยายในที่นี้หมายความว่า การจำกัดข้อความของเรื่องให้ได้ความถี่ แต่ให้คำจำกัดนั้นสั้นที่สุด ส่วนคำว่าย่อ หมายถึงการกล่าวรวมแก้ไขความของเรื่องให้สั้นและได้ความ.

๕. ขั้นใช้ ในขั้นนี้เพื่อเป็นการทดลองว่า วิชาที่สอนไปนั้นได้ผลเพียงไร หรือเพื่อทดลองความเข้าใจของเด็กมีวิธีทำได้ ๒ อย่าง คือ :-

ก. ถ้าบทเรียนที่สอนนั้นอยู่ในจำพวกวิทยาศาสตร์ จะออกแบบผลึกให้นักเรียนทำ หรือถามความเข้าใจจากตอนใดตอนหนึ่ง ให้นักเรียนตอบปากเปล่าก็ได้.

ข. ถ้าบทเรียนที่สอนนั้น อยู่ในจำพวกศิลปะ ก็ให้นักเรียนลงมือทำจริงๆ แต่ถ้ายบทเรียนใดเป็นทั้งวิทยาศาสตร์และศิลปะ จะให้ทำแบบผลึกหรือให้ทำจริงๆ อย่างใดอย่างหนึ่งก็ได้ หรือให้ทำทั้ง ๒ อย่างก็ได้ เช่น เลข เป็นได้ทั้งวิทยาศาสตร์และศิลปะ

ข้าพเจ้าเคยเห็นบันทึกของนักเรียนที่ทำให้ชั้น โดยมากมักจะบอกในช่องวิธีสอนของชั้นไว้ว่า “ให้นักเรียนทวนเนื้อเรื่องในชั้นสอนหรือชั้นย่อ” ข้าพเจ้าเห็นว่า ถ้าทำเช่นนั้นก็ไม่ตรงกับความต้องการของชั้นไว้ เพราะนักเรียนไม่ได้เอาความรู้ที่เรียนไปใช้ให้เป็นประโยชน์ หรือไม่ก็ใช้ความนึกเพื่อหาเหตุและผลอย่างใด

บทที่ ๕

บันทึกการสอนอย่างพิสดาร

ตัวอย่างที่ ๑

โรงเรียน.....

ขอผู้สอน.....

บทเรียน	การรักษากว	เรื่อง	ฟัน
ชั้น	ประถมปีที่ ๒	อายุเฉลี่ย ๘ ปี	เวลา ๔๕ นาที
วันสอน	วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....		
เครื่องใช้	ฟัน ๑ ขี่	ค้อน ๑ อัน	รูปแสดงส่วนต่างๆ
	ของฟัน รูปแสดงฟันเสียเป็นระยะ มี ๑ เล่ม		
หมายเหตุ	นักเรียนมีความรู้เรื่องลักษณะของฟัน มาบ้างแล้ว แต่ไม่ละเอียด		

ความมุ่งหมาย เพื่อให้รู้เทคนิค ประโยชน์ ลักษณะ และ
การรักษารักษา.

ลำดับชั้น	เนื้อเรื่อง	วิธีสอน
๑. เตรียม	พื้น	ครูถามนักเรียนว่า “เราใช้อะไร เคี้ยวอาหาร?” (พื้น) ถาม “ถ้าปล่อยให้ฟันสึกปรอทจะเป็น อย่างไร?” (พื้นเสียเร็ว, ปาก เหม็น และอาหารที่รับประทาน เข้าไปสกปรกด้วย) ถาม “ถ้าจะ ให้ฟันสะอาดต้องทำอะไร?” (ต้องใช้แปรงสีฟัน) ถาม “ควร ใช้แปรงสีฟัน เวลาไหนบ้าง?” (เวลาตื่นนอนเช้า และเวลาก่อน เข้านอน) ให้นักเรียนเล่าเรื่อง พื้น ตามที่รู้ พอสมควร แล้วเวลา แล้วครูบอกว่า ต่อไปนี้จะสอน การรักษาทันทีเรื่องพื้น และเขียน “เรื่องพื้น” ลงบนกระดานดำ.

ลำดับชั้น	เนื้อเรื่อง	วิธีสอน
๒. สอน	๑. ชนิดและประโยชน์ของพื้น พื้นมี ๓ ชนิดคือ- ๑. พื้นคก เรียบ และ คม มีไว้สำหรับคกอาหาร ๒. พื้น ฉีก หรือ เขียว มีลักษณะแหลมและคม มีประโยชน์สำหรับฉีกอาหาร ๓. พื้น บก หรือ กราม มีลักษณะแบนสำหรับบกอาหาร พื้นที่อยู่ตรงกันข้ามทั้งข้างบนข้าง	ให้นักเรียนเขานวมือดูตามปลายพื้นของคนให้ทั่ว แล้วถาม “พื้นมีลักษณะเหมือนกันทุกชิ้นหรือไม่เหมือนกันทุกชิ้น” (ไม่เหมือนกันทุกชิ้น) ถาม “พื้นต่างกันอย่างไร?” (บางชิ้นเรียบและคม บางแหลมคมและบางแบน) ถาม “พื้นที่อยู่แถวหน้า มีลักษณะอย่างไร?” (พื้นหน้าเรียบและคม) ครูบอกว่า พื้นหน้าเรียกพื้นคก เพราะมีไว้สำหรับคกอาหาร ส่วนพื้นที่อยู่ถัดพื้นหน้าเข้าไปเรียกว่า เขียว หรือ พื้นฉีก มีลักษณะแหลมและคม สำหรับฉีกอาหาร ถาม “ถัดพื้นฉีกเข้าไปเรียกอะไร?” (เรียกว่ากราม) ถาม “กราม

ลำดับชั้น	เนื้อเรื่อง	วิธีสอน
	ต่างเป็นพันธมิตร เกียวกัน และ ต่างช่วยกันเก็บ อาหารให้กัน พัน ทั้ง ๓ ชนิกัน มี ไว้ สำหรับ เก็บ อาหารให้ละเอียดย ๒ ส่วนต่าง ๆ ของพัน พันทุกชั้นมีส่วน ต่างๆ อยู่ ๓ ส่วน คือ:- ๑. ส่วนนอก แข็ง และ มี สีขาว เป็น เงาม ๒. ส่วนกลาง มี สีเหลือง เรือ ๆ	มีลักษณะอย่างไร ?” (บ้าน) ครูบอกว่า กรามมีไว้สำหรับบด อาหาร พันของคนเรามี ๓ ชนิก คือ พันเล็ก พันคอก และ พันยท พัน ที่ อยู่ ตรง กัน ซ้ำ เป็น พัน ชนิกเดียวกัน ต่างช่วยกัน เก็บอาหารให้กัน ถาม “พัน ทั้ง ๓ ชนิกันมีประโยชน์อย่าง ไ?” (สำหรับเก็บอาหาร ให้ละเอียดย) ส่งพันที่เตรียมมาให้ให้นักเรียน ดูทั่วๆ กัน แล้วถาม “พันมีสี อย่างไร ?” (สีขาวเป็นเงา) ถาม “เมื่อรับพันดูรู้สึกเป็น อย่างไร ?” (แข็ง) เอาค้อน ค่อยพันให้แตก แล้วส่งไปให้ นักเรียนดูส่วนต่างๆ ถาม

ลำดับชั้น	ชื่อเรื่อง	วิธีสอน
	คล้ายเขาหรือเงา ส่วนนี้คือตัวพื้นที่ ไม่แข็งและไม่ทน ทาน เหมือน ส่วน นอก ๓. ส่วนใน เป็น เยื่อหุ้มๆ มีเส้น ประสาทและเส้น เลือดก็ติดต่อกับเส้น ประสาทและเส้น เลือด ที่อยู่ใน เหงือก ฟันซี่หนึ่งต้องมี รากฟัน กับ ปลาย ฟัน รากฟันเล็ก และ แห่ลม กว่า	“ส่วนที่แสดงให้เห็นมีสีขาวเป็นเงา อยู่ ตรง ส่วนใน ของ ฟัน?” (ส่วนนอก) ถาม “ส่วนที่อยู่ ลึกเข้าไปมีสีอย่างไร?” (สี เหลืองเรื่อๆ คล้ายเขาหรือเงา) ถาม “ส่วนใน ของ ฟัน เป็น อย่างไร?” (เป็นโพรง) ถาม “ที่ปลายรากฟันเป็นอย่างไร?” (เป็นรูเล็กๆ) ให้นักเรียนดูรูปแสดงส่วน ต่างๆ ของฟันที่เขียนไว้ใน กระดาษคำ แล้วอธิบายประกอบ ว่า ฟันทุกๆ ซี่มีส่วนต่างๆ อยู่ ๓ ส่วน ส่วนนอกแข็งมีสีขาว เป็นเงาแต่เปราะ ส่วนกลางที่ คล้ายเขาหรือเงานั้น คือ ตัว ฟัน

ลำดับชน	ชื่อเรื่อง	วิธีสอน
	ปลายพันธุ์ รากพันธุ์ ฝัง อยู่ใน เถ้งอก ข้างซิม รากเคียว ข้างซิม ๒ หรือ ๓ ราก ทัวพันธุ์ แท้ไม่ ทน ทาน เหมือน ส่วน นอกจึง ต้องมีส่วน นอกหุ้มอยู่ เพื่อ ไม่ให้ สกปรก ใก้ ง่าย ๓. เหตุ ที่ทำให้ พันธุ์เสีย และ โทษ ของพันธุ์เสีย ๑. ไม่รักษานพันธุ์ ให้สะอาด ปล่อยให้ ให้มีเศษอาหารติด	แท้ ทัวพันธุ์ไม่แข็งแรงและไม่ทน ทานเหมือนส่วนนอก ภายใน ของพันธุ์กลายเป็นเยื่อหุ้มๆ มี เส้นประสาทติด ต่อ กับ เส้นประ สาทในเถ้งอก ถาม “เราเคียว อาหารด้วยส่วนไหนของพันธุ์?” (ปลายของพันธุ์) ถาม “โคนพันธุ์ เรียกว่าอะไร?” (รากพันธุ์) ถาม “รากพันธุ์และปลายพันธุ์ ต่างกันอย่างไร?” (รากพันธุ์ เล็กและ แห่ลม กว่า ปลายพันธุ์) ถาม “พันธุ์ของเราติดอยู่กับ อะไร?” (ติดอยู่กับเถ้งอก) อธิบายต่อไปว่า รากพันธุ์ฝังอยู่ ในเถ้งอก รากพันธุ์มี ๒ รากข้าง ๓ รากข้าง ข้างซิม รากเคียว ทัว พันธุ์ไม่ ทน ทาน เหมือน ส่วน

ลำดับชั้น	หัวข้อเรื่อง	วิธีสอน
	อยู่ตาม^{พื้น} ๓. เคียว ของท^น แข็ง หรือ ใ^{ซ้} ของ แข็งแกระ^{พื้น} จะทำ ให้ส่วน^นนอกของ พื้นกระเทาะ^{พื้น} อาเสียบไค้งาย ๓. เมื่อ^{พื้น} เียบ แล้วจะเคียวอาหาร ไม่ละเอีย^ก ๔. อาหารที่กิน เข้าไปจะเสียบ^{กัวย} ๕. พื้น^{ซึ้น} ที่^{กั} พลอยเสียบ^{ไป} กัวย ๖. ถ้า ปวก^{พื้น} มาก ๆ จะนอนไม่ หลับ	นอก จึงต้องมี^{ส่วน}นอก^{หุ้ม} อยู่ เพื่อทำให้^{พื้น}ทนทานไม่^{สึก} หรือ หรือเสียบ^{เร็ว} ถาม “โรคผิวหนัง^{เกิด}ขึ้น อย่างไร?” (เพราะผิวหนัง สึกปรก) ถาม “เหตุ^{ไร}พื้น^{จึง} เสียบ?” (เพราะไม่^{รักษา}พื้น^{ให้} สะอาด ปล่อยให้^{เศษ}อาหาร กิดอยู่) เขา ปลาย^{มีด} แคะ^{ส่วน} นอก ของ^{พื้น} ที่^{หัก}ออก^{แล้ว}นั้น^{ให้} นักเรียนดูแล้วถาม “ทำไม^{พื้น}ซึ^{้น} นี้^{จึง}แตก?” (เพราะใช้^{ค้อน}ทุบ) ถาม “เมื่อ^{ใช้}ปลาย^{มีด} แคะ^{ส่วน} นอกของ^{พื้น}จะเป็น^{อย่างไร}?” (กระเทาะ^{ออก} มา เป็น^{ชิ้น} ๆ) ถาม “ส่วน^{นอก}กระเทาะ^{ตัว}พื้น

ลำดับชั้น	เนื้อเรื่อง	วิธีสอน
	๗. ในไม่ช้าจะเจ็บป่วยได้เนื่องจากฟันเสีย ๘. วิธีรักษาฟัน ๑. ต้องหมั่นใช้แปรงสีฟันให้สะอาดอยู่เสมอ ไม่เคี้ยวของที่แข็งเกินไปและไม่ใช้ของแข็งๆ กระแทกฟัน ๒. เวลากินอาหารแล้ว ถ้ามีเศษอาหารติดคามซอกฟัน ควรใช้ปลายไม้บางๆ กระแทกเสีย	จะเป็นอย่างไร?” (จะเสียได้ง่าย) ถาม “เราควรเคี้ยวของที่แข็งเกินไปหรือไม่?” (ไม่ควร) ถาม “เราควรใช้ของแข็งๆ กระแทกหรือไม่?” (ไม่ควร เพราะจะทำให้ฟันกระเทาะและเสียได้ง่าย) ถาม “ทำไมบางคนจึงบ่นว่าปวดฟัน?” (เพราะฟันของเขาเสีย) อธิบายต่อไปว่า การที่ฟันเสียแล้วทำให้ปวดฟัน เพราะตัวโรคกินลงไปถึงเส้นประสาทในฟัน และอธิบายโทษของฟันเสียให้นักเรียนทราบ ตามหัวข้อในช่องเนื้อเรื่อง ถาม “เหตุไรฟันของเราถึงเสีย?” (เพราะไม่รักษาให้สะอาดหรือเคี้ยวของที่

ลำดับชน	เนื้อเรื่อง	วิธีสอน
	๓. ควรใช้ยาดี ฝนเวลาแปรงฟัน ด้วย เพื่อไม่ให้ฟัน ขาวสะอาดก็ ๔. ถ้ารู้ว่าฟัน เสียว ควรรีบไปหา รือแพทย์ เพื่อ รักษาการรักษา	แข็งเกินไป หรือใช้ของแข็ง และฟัน) ถาม “ถ้าจะให้ฟันดี และทนทาน จะต้องรักษาอย่าง ไ?” (ใช้แปรงสีฟันให้สะอาด ไม่ใช่ของแข็งและฟัน) อธิบาย ต่อไปว่า ที่ไม่ให้เคี้ยวของแข็ง เกินไปนั้น ไม่หมายความว่าให้เคี้ยว แต่ของอ่อนๆ เท่านั้น ควรเคี้ยว ของแข็งพอสมควรบ้าง เพื่อให้ ฟันโตออกกำลัง ถาม “ถ้ามีเศษ อาหารติดฟันจะทำอย่างไร?” (ใช้ปลายไม้บางๆแตะทั้งเสียว) ถาม “ถ้าไม่แตะเศษอาหาร ตามซอกฟันทั้งจะเป็นอย่างไร?” (เศษอาหาร จะบุคเน่าทำให้ฟัน เสียวได้) ถาม “บางคนแปรง ฟันเสมอ แต่ทำไมฟันจึงไม่

ลำดับชั้น	หัวข้อเรื่อง	วิธีสอน
		สะอาค?" (เพราะเศษอาหาร ที่ละเอียดจับแน่น อยู่ ตาม ฟัน) อธิบายต่อไปว่า ถ้าจะให้ฟัน ขาวสะอาค ต้องใช้ยาสีฟันด้วย ส่วนแปรงเมื่อใช้แล้วต้องล้าง ให้สะอาคทุกครั้ง และผึ่งแดด ไว้ให้แห้ง ทั้งไม่ควรใช้แปรง รวมกัน เพราะโรคจะติดต่อกัน ได้ ถ้ารู้ว่าฟันเสียต้องรีบหา หรือแพทย์ ฟันเป็นของสำคัญเพราะต้อง ใช้เคี้ยวอาหารตลอดชีวิตจึงต้อง รักษาให้ดี อนึ่งถ้าไม่จำเป็น อย่าตัดหรือถอนฟันเพราะจะทำ ให้รากฟันกระเทือนฟันจะไม่ทน ถ้าจำเป็นต้องตัดหรือถอน ควร หาหรือแพทย์

ลำดับชั้น	หัวข้อเรื่อง	วิธีสอน
๓. เปรียบเทียบ	เปรียบเทียบ ให้เห็นว่า ๑. เด็กที่ฟันยังไม่ขึ้นกินอาหารที่ไม่เคี้ยว เช่น นมของมารดานั่น ๒. คนแก่ที่ฟันโยกคลอน หรือหลุดไปบ้างแล้ว จะใช้ฟันเคี้ยวอาหารให้ละเอียดไม่ได้ จึงกินอาหารที่อ่อนๆ โดยมาก ๓. คนที่เป็นรำมะนาดหรือแมงกินฟัน หรือฟัน	ถาม “ทำไมเด็กอ่อนๆ จึงต้องกินนม หรือ อาหารที่เป็นน้ำ?” (เพราะไม่มีฟัน) ถาม “ฟันมีไว้ทำไม?” (เคี้ยวอาหารให้ละเอียด) ถาม “คนที่เคี้ยวอาหารได้ละเอียด เป็นฟันอย่างไร?” (กินทน แข็งแรง) ถาม “คนที่ไม่มีฟัน เคี้ยวอาหารละเอียดหรือ?” (ไม่ละเอียด) ถาม “คนแก่ โดยมากมีฟันเป็นอย่างไร?” (ฟันโยกคลอนหรือเสีย) ถาม “คนแก่ จะ กิน อาหารที่เหนียว หรือแข็งได้หรือไม่?” (กินไม่ได้ เพราะเคี้ยวไม่ถนัด) ถาม “คนมีฟันเสียทำไมจึง

ลำดับชั้น	หัวข้อเรื่อง	วิธีสอน
	เสียเนื้อ จากโรค เกี่ยวกับฟัน บ่ม มีอาการเจ็บปวด อยู่เสมอ จะเคี้ยว อาหารไม่หนัก จึง มักเจ็บปวดบ่อยๆ ๔. คนที่มีฟัน แข็งแรง ทนทาน มักไม่ ค่อย เจ็บ ป่วย เพราะกิน อาหารได้ก็ เพราะ ฟันสามารถเคี้ยว อาหารได้ละเอียด	เจ็บป่วยบ่อยๆ?” (เพราะมี โรคแทรก) อธิบายต่อไปว่า คนที่มีฟันดี ไม่ค่อย เจ็บป่วย เพราะไม่มีโรคอื่นแทรก กิน อาหารได้ก็ เพราะเคี้ยวอาหาร ได้ละเอียด เมื่ออาหารที่เคี้ยว ละเอียดแล้ว บ่มบ่อยได้ง่าย จึงไม่ เป็น โรคเกี่ยวกับ คิว เรือง อาหาร

ลำดับชั้น	เนื้อเรื่อง	วิธีสอน
๔. ขยาย	ก. พัน มีไว้สำหรับเคี้ยวอาหารที่กินเข้าไปให้ละเอียด พัน มีอยู่ ๓ ชนิด ๑. พันที่อยู่หน้าเรียกฟันตัด ๒. พันที่อยู่ถัดเข้าไปเรียกฟันฉีก ๓. กรามเรียกว่าฟันบด ข. พัน ข หนึ่งมีส่วนต่าง ๆ อยู่ ๓ ส่วน ๑. ส่วนนอกแข็งมีสีขาวเป็นเงา	ให้นักเรียนช่วยกันจำกัดใจความของเรื่อง ที่สอนมาแล้ว เมื่อได้ความดังเนื้อเรื่องในชั้น ขยายนี้ ครูจึงเขียนลงบนกระดานดำ (ให้จำกัดความเมื่อสอนจบเป็นตอน ๆ จนกว่าจะจบเรื่อง)

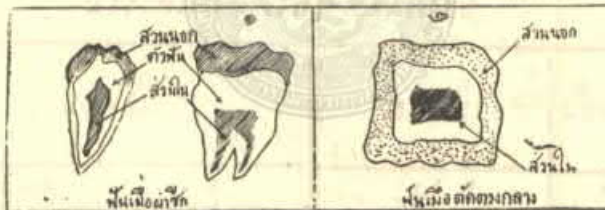
ลำดับชั้น	ข้อ ๕ เนื้อเรื่อง	วิธีสอน
	๒. ส่วน กลาง คล้าย เขา หรือ งา มี สี่ เหลือง เรือ ๆ ส่วนนี้เป็นควัฟน ๓. ส่วนใน เป็น เยื่อหุ้ม ๆ มีเส้น ประ สาท และ เส้น เล็ก ๆ คือกักกัย เส้น ประสาท และ เส้นเล็กในเหงือก ค. ฟันจะเสียได้ เพราะไม่รักษาฟัน ให้สะอาด เคี้ยว ของที่ แข็ง เกิน ไป ใช้ของแข็งเคาะฟัน ทำให้ ฟัน เสีย ได้ ง่าย เมื่อ ฟัน เสีย แล้วก็ให้โทษต่างๆ	

ลำดับชน	หัวข้อ	วิธีสอน
	เช่นเคี้ยวอาหารไม่ ละเอียด ทำให้อา- หารที่กินเข้าไป เสียด้วย มีอาการ ปวดท้องไม่หลับ ทำให้ฟันขึ้นทั้ง ก็เสียไปด้วย มี โรคอื่นๆเข้าแทรก ฉ. ถ้าต้องการให้ ฟันดี และ ทนทาน ต้องหมั่นใช้ แปรง สีฟันให้สะอาดอยู่ เสมอ ถ้ามีเศษอา- หารติดอยู่ตามซอก ฟัน ให้ใช้ปลาย ไม้ยาง ๆ แคะทิ้ง เสีย และอย่าใช้ ของแข็ง ๆ กระทบ	

ลำดับชั้น	หัวข้อเรื่อง	วิธีสอน
๕. ไข่	๑. ฟันมีลักษณะใด อะไรบ้าง? ๒. ฟัน มี ประโยชน์อย่างไร? ๓. ส่วนนอกของฟัน เป็น ประโยชน์แก่ตัวฟันอย่างไร? ๔. ภายในของฟัน เป็น อย่างไร และมีอะไรอยู่ในนั้น? ๕. ถ้า ฟัน ของเรา เสียบ จะ ทำ ให้อาหาร ที่กินเข้าไป เป็นอย่างไร? ๖. เหตุใด เมื่อ ฟัน เสียบ จึง อาเจียน บ่อย ใ้ ก้ ง่าย ?	ตั้งคำถามให้นักเรียน ตอบปากเปล่าที่ละข้อจนหมดทุกข้อ ที่มีอยู่ในข้อของเนื้อเรื่องของชั้นนี้

ลำดับชั้น	หัวข้อเรื่อง	วิธีสอน
	๗. ฟันของเรา เสียได้ เพราะเหตุ ไรบ้าง ? ๘. จะมีวิธีการรักษา ฟัน ของเรา ให้ดี และ ทน ทาน อยู่ เสมออย่าง ไรบ้าง ?	

ภาพเขียนบนกระดานดำ

ก. แสดงส่วนต่างๆ ของฟัน

ข. ฟันเสียเป็นระยะๆ

ตัวอย่างที่ ๒

โรงเรียน.....

ขอผู้สอน.....

บทเรียน ภาษาไทย เรื่อง เขียนตามคำบอก
 ชั้น ประถมปีที่ ๑ อายุเฉลี่ย ๗ ปี เวลา ๓๐ นาที
 วันสอน วันที่..... เดือน..... พ.ศ.....
 เครื่องใช้ คุ่มือกระดานดำแก่นักเรียนคนละแผ่น หรือให้นักเรียนเตรียมกระดานชนวน

หมายเหตุ
 ความมุ่งหมาย เพื่อให้เด็กเรียนรู้จักสะกดตัว และรู้จักความหมาย
 ของคำยากๆ ในเรื่องที่ให้เขียน

ลำดับชั้น	เนื้อเรื่อง	วิธีสอน
๑.เตรียม	พจนานุกรม ปณ ขาว ที่ เรา ใช้ ก่อ กัด หรือ ก้า— แพ่ง นั้น มี ๒ ชนิดด้วยกัน คือ ปูนหินและปูนทราย	ครูเขียนข้อความตามเนื้อเรื่อง ลงบนกระดานดำ ขณะนี้ให้ นักเรียนเตรียมตัว เส้น คัน หน้า สมุด และลงวันที่ตามตัวอย่าง ที่ครูได้เขียนไว้ก่อนแล้ว เมื่อ เขียนจบแล้วให้นักเรียนอ่าน

ลำดับชั้น	เนื้อเรื่อง	วิธีสอน
	วิธีทำ ปูนหิน เขา เขา หิน มาเผาไฟ ให้<u>ระอุ</u> พอใช้น้ำ รด หิน ก็ กระ ทราย ออกเป็น ปูนขาวที่ เกี้ยว ส่วนวิธีทำ ปูน หอย ก็ เขา เปลือกหอยมาเผา ไฟ แล้วใช้น้ำรด เช่นเดียวกัน บางประเทศเขาทำ ปูนขาวจาก <u>ชอล์ก</u> ซึ่งเป็น ชาติ <u>ตะกั่ว</u> หนึ่ง ซึ่งเกิดจาก เปลือกหอย ที่ทับ ถม กันมาคั้งหลาย ร้อย หลายพันปี	ข้อความนั้นหนึ่งจบ และให้คน อื่นๆ ไปช่วย คุ้ย ขุด เส้นใต้คำยากซึ่งนักเรียนไม่เคย เห็น แล้วบอกคำที่ขีดเส้นใต้ นั้น เป็น คำ ยาก ให้ นักเรียน สังเกตข้อที่ ๒—๓ นาทีก แล้ว จึงลงมือสอนและอธิบายต่อไป

ลำดับชั้น	หัวข้อเรื่อง	วิธีสอน
	เอง ซอด้งที่กล่าว ถึงนี้ ก็คือซอด้ง ชนิดที่เกี่ยวกันกับ ที่เราใช้เขียนบน กระดานดำ	
๒. สอน	คำยากและความ หมาย ปุ่นขาว : อาต มาคนหนึ่งสีขาวใช้ ในการก่อสร้าง ก่อ : ทำ, ตั้งขึ้น กำแพง : เครื่อง กันที่ก่อ ด้วยอิฐ หิน, หรือดิน ระดู : สุกทั่ว, ร้อนร่วม รก : เถลึง, ขาด	ครูถามนักเรียนว่า “คำที่ขีด เส้นใต้มีคำอะไรบ้าง” (ให้ นักเรียนบอก และสะกดตัว ครู เขียน ลงบนกระดานดำ ตามที่นัก เรียนบอกจนจบ) ทั้งปรากฏอยู่ ในช่องเนื้อเรื่องนั้นแล้ว ในขณะที่ ที่เด็กสะกดตัวนั้น ถ้าเด็กสะกด ตัวไม่ถูกวิธีก็บอกให้สะกดเสีย ใหม่ เช่นคำ “ปุ่นขาว” ต้อง สะกดว่า “ป. ข. น.” ไม่ใช่ “ป. น. ข.” แล้วจึงหมายความว่า นั้นๆ ก็มีอยู่ในช่องเนื้อเรื่องนั้น

ลำดับชั้น	เนื้อเรื่อง	วิธีสอน
	ข้อสังเกต: ซาก หอย สีขาว มี ลักษณะอ่อนชุกได้ จากหินใช้ชอล์กเขียน และเผาไฟทำเป็น ปูนขาว ธาตุ : วัตถุ แบ่งเป็น ๒ อย่าง คือธาตุแท้ และ ธาตุประสม ลม : ทับ, กลบ กล่าว : พุท	แล้ว แล้วให้นักเรียนดูตัวอย่าง กับความหมายพอสมควร แล้ว จึงถลึงกระดานคำเสีย ให้เตรียม กระดาษสำหรับเขียนต่อไป
๓. ไซ้	ปูนขาว ที่เรา ใช้ก่อ ตึก หรือ กำแพงนั้น มี ๒ ชนิดด้วยกัน คือ	ครูให้นักเรียนนั่งเตรียมตัว แล้วอธิบาย เวลาบอกให้เขียน ครั้งแรก ก็บังคับใจฟังให้ตลอด ตอนเสียก่อน แล้วจึงลงมือ

ลำดับชั้น	เนื้อเรื่อง	วิธีสอน
	ปูนหินและปูนหอย วิธีทำปูนหิน เขา เอาหิน มาเผาไฟ จนระอุพอใช้น้ำรด หินก็กระหายออก เป็นปูนขาวที่เคี้ยว ส่วนวิธีทำปูนหอย ก็เอาเปลือกหอย มาเผาไฟ แล้วใช้ น้ำรด เช่นเดียวกัน บางประเทศ เขา ทำปูนขาว จาก หอย ซึ่งเป็นธาตุ ชะนิคหนึ่ง เกิด จากเปลือกหอย ที่ ทับถมกันมา ทั้ง หลายร้อย หลาย	เขียน และในขณะที่เขียนนั้น เองผู้บอกจะ บอก ท่านให้ อีก ครั้งหนึ่ง ต่อไปนี้ครูบอกให้เขียนตอน ละ ๒ เทียบ ตามเนื้อเรื่องที่ ปรากฏอยู่ในชั้นเรียน ว่า จะ รบ เรื่อง (ตอนหนึ่งคือทศกัณฐ์ ค้นไว้) เมื่อเขียนเสร็จแล้วให้ นักเรียนตรวจทานดูเอง เมื่อ เสร็จแล้วก็เก็บมาตรวจ หรือให้ นักเรียนช่วย กัน ตรวจเองก็ได้ แล้วแต่เวลาจะพอหรือไม่

ลำดับชั้น	ชื่อเรื่อง	วิธีสอน
	๑. ๒. ๓. ๔. ๕. ๖. ๗. ๘. ๙. ๑๐. ๑๑. ๑๒. ๑๓. ๑๔. ๑๕. ๑๖. ๑๗. ๑๘. ๑๙. ๒๐. ๒๑. ๒๒. ๒๓. ๒๔. ๒๕. ๒๖. ๒๗. ๒๘. ๒๙. ๓๐.	

ตัวอย่างที่ ๓

ชั้นแรกตั้งใจว่า จะให้ตัวอย่างบันทึกการสอนอย่างพิสดาร
 ชั้นที่ ๕ ใช้ อย่าง ๔ ชั้น แต่เห็นว่า การบันทึกหรือแบบก็เหมือนกัน
 กันทั้งนั้น เป็นแค่ลอกขึ้นออกเสียข้างคงใช้แค่เพียง เตรียม
 สอน บ่อ ใช้ คงได้กล่าวมาแล้วแต่ตอนต้น

การให้ตัวอย่างมากหรือน้อยไม่เป็นของสำคัญ ข้อสำคัญ
 อยู่ที่ความเข้าใจหลักและหัวใจของชั้นทั้ง ๕ แล้วเป็นอันใช้ได้
 จะทำบันทึกก็ย้ายผันแปรไปอย่างไรก็ได้ ข้อสำคัญอีก
 อย่างหนึ่งคือ อย่างดีหลักการสอนวิทยาศาสตร์หรือวิชาทั่วไป
 กล่าวมาแล้ว ทั้งฝึกทำให้ชำนาญ ภาวนาทำนาก็กล่าวไว้ว่า
 “สืบลู ไม่เท่าชำนาญ”

บทที่ ๒

การสอนวิชาต่าง ๆ

ว่าด้วยการสอนอ่านฟังเสียง

การสอนอ่านฟังเสียงมีความมุ่งหมาย ๒ ข้อ คือ—

๑. เพื่อสอนให้นักเรียนรู้
๒. สอนเพื่อให้เป็นเครื่องมือสำหรับเพาะความคิดอ่านต่าง ๆ และความมุ่งหมายนี้เราต้องการฝึกทักษะ ๒ เป็นส่วนมาก

การใช้ประโยชน์ข้อ ๒ ความมุ่งหมายที่จะใช้ประโยชน์ในข้อนี้คือฝึกหัดจิตต์ใจของเด็ก ๓ ประการดังต่อไปนี้

๑. ฝึกหัดความสังเกต คือให้นักเรียนสังเกตตัวที่อ่านเสมอ ๆ ว่าตัวนั้นผสมสระนั้น อ่านออกเสียงอย่างนั้น ถ้านักเรียนอ่านคำใดไม่ออก ให้ครูซักถามให้นักเรียนคิดและผันตัวนั้นได้เอง

๒. ฝึกหัดความจำ ให้จำคำแปลและใจความของคำของประโยคและของเรื่องที่อ่าน ครั้นถามเรื่องจากนักเรียน

๓. ฝึกหัดความคาดคะเน ให้ฝึกหัดนักเรียนใช้ความคาดคะเนถึงเนื้อเรื่องและความเป็นไปในเรื่องนั้น ๆ

วิธีสอนอ่านครั้งแรก ก่อนที่จะสอนให้นักเรียนออก
เป็นพวก ๆ กัน

๑. จัดคนแรกเขียนไว้ พวกหนึ่ง
๒. พวกที่หัดสระสระไค้แล้วพวกหนึ่ง
๓. พวกที่อ่านคล่องบ้างแล้วไว้พวกหนึ่ง

การที่จัดเช่นนี้ เพื่อสะดวกแก่การสอนและการปกครอง
ของครูด้วย

ดำเนินการวิธีสอน ขึ้นต่อไปให้ดำเนินการสอนดังนี้

๑. สอนอักษร ๓ หมู่ควบไปกับสระ
๒. หักสระสระกับพยัญชนะเป็นคำง่าย ๆ และใช้
คำที่เด็กเคยชินมาแล้ว เช่น กา นา อา มา
เป็นต้น
๓. ในชั้นต้นไม่ควรให้มีวรรณยุกต์เข้ามาปนเลย
เมื่อสอนพยัญชนะหมวดใด ก็สอนสระควบ
ไปด้วยทีเดียว
๔. ครูควรกำหนดให้นักเรียนรู้แน่นอนว่า จะต้อง
สอนพยัญชนะหมวดใดตั้งแต่ไหนถึงไหน ถึง
แม้ สระก็ควรกำหนดด้วย

วิธีสอนอ่านแก่นักเรียนหัดอ่านใหม่ ๆ ให้ดำเนินการ
สอนตามวิธีต่อไปนี้

๑. อ่านแผน ให้อ่านบทที่จะให้นักเรียนอ่านนั้นซ้ำๆ ซักด้อยคำให้อ่านวรรคตอนให้ถูกต้องกับความ และให้เหมือนเสียงพูดในขณะที่ครูอ่านนั้น ให้นักเรียนชี้ตัวหนังสือตามไปด้วย

๒. อ่านนำ ครูอ่านประโยคหนึ่ง แล้วให้นักเรียนขึ้น ชื่นคนหนึ่งอ่านตาม ถ้าอ่านไม่ชัดหรือไม่เหมือนเสียงพูดให้อ่านใหม่

๓. อ่านลำพัง ครูให้อ่านคนหนึ่งมาถ้อยตามสมควร คนที่อ่านไม่ก็ให้อ่านมาก

๔. อ่านพร้อม คือครูอ่านประโยคหนึ่ง แล้วให้นักเรียนอ่านตามพร้อมๆ กันทุกคน วิธีนี้ไม่สู้ทำให้เสียงดังมาก หนักหนาแก่คนอื่นๆ ทำให้เสียการปกครองด้วย จะใช้ได้บ้างก็เมื่อนักเรียนเขื่องหน้ายังไม่ถึงใจ เพื่อทำให้นักเรียนตั้งใจขึ้น

ข้อ ๓ กับข้อ ๔ นี้ ใช้สำหรับสอนนักเรียนที่อ่านคล่องแล้ว นักเรียนที่อ่านออกแล้ว ควรใช้หนังสือสำหรับให้อ่าน
 ๕. มีเนื้อเรื่องดังนี้

๑. ให้มีเนื้อเรื่องเป็นคติสอนใจ เช่นหนังสือแบบเรียนในทางธรรม หรือที่เกี่ยวข้องกับศาสนา

๒. ให้เป็นหนังสือเรื่องนิทานเกี่ยวกับสุภาษิตสอนใจ เช่นหนังสือนิทานอีสป นิทานสุภาษิต เป็นต้น

๓. ให้มีเนื้อเรื่องเกี่ยวกับระเบียบอันคั่งคาม เกี่ยวกับ
การสมาคม ความประพฤติกตักและประวัติการต่าง ๆ
ส่วนหนึ่งสื่อทเกี่ยวเป็นเรื่อทพณานิตหรือเรื่องประโลมโลก
ต่าง ๆ ไม่ควรระนำมาให้อ่าน เพราะอาจเป็นทางที่จะเร้าให้
เด็กมีนิสัยชั่ว หรือทำให้ เกิดทะเลาะเบาะจานไปในทางชั่ว

ว่าด้วยการสอนอ่านเอาเรื่อง

การสอนอ่านเอาเรื่องมีความมุ่งหมาย ๓ อย่าง คือ:-

๑. เพื่อให้เกิดเข้าใจเรื่อง
๒. เพื่อให้อ่านได้
๓. เพื่อให้อ่านรู้ จักค้นหาเหตุผลของเรื่องที่อ่าน

ก. วิธีสอนให้เข้าใจ ขั้นแรกให้จับใจความจากเรื่อง
สั้น ๆ ก่อน แล้วจึงขยายออกไปให้ยาวตามลำดับ และต้องใช้
วิธีสอนดังนี้

๑. ขยายคำบาง ๆ หรือข้อความที่เคลือบคลุม ซึ่งมี
อยู่ในเรื่องที่อ่านให้เด็กเข้าใจ
๒. ให้ช่วยกันย่อใจความของเรื่องที่อ่าน ครูต้องช่วย
แก้ไขให้ดีขึ้น แล้วเขียนลงบนกระดานคำเป็นตอน ๆ และให้
เด็กอ่าน ๒, ๓ เทียว แล้วจึงให้เล่าปากเปล่า

๓. สอนอย่างเล่นละคร คือสมมุติให้เด็กเป็นตัวในเรื่อง แล้วแสดงบทบาทไปตามนั้น

๔. ครูควรให้เด็กอ่านในใจบ้าง คือกำหนดหน้าหนังสือให้อ่านเงียบๆ วารสัปดาห์ละ ๑ ครั้ง หรือ ๒ ครั้ง ครั้งละ ๑๕ หรือ ๒๐ นาที ต้องสังเกตว่าเด็กคนใดอ่านเร็วก่อนเวลาบ้าง แล้วถามใจความจากเรื่องที่อ่าน

๕. ถ้าบางสิ่งที่เด็กอ่านในเรื่อง ที่พอจะให้ เป็นของจริงได้ ควรพาไปดูหรือหารูปภาพมาให้ดู

๖. สอนให้จำได้ ต้องสอนให้เด็กรู้จักนำสิ่งที่เรียนรู้มานั้นไปใช้ให้เป็นประโยชน์ด้วยเช่น

๑. ทรงไหนเป็นความประพฤติชั่วของใคร ต้องชี้ให้เห็นปลูกใจให้เกิดความนิยมนรักใคร่ในทางประพฤติ และเกลียดชังความประพฤติชั่ว

๒. ถ้อยคำสำนวนทรงไหนไพเราะ หรือถ้อยคำสำนวนเหมาะแก่เรื่องอย่างไร จึงแนะนำให้เด็กเข้าใจและจำไว้ได้

๓. สอนให้รู้จักค้นหาเหตุผล เพื่อให้เข้าใจเรื่องกว้างขวางหรือลึกซึ้งขึ้น ครูต้องพยายามหาอธิบายหรือนำให้เด็กศึกษาเหตุผล เช่นคนเกียจคร้านก็ให้รู้ว่าเป็นคนฉ้อ ใน

แถบนี้ยังชุมรังๆ ก็ให้รู้ว่าในแถบนั้นมันน่า... หนังสือ
สำหรับชั้นสูงๆ ขึ้นไป ก็มีข้อความเคลือบคลุมยิ่งๆ ขึ้น...
ครูควรพยายามเอาใจใส่ให้มาก

การสอนอ่านเอาเรื่องกับการสอนอ่านฟังเสียงมักเกี่ยวข้อ
กัน บางทีก็จะแยกสอนต่างหากไม่รวมกัน แต่สำหรับชั้น
สูงๆ มักจะสอนรวมไปด้วยกันทีเดียว ก่อนที่จะสอนอ่าน
เรื่องหนึ่งเรื่องใด ถ้าเป็นแค่เพียงตอนหนึ่งของทั้งหมด ควร
เล่าเรื่องต้นๆ ให้ฟังเสียก่อน

ว่าด้วยการสอนเขียนตามคำบอกและสะกดตัว

การสอนเขียนตามคำบอก ต่างกับการสอนสะกดตัวคือ
การสอนสะกดตัวนั้นทำให้เด็กรู้ว่า คำนั้นประกอบขึ้นด้วยสระ
และพยัญชนะอะไรบ้าง นอกจากนั้นการสะกดตัวยังช่วยให้อ่าน
หนังสือได้ถูกต้องด้วย ส่วนการสอนเขียนตามคำบอกนั้น เป็น
การสอบว่าเด็กจะจำตัวสะกดได้หรือไม่

วิธีสอนสะกดตัว มีอยู่ ๒ วิธี คือ—

๑. สอนสะกดปากเปล่า วิธีนี้ใช้สอนไปกับบทเรียนอ่าน
คือเมื่อเด็กอ่านแล้ว ครูบอกให้เด็กยกหนังสือ แล้วครูบอก
คำยากๆ ให้สะกดตัวและแปลความ

๒. สอนสะกดตัวโดยฝึกหัดเขียน วิธีนี้ มี ๒ ทาง

ก. ให้ดูแบบแล้วคัดตาม

ข. ให้ฝึกหัดเขียนตามบอก

การสอนสะกดตัวนี้ มักสอนรวมไปกับบทเรียนอ่านคัด

๑. ต้องการให้เด็กได้แปลศัพท์ของคำยาก ๆ

๒. ให้มีความรู้ทางประโยคและวรรคตอน

๓. ให้จำข้อความได้มาก ๆ

๔. ให้เขียนได้เร็วและสะกดเรียบร้อย ก็เป็นการ

ช่วยบทเรียนแต่งด้วย

วิธีสอนเขียนตามคำบอกให้ดำเนินวิธีสอนตามลำดับดังนี้

ก. การเตรียมก่อนบอก เมื่อครูอ่านให้ฟังแล้วบอกคำยาก ๆ ให้เด็กสะกดตัว แล้วครูเขียนลงบนกระดานคำ การสะกดตัวต้องให้ถูกวิธี เมื่อสะกดแล้วครูแปลหรืออธิบายคำยาก ๆ ให้ฟังทีละคำหรือจะให้นักเรียนช่วยกันแปลบ้างก็ได้

ข. การบอก จำนวนคำที่บอกในตอนหนึ่ง ๆ นั้น ครูต้องกะดูพอเหมาะแก่ความสามารถของเด็กจะทำให้ สำหรับชั้นต่ำควรจะให้ มีตอนละ ๒ คำเป็นเหมาะ เวลาบอกควรขึ้นหน้าชั้นและอ่านถ้อยคำให้ถูกต้อง

ค. การตรวจ มี ๔ วิธี คือ :-

๑. ตรวจตัวเอง

๒. ให้เด็กเปลี่ยนกันตรวจ

๓. ให้เด็กตรวจเอง

๔. เลือกคนเก่ง ๆ ในชั้นช่วยตรวจ แต่สำหรับ
ชั้นประถมควรตรวจตัวเอง หรือเปลี่ยนกัน
ตรวจเป็นเหมาะที่สุด แต่ถ้าเปลี่ยนกันตรวจ
ครูควรรับผิดชอบให้เด็กตรวจให้ถูกต้อง

ง. แก่ คำผิด เมื่อเขียนผิดหรือตกก็ให้แก้ที่เดียว การ
แก้ไขแก่ คำหลาย ๆ ครั้ง เพื่อให้แก้จำทำได้แม่นยำ

การเขียนคำยาก ๆ ศัพท์ที่ใช้บ่อยเสมอในบทเรียน ข้อ
สิ่งของต่าง ๆ เหล่านี้ เด็กต้องเขียนได้ถูกต้อง ฉะนั้นควร
นำมาบอกให้เขียนเป็นคำ ๆ บ้างตามโอกาส วิธีที่ถูกต้อง เมื่อ
บอกให้เขียนเป็นเรื่องจบแล้ว ก็บอกให้เขียนเป็นคำคำต่อท้ายทุก
ครั้งตามควร

วิธีสอนเขียนตามคำบอกอีกวิธีหนึ่ง ให้เลือกเรื่องที่
เขียนนั้น เป็นเรื่องที่เด็กได้เรียนมาแล้ว หรือเรื่องที่
ศึกษาได้ง่ายเท่าหนังสือที่ได้อ่านมา เรื่องใดที่เด็กยังไม่เคย
อ่าน ก่อนจะให้เขียนควรอ่านให้ฟังเที่ยวหนึ่ง แล้วเรายกเอา
คำยากที่เห็นว่าเด็กอาจเขียนผิดได้มากขึ้นมาสอน ครูก็ควร

คาดคะเนได้ ว่าคำไหนนักเรียนของตัวเราเขียนผิดหรือถูก อีกอย่างหนึ่งก่อนที่เราจะให้เด็กเขียน เราควรสั่งให้เด็กดูหนังสือเตรียมไว้ก่อน การที่ให้เตรียมไว้ เราจะให้เตรียมในโรงเรียนก่อนขอกก็ได้ หรือจะสั่งให้ไปเตรียมมาจากบ้านก็ได้ ถ้าจะให้ไปเตรียมที่บ้านควรให้เตรียมมามากๆ หน่อย เป็นต้นว่า เราจะให้เขียนสักครึ่งหน้า เราสั่งให้ไปเตรียมมาสัก ๒-๓ หน้าก็ได้ แต่เราอย่าบอกให้เด็กรู้ว่าเราให้เขียนตรงไหน ถ้าเราทำเช่นนั้นเด็กก็จะเขียนไม่ค่อยผิด ถ้าใครผิดมากควรให้รับโทษ (ดูปฏาฐกถาวิธิตอนของโรงเรียนอาารย์)

ว่าด้วยการสอนคัดลายมือ

ความมุ่งหมาย การสอนคัดมี ความมุ่งหมาย จะให้เด็กเขียนอักษรได้ถูกต้องเป็นข้อใหญ่ แล้วภายหลังจึงได้ คัดประโยคง่าย ๆ ข้อที่ควรระวัง คือ

๑. ให้นั่งตัวตรงและวางแขนตามสะดวก
๒. ให้จับดินสอคำหรือก้ามปากกาให้ถูกแบบ
๓. ให้วางกระดาษขนนวนหรือกระดาษให้ตรง

วิธีสอนขั้นต้น

๑. ครูต้องเขียนแบบให้เด็กดูบนกระดานดำ เวลาเขียนครูต้องยืนเล็งไปข้างซ้ายมาก ๆ เพื่อ

เปิดช่องให้เด็กเห็นทั้งชั้นว่า อักษรตัวไหนตั้งกันเขียนอย่างไร
ต้องเขียนให้งามและขนาดใหญ่ พอให้เด็กมองเห็นตลอด

๒. ที่กระดานชนวนของเด็กควร ก็ บรรทัด คู่ให้เป็นเส้น
ขนานกันและช่องเท่า ๆ กันทุกคน ครูควรช่วยทำให้ ไข่ปลาย
มีดขีดเส้นแทนดินสอ

๓. ครูควรให้เด็กคัดตามลำดับดังนี้

ก. พยัญชนะ

ข. สระและวรรณยุกต์ให้ขนาดพอเหมาะแก่ตัว

พยัญชนะ

ค. เลขไทยตั้งแต่ ๑ ถึง ๙ ขนาดพองาม

ฅ. พยัญชนะกับสระประสมกันใช้สระที่ง่าย ๆ

ง. การประสมให้มากขึ้นตามลำดับ

ข้อสำคัญที่ครูควรเอาใจใส่ในการสอนคือนั้น คือ ครูอย่า
ปล่อยให้นักเรียนอ่านหนังสือออกเสียก่อนจึงสอนคัดก่อนภายหลัง
ทางที่ถูกต้องนั้นครูควรสอนไปพร้อมกันทีเดียว การที่สอนไปพร้อม
กันเช่นนั้น ทำให้นักเรียนจำตัวสระได้ก็ด้วย ในชั้นต้นให้
นักเรียนเขียนตัวใด ๆ และเส้นตรง นักเรียนชั้นประถมไม่ว่า
เขียนอะไรหมดควรให้เขียนตัวบรรจงทั้งสิ้น ต่อไปเมื่อถึงชั้น
มัธยมแล้ว นอกจากเขียนลายมือจึงอนุญาตให้เขียนหวัดได้บ้าง
แต่เป็นหวัดที่อ่านได้ง่าย ๆ คือให้วางสระวรรณยุกต์ให้ถูกต้อง

และไม่ให้ยาวเกะกะ ครุต้องทนลำบากในการฝึกหัดหลายมือน
เสียแต่ชั้นแรก ต่อไปก็จะเบาใจขึ้นมาก

พิเศษ

๑. ให้ระวังความสะอาดให้มาก อย่าให้มีรอย
ขีดฆ่าหรือลบ ให้อ่านได้ง่าย
๒. อย่าให้เขียนตัวอักษรวิคเล่นทาง
๓. ให้วางช่องไฟให้งาม
๔. อย่าให้ตกหล่น และวางข้อความให้เหมาะ
กับหน้ากระดาษ

บทที่ ๗

การสอนวิชาต่าง ๆ (ต่อ)

ว่าด้วยการสอนจดหมาย

จดหมายเป็นบทเรียนแต่งประเภทหนึ่ง ผู้ฝึกหัดภาษาให้
แก่เด็ก สอนให้เด็กใช้ถ้อยคำสำนวนของตน และอธิบาย
ความคิดความเห็นของตนไปยังผู้อื่น การแต่งจดหมายต้อง
สอนทั้งถึงเรียงความ คือเด็กต้องได้เรียนเรียงความเป็นอย่างดี
แล้ว จึงแต่งจดหมายได้ ให้สอนจดหมายตั้งแต่ชั้นบท ๓
เป็นต้นไป

จดหมาย เป็น บทเรียน ที่ฝึกหัดกำลังจิตใจ ของเด็กได้
หลายท่าหลายทาง เช่นฝึกหัดความกตัญญู ความคำนึง ความตกลง
ใจ ความจำ และความกตัญญูตามเหตุผล

วิธีสอน วิธีสอนจดหมายให้ดำเนินตามลำดับดังนี้

๑. เขียนจดหมายลงบนกระดาษคำ ๑ ฉะนั้น

๒. แล้วให้นักเรียนอ่านจดหมายทวนอย่างนั้น

๓. ให้นักเรียนสังเกตครูและลักษณะจดหมายนั้น
แล้วถามว่า

ก. คำใดที่เขียนไว้ในจดหมายนั้นเป็นที่อยู่ของใคร ทำ
ไม่ว่าต้องเขียนคำใด คำใดเขียนไว้ที่ไหน

ข. วันเดือนปี เขาเขียนจดหมายเมื่อไร ทำไม่ว่าต้อง
ลงวันเดือนปี ไว้ด้วย วันเดือนปีเขียนตรงไหน

ค. คำนำหรือคำขึ้นต้น ครูอธิบายเรื่องคำนำเพิ่มเติม
ว่าทำไม่ว่าต้องมีคำนำ แล้วถามว่าคำนำเขียนตรงไหน

ฅ. ข้อความหรือใจความ ใจความเขียนตรงไหน ครู
อธิบายคำแทนชื่อผู้รับจดหมาย และคำแทนชื่อผู้เขียนจดหมาย
เพิ่มเติม

ง. คำลงท้าย ครูอธิบายคำลงท้ายว่า เป็นคำแสดง
ความอ่อนน้อมและความนับถือของเจ้าของจดหมาย แล้วถาม
ว่าคำลงท้ายเขียนเมื่อไร และเขียนตรงไหน

๗. ชื่อเจ้าของจดหมาย ทำไมจึงลงชื่อไว้และเขียน
ที่ไหน

๔. ให้นักเรียนย่อใจความของจดหมายตัวอย่างนั้น

แล้ว ครูเขียนใจความนั้นลงบนกระดานดำ

๕. สยตัวอย่างจดหมายที่เขียนบนกระดานดำเสีย

๖. แล้วให้นักเรียนแต่งจดหมายนั้นอีกตามใจความ
บนกระดานดำ

ชนิดจดหมาย ชนิดจดหมายว่าโดยย่อมี ๒ อย่าง คือ

๑. จดหมายราชการ

๒. จดหมายส่วนตัว (ชั้นประถมสอนจดหมายส่วน
ตัวก็พอแล้ว)

จดหมายส่วนตัวยังแบ่งออกได้อีก ๒ ชนิด คือ—

๑. จดหมายเล่าเรื่อง หมายความว่าส่งข่าวคราว
ไปให้คนอื่นทราบ

๒. จดหมายโต้ตอบ หมายความว่าตอบจดหมาย
ของคนอื่น (ตอบรับหรือปฏิเสธ)

การเขียนจดหมาย ๒ ชนิดนี้มี ๓ อย่าง คือ—

๑. จดหมายตนเองคือเขียนเอง

๒. จดหมายรับคำสั่ง คือเขียนไปว่าให้รับคำสั่ง
ของคนนั้นว่าอย่างนั้น ๆ แล้วลงชื่อผู้เขียน

๓. จดหมายที่เขียนให้ผู้อื่น คือเขียนไปตามคำของ
ผู้บอก แล้วลงชื่อเจ้าของจดหมาย

การสอนตอนนั้น ๑. ควรให้เด็กเขียนจดหมายชนิด
เล่าเรื่อง อย่างเขียนด้วยตนเองก่อน เมื่อนักเรียนเข้าใจแล้ว
จึงสอนจดหมายโต้ตอบอย่างเขียนด้วยตนเอง แล้วจึงสอน
อย่างคำสั่งหรือเขียนให้คนอื่นตามลำดับ

จดหมายที่จะให้เขียนควรเป็นไปตามนี้.

- ก. ระหว่างศิษย์ กับครู
- ข. ระหว่างญาติ
- ค. ระหว่างเพื่อน
- ง. ระหว่างผู้มีฐานะเกี่ยวข้องกัน

ข้อสำคัญและเบ็ดเตล็ด

- ๑. ใจความที่จะให้เด็กเขียนควรเลือกให้เหมาะแก่
เหตุการณ์ที่เกิดขึ้น
- ๒. หรือให้เกี่ยวกับการทำมาหากินของภูมิประเทศ
ที่เด็กอยู่
- ๓. การใช้กระดาษและวางรูปจดหมายเป็นของ
สำคัญ ให้ความสนใจให้มาก

ว่าด้วยการสอนแต่งหรือเรียงความ

ความมุ่งหมาย การสอนแต่งมีความมุ่งหมาย เพื่อระ
ให้เด็กแสดงความคิดของตัวมีอยู่ในจิตใจ ออกมาเป็นคำพูด
หรือตัวหนังสือให้ผู้ฟังเข้าใจได้ตามความหมายของตัวและอ่าน
ฟังดูไม่ขัดหู

การสอนแต่งขั้นต้น ครูควรเริ่มสอนประโยคง่ายๆ ก่อน
และสอนด้วยปากเปล่า เริ่มแต่เวลาที่เด็กยังเขียนหนังสือไม่
ได้เป็นต้นไป

วิธีสอน ให้ครูตั้งคำถามให้เด็กตอบ ต้องตั้งคำถามจาก
อาการที่ครูหรือเด็กแสดงหรือจากของจริง เช่น สิ่งของ ต้น
ไม้ สัตว์ หรือจากรูปภาพ หรือจากนิทานที่ครูอ่านให้ฟังก็ได้
แต่ในตอนแรกควรแสดงอาการหรือใช้ของจริงให้เด็กสังเกตเห็น
ง่ายๆ ก่อน แต่ต้องเป็นคำถามที่เด็กมีความรู้พอที่จะตอบได้
ให้เด็กตอบเป็นประโยคจริงๆ อย่ายอมให้ตอบแต่เพียงครึ่งๆ
กลางๆ เช่นถามว่าในภาพนี้มีเด็กกี่คน เด็กจะตอบเพียง
ว่า ๒ คนหรือ ๓ คน เท่านั้นไม่พอ ต้องให้ตอบเป็นประโยคว่า
ในภาพนี้มีเด็กอยู่ ๒ คน หรือมีเด็ก ๓ คนในภาพนี้

การสอนแต่งขั้นต่อไป การสอนแต่งสำหรับขั้นนี้ให้
สอนยากขึ้นเป็นลำดับๆ กันไป คือ

ก. ทั้งคำถามใช้ประโยคยาวๆ ขึ้น จากอาการที่แสดง
จากของจริง จากภาพ ฯลฯ ให้นักเรียนตอบปากเปล่าเป็น
ประโยค

ข. ทั้งคำถามจากที่กล่าวมาแล้วให้ตอบจนจบเรื่อง แล้ว
ให้ช่วยกันเรียบเรียงด้วยปากเปล่า ครูช่วยแก้ไขให้และเขียน
ลงบนกระดานดำ

ค. ทั้งคำถามให้ตอบปากเปล่าจนเข้าใจเรื่อง แล้วเขียน
คำถามลงบนกระดานดำ ให้เด็กเขียนตอบเป็นประโยคๆ

ฅ. สอนอย่างข้อ ข. แล้วให้เด็กแต่งเรื่องลงบนกระดานดำ

สิ่งที่ช่วยในการสอน

สิ่งที่ช่วยในการสอนมีหลายอย่างดังจะกล่าวต่อไปนี้คือ:-

๑. ภาพ คือนำภาพที่เด็กเคยเห็นเช่นสัตว์ พืช วัตถุ
มาให้ดู แล้วถามให้ตอบเป็นข้อๆ ไปและช่วยเรียบเรียง
ให้เป็นเรื่องขึ้น

๒. นิทาน สำหรับชั้นต่ำ ครูจะอ่านเรื่องสั้นๆ จาก
หนังสือให้เด็กฟัง ๒, ๓ เทียบ แล้วถามปากเปล่าเมื่อเข้าใจ
แล้วจึงให้เรียง สำหรับชั้นสูงครูควรฝึกให้เด็กรู้จักเข้าใจ
ความของเรื่อง และฝึกให้คำนวณโวหารของตนให้มากขึ้น
เรื่องที่นำมาอ่านให้เด็กฟังต้องเป็นเรื่องที่เรียบเรียงไว้ที่
ถ้อยคำไพเราะพอจะเป็นแบบแก่เด็ก มีเนื้อความเป็นคติสอนใจ

การสอนแต่งแก่นักเรียนชั้นประถม

ประถมที่ ๑ ครูควรเล่านิทานง่าย ๆ ให้เด็กฟัง แล้วตั้งคำถามให้เด็กตอบ แต่ควรให้หัดตอบประโยคให้ไ้ความบริบูรณ์ แล้วจึงให้เล่าเรื่องทั้งหมดต่อภายหลัง นาน ๆ จะให้เด็กเล่าเรื่องทั้งหมด โดยไม่ต้องตั้งคำถามก่อนก็ได้ และควรใช้นิทานในหนังสืออ่านให้มากแต่ต้องให้ใช้โวหารของเด็กให้มากที่สุดตามแต่จะไ้

ประถมที่ ๒ ให้สอนทำนองเดียวกันกับประถมที่ ๑ แต่ควรให้แต่งควยปากเปล่าบ้าง เขียนบ้างสลับกันไป

ประถมที่ ๓ สอนอย่างชั้นประถมที่ ๒ แต่ควรให้เขียนเสมอไป นอกจากเล่าเรื่องให้ฟังแล้ว ครูควรอ่านเรื่องให้ฟังบ้าง แต่เรื่องที่นำมาอ่านหรือเล่าให้ฟัง ต้องให้ยากกว่าที่ ๒

ประถมที่ ๔, ๕ ให้สอนทำนองเดียวกันกับประถมที่ ๓ แต่ก่อนที่จะให้แต่ง ควรให้ย่อเรื่องลงในสมุดเสียก่อน แล้วจึงให้แต่งภายหลัง

ว่าด้วยการสอนไวยากรณ์

ความมุ่งหมาย เพื่อช่วยให้เด็กทำยทเรียนแต่งและจดหมายไ้ก็ เพราะไวยากรณ์เป็นยทเรียนที่สอนให้หียยบก

ด้อยคำขึ้นมาใช้ได้เหมาะสม และให้รู้จักเรียบเรียงด้อยคำเข้า
เป็นประโยคได้ถูกต้องตามภาษาหนังสือ อีกประการหนึ่งเพื่อ
ให้เกิดรูปร่าง โครงของภาษา ที่ใช้กัน

วิธีสอนขั้นต้น ๑. ขั้นแรกควรหาประโยคสามัญที่แม่
ผู้ทำ กับ กริยา หรือผู้ทำ กริยา และผู้ถูก มาแยกออกเป็นคำๆ
ให้เกิดเห็น เช่นในประโยคว่า “คนกินข้าว” ให้ครูถามว่า
เราพูดถึงอะไร? คนทำอะไรอย่างไร? คนกินอะไร? แล้ว
เขียนคำที่ตอบแยกกันออกไว้ เป็นคำๆ อีกชั้นหนึ่ง เพื่อให้
เกิดเข้าใจ

๒. สอนให้รู้ความหมายของคำ ควรสอนคำไปเป็น
พวกๆ จากที่ง่ายไปหาที่ยากๆ คำชื่อและกริยาใช้มาก
จึงควรสอนคำ ๒ คำก่อน การสอนคำชื่อ ควรสอนให้เกิด
เรียกชื่อสิ่งต่างๆ เป็นพวกๆ จากสิ่งที่มีอยู่โดยรอบตัวเด็ก
ไปหาสิ่งที่ห่างไกล การสอนกริยาก็สอนจากอาการที่เด็กเคย
เห็นไปหาสิ่งที่ไม่เคยเห็น

๓. แล้วให้เกิดรูปร่างโครงของประโยค คือให้เกิดเอาคำ
ชื่อกับกริยามาเรียงกันเข้า แต่ควรต้องทำประโยคสามัญมา
อธิบาย และชี้ให้เห็นว่ามันเกี่ยวข้องกับกันอย่างไร

๔. ท่อไปฝึกสอนตามลำดับดังนี้

๑. กริยาทัน, กริยาทำ

๒. ประโยค ๒ ส่วน ๓ ส่วน

๓. คำวิเศษณ์, คุณ ที่ทำหน้าที่คำคุณ เช่น ประกอบ
คำชื่อ ให้รู้ชนิด, ขนาด และ จำนวน ฯลฯ

๔. แล้วสอนคำต่อๆ ไปตามลำดับ

การสอนไวยากรณ์ ครูจะต้องเอาใจใส่ในเวลาที่เด็กพูด
หรือตอบคำถามวิชาอื่น ๆ เสมอไป ถ้าเด็กคนใดใช้ถ้อยคำ
ผิดๆ หรือพูดไม่เป็นประโยค ก็ควรชักเตือนและให้พูดเสียให้
ถูก จะเป็นเครื่องช่วยให้เด็กทำทบทวนไวยากรณ์และแต่งทขึ้น

ว่าด้วยการสอนจรรยา

ความมุ่งหมาย เพื่ออบรมความประพฤติและอุปนิสัย
ใจคอของเด็ก คือฝึกหัดเด็กให้ มีความประพฤติชอบด้วย กาย,
วาจาแลใจ การสอนวิชานี้จะสอนให้รู้หลักอย่างเดียวไม่พอ
ต้องฝึกหัดให้เด็กประพฤติได้จริง ๆ ด้วย การสอนกับการฝึก
หัดควรให้ติดต่อกัน

วิธีสอน วิธีสอนมีหลายวิธีด้วยกัน แต่รวมยอกเขา
เพราะวิธีที่สำคัญ ๆ มี ๓ วิธี คือ—

๑. สอนด้วยวิธีอธิบาย

๒. สอนด้วยรูป

๓. สอนด้วยการสนทนาหรือแสดงอย่างละครพูด

สอนด้วยวิธีอธิบาย การสอนด้วยวิธีนี้ ในเวลาสอน ครูจะต้องนำนิทานหรือเรื่องจริงมาเล่าให้เด็กฟัง เพื่อเป็นเครื่องประกอบข้อความที่สอนนั้น ถ้าข้อใดพอที่จะสอนด้วยของจริงได้ ก็ควรนำของจริงมาแสดงเช่นตัวอย่างต่อไปนี้

๑. เมื่อเวลาสอนเรื่องความสามัคคี ต้องหาไม้มาหักให้นักเรียนดูในเวลาสอน หรือจะทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดให้นักเรียนเห็นซึ่งเกี่ยวแก่เรื่องนั้นก็ได้ แล้วตั้งคำถามขึ้นซักไซ้ไล่เลียงให้นักเรียนเห็นเหตุผล คุณและโทษของความประพฤตินั้น และควรให้เด็กเอาใจของตนเองขึ้น เทียบกับใจของคนอื่นในเวลาสอนเรื่องต่างๆ ด้วย

๒. ให้เด็กอ่านหนังสืออันเป็นคติในทางบรรยา เพื่อให้เกิดความรู้สึกสนใจในความประพฤติที่ดี

วิธีสอนชนิดนี้ เป็นวิธีสอนที่เกี่ยวกับจิตใจมากกว่าสอน กิริยา และวาจา

สอนด้วยรูปภาพ การสอนด้วยวิธีนี้คือเมื่อครูจะสอนบรรยาข้อใด ก็หารูปภาพที่เหมาะสมแก่หัวข้อที่สอนมาให้นักเรียนดูก่อนลงมีสอน แล้วอธิบายความหมายของภาพให้เข้าใจ แล้วตั้งคำถามซักไซ้ไล่เลียงเพื่อนำไปสู่หัวข้อที่ต้องการไปสอน และเมื่อสอนจบลงแล้วควรให้รูปภาพที่แสดงให้เห็นคุณและโทษของเรื่องนั้นๆ ข้อสำคัญครูต้องหาภาพมาให้เหมาะสม

แก่การใช้อย่างหนึ่ง กับให้ได้ประโยชน์จริง ๆ อีกอย่างหนึ่ง คือ
ต้องให้เด็กเข้าใจหมายของภาพ วิธีนี้คือการสอนที่เกี่ยว
กับใจมากกว่าเกี่ยวกับกิริยา และวาทะ

การสอนด้วยการสนทนา วิธีนี้ใช้สำหรับสอนกิริยาและ
วาทะ เช่นการพูด การเคารพ การต้อนรับแขกเหล่านั้นเป็นต้น
ถ้าสอนด้วยวิธีอื่นเด็กก็พอจะเข้าใจบ้าง แต่ถึงคราวทำจริง ๆ
คงทำไม่ได้หรือทำได้ก็ซัด ๆ เชน ๆ ฉะนั้นจึงใช้ การสอนด้วย
วิธีสนทนา หรือชักให้ทำจริง ๆ เพื่อให้เด็กเกิดความเคยชิน

การสอนจรรยาทั้ง ๓ วิธีนี้ จะกำหนดลงไปให้แน่นอน
ว่าข้อใดควรสอนด้วยวิธีใดนั้นย่อมทำไม่ได้ บางข้อใช้วิธีเดียว
บางข้อใช้ทั้ง ๒, ๓ วิธีรวมกัน เช่นการรับแขกเมื่อสอนให้
เด็กเข้าใจด้วยวิธีอธิบายแล้วต้องให้เกิดผลหัดและทำได้ ถูกวิธี
จริง ๆ ก็ต้องดูแลให้ทำให้ถูกเสมอทุกคราวไป

หัวข้อจรรยาที่ต้องสอน ครูมีหน้าที่จะต้องสอนความ
ประพฤติทั่วไป เช่นมรรยาท, การงาน, การเล่น, ความ
ซื่อตรง, ความกล้าหาญและความกตัญญูเหล่านั้นเป็นต้น ครู
จะต้องรู้ว่าควรต้องสอนหัวข้ออะไรในหัวข้อเหล่านั้น แล้วให้
แบ่งคิดต่อกันตามลำดับจากง่ายไปหายาก ซึ่งคำๆ ควรสอนสิ่ง
ที่เด็กเคยพบเห็น หรือเคยได้ยินได้ ฟังบ่อย ๆ เช่นจะสอน
เรื่องมรรยาทก็ให้รู้จักการเคารพ เช่นเคารพ บิดา มารดา

และญาติผู้ใหญ่ ตลอดจนทั้งครูบาอาจารย์ ในการสอนธรรมา
ครูไม่ควรใช้ศัพท์ยากเกินไป ควรใช้ถ้อยคำที่เด็กเข้าใจได้ง่าย
ถ้าต้องการใช้ศัพท์ยากต้องอธิบายให้เด็กเข้าใจความหมายโดย
แจ่มแจ้ง มิฉะนั้นจะไม่ไ้ผลเลย ควรใช้นั่งสอแบบสอน
ธรรมาของกรมวิสาขาการเป็นหลัก หรือหนังสืออื่นที่กระทรวง
ธรรมการอนุญาตให้ใช้ในโรงเรียน

การสอนจรรยาทั้ง ๓ วิธี ตามที่กล่าวมาแล้วนั้นจะถือว่า
วิธีใดดีกว่าวิธีใดไม่ได้ แล้วแต่ครูผู้สอนจะพลิกแพลงให้เหมาะ
แต่เมื่อใคร่ควรวญญูให้คิดแล้วจะเห็นว่า ทางวิธีต่างก็เหมาะกับ
เรื่องนั้น ๆ หรือบางทีเรื่องเดียวอาจอาศัยทั้ง ๒ หรือ ๓
วิธีก็ได้

บทที่ ๘

การสอนวิชาต่างๆ (ต่อ)

การสอนวิชาวาดเขียน

ความมุ่งหมาย การที่สอนวาดเขียนแก่เด็ก ก็เพื่อให้
สามารถบรรยายความคิด ความเห็นในทางที่เป็นประโยชน์ได้
เพราะภาพที่คิดขึ้นนั้นอาจจะแสดงให้เห็นความคิดอ่าน และนิสัย
ของผู้คิดได้ตลอด

หลักสามัญทั่วไป หลักที่อาจเป็นทางช่วยเหลือในการ
สอนวาดเขียนให้ดียิ่งขึ้นไปอีกนั้น คือ :-

๑. เมื่อเกิดวาดสิ่งใดผิดรูปหรือผิดส่วนมาก ควรให้
สังเกตของใหม่นั้นโดยละเอียดแล้วจึงให้ตั้งต้นวาดใหม่

๒. ควรฝึกหัดให้เด็กเขียนจากความจริงให้มากที่สุด ซึ่ง
เป็นวิธีช่วยให้เขียนรูปของสิ่งที่มีนั้นให้คนอื่นเข้าใจได้

๓. สิ่งที่ทำให้เกิดวาดครั้งหนึ่งๆ นั้น ควรจะให้วาดเสร็จ
ในคราวเดียว นอกจากนั้นครูควรตรวจแก้ไขวาดรูปได้โดย
ถนัด ไม่ควรพอใจที่ได้รับผลดีจากเด็กเพียง ๒-๓ คนเท่านั้น

๔. เมื่อใช้กันต่อสัปดาห์ ควรฝึกหัดให้ระบายสีให้เหมือน
ของจริง ๆ

หัวใจแห่งการสอนวาดเขียน การวาดเขียนนั้นข้อสำคัญ
อยู่ที่การกระตุ้นให้ถูกต้อง เหตุนี้จึงควรให้วาดรูปจากของ
จริงเสมอ

วิธีสอน ครูต้องวางสิ่งที่จะให้เด็กวาดนั้นไว้หน้าชั้น ซึ่ง
เด็กสามารถเห็นได้ทั่วกัน ต่อไปครูชี้ให้ดูและซักถามถึงความ
ยาวของเส้นที่ให้ออก แล้วจึงให้เด็กลงมือวาดทีละเส้น พอ
เกิดวาดเสร็จเส้นหนึ่ง ครูก็วาดลงไปบนกระดาษดำ แล้วให้เด็ก
เปรียบเทียบกับรูปที่ครูวาดไว้นั้น ถ้าเห็นว่าของเขายังผิดอยู่
ให้เด็กแก้รูปให้ดีขึ้น แต่อย่าให้ดูตัวอย่างที่เขียนบนกระดาษดำ

วิธีสอนทั้งกล่าวมานี้ ครูอาจนำไปใช้ในเวลาสอนวาดเขียน
แก่ชั้นประถมได้ทุกบทเรียนไป

ในขั้นต้น ครูไม่ควรต้องการส่วนของสิ่งนี้ที่ต่างกัน ทั้ง
การแต่เพียงให้เด็กรู้จักเทียบส่วนต่างๆ ของของสิ่งๆ หนึ่ง
ที่ให้เกิดวาดเขียนจะมีขนาดใหญ่หรือเล็กเพียงไรก็ได้ เช่น
ลูกกบฏหรือกรอบประตูเป็นต้น ข้อสำคัญต้องเลือกสิ่งที่เด็ก
รู้จักดี อาจจะช่วยให้เกิดเกิดความพอใจได้

การวาดรูปจากความจำ เมื่อวนะหมกเวลาวาดรูป ครู
ควรให้เกิดวาดรูปสิ่งหนึ่งสิ่งใดที่เคยวาดมาแล้วในบทก่อนๆ จาก
ความจำ หรือจะไปหาของง่าย สักอย่างหนึ่ง มาให้เด็กดู
แนะนำให้สังเกตและจำไว้ให้ดี แล้วให้ลงมือวาดจากความจำ
ก็ได้ การฝึกหัดเช่นนี้ทำให้เด็กรู้จักสังเกตส่วนของสิ่งของไว้
เร็วและถูกต้อง ก็ให้จำรูปร่างของของนั้นเข้าไว้ในสมอง
ไว้ด้วย การวาดสิ่งที่มีชีวิตและอาการเคลื่อนไหว เกิดมัก
พอใจในสิ่งที่มีชีวิตทั่วไป และชอบทำอาการเคลื่อนไหวต่างๆ
ถ้าจะให้เกิดวาดรูปคนหรือสัตว์จริงๆ ก็คงวาดไม่ได้ ถ้าจะให้
เขียนเป็นซีกและเป็นวงกลมๆ แทนรูปเหล่านั้น เกิดคงวาดได้
โดยง่ายและจะเกิดความพอใจขึ้นอีกเป็นอันมาก เราอาจลาก
เส้นง่ายให้เป็นรูป คนเดิน, นั่ง, วิ่ง และคุกเข่าและรูปอื่นใดมาก
แต่ข้อสำคัญ ครูจะต้องระวังทั่วทุกชั้น คือเส้นที่ใช้แทนตัวแทนขา
ต้องให้ถูกต้องกันจริงๆ

การเขียนซ้อน ๆ กัน การทำให้ได้ความรู้อยู่ซ้อนกันบน
กระดาษชนวนก็เป็นประโยชน์เหมือนกัน คือให้ใช้กินสอทั้งต้น
ราก รุกกลาง รุกหนึ่ง แล้วตากเป็นวงกลม ๆ ซ้อนกันให้มีขนาด
ใหญ่ขึ้น โดยไม่ต้องยกปลายกินสอ ต่อไปก็เขียนใบไม้และรูป
อื่น ๆ โดยวิธีต่าง ๆ ท่อเล็ก ๆ น้อย ๆ ให้เกิดเป็นรูปต่าง ๆ ขึ้น
เพื่อให้ได้เกิดเกิดความเพลิดเพลิน ความมุ่งหมาย ของ บทเรียน
เหล่านี้ก็เพื่อให้เด็กยังค้ำกินสอได้คล่อง เมื่อเด็กได้เรียนทั้งว
มาแล้ว ต่อไปก็ให้หัดเทียบส่วนของของที่ต่างกัน ที่แรก
ควรสอนจากของชนิดเดียว เช่น รูปของสัตว์สองตัวมีขนาดต่าง
กัน เป็นต้น

การสอนความรู้เรื่องเมืองไทย

การสอนความรู้เรื่องเมืองไทยแก่เด็ก ก็เพื่อความมุ่ง
หมายดังนี้ :-

๑. เพื่อให้เด็กมีความรู้กว้างขวางในเรื่องเมืองไทย
๒. เพื่อให้รู้หน้าที่ของตนอันเกี่ยวกับประเทศ
๓. เพราะความรู้เรื่องเมืองไทย เป็นพื้นฐานสำหรับให้
เรียนภูมิศาสตร์ และพงศาวดารต่อไปด้วย

ข้อสำคัญในการสอนความรู้เรื่องเมืองไทย มีข้อสำคัญ ดัง
ต่อไปนี้

๑. ครู ต้อง มี ความรู้กว้างขวางใน เรื่อง ที่ จะ สอน
๒. ต้อง จัก หักข้อ ที่ สอน ให้ เป็น หมวาทน์ และ หักข้อ
เอา สอน ฉะเพาะ เกิด ขึ้น นน ควรรู้
๓. ควร สอน ชำนาญ เปลา่ ขยาย หักข้อ ให้ เกิด เข้าใจ ชัด
เจน และ ให้ เกิด จด แก่ หักข้อ สำคัญ ๆ เท่านั้น
๔. ควร ใช้ แผน ที่, รูป ภาพ, รูป ขึ้น ประกอบ กับ บท
เรียน ให้ เพียง พอ ถ้า สามารถ พา เกิด ไป คุ ของ
จริง ได้ เป็น กิ
๕. ต้อง ใช้ หนังสือ ที่ เกี่ยว แก่ ความรู้ เรื่อง เมือง ไทย
อ่าน ประกอบ
๖. ต้อง มุ่ง หมาย ให้ เกิด รู้ ความ เป็น จริง เป็น ใหญ่ ไม่
ใช้ สอน รรยา หรือ ความ รักชาติ

การสอน ขึ้น ต้น ใน ชั้น ต้น ครู ต้อง สอน เรื่อง สถาน ที่ ซึ่ง
อยู่ ใกล้ เคียง ขวี่ เวณ โคบ รอย หรือ บ้าน ของ เด็ก ทั้ง อยู่ เสีย ก่อน
แล้ว จึง ขยาย ให้ กว้าง และ ไกล ขึ้น ไป เป็น ลำดับ หมายความว่า
ครู จะ ต้อง สอน สิ่ง ที่ อยู่ รอบ ตัว เกิด ไป สู่ สิ่ง ที่ อยู่ ห่าง ไกล

การสอน ทิศ และ ชื่อ ภูมิ ประเทศ ครู ควร สอน ทิศ ใหญ่ ๘ ทิศ

๑. ทิศ เหนือ

๒. ทิศ ใต้

๓. วิเคราะห์นอกร

๔. วิเคราะห์บท

แนะนำวิชาการศึกษาโดยสังเกตดวงพระอาทิตย์ เมื่อเด็กเข้าใจ
 กันแล้ว จึงสอนเรื่องชื่อภูมิประเทศที่เด็กควรรู้ในตอนต้นๆ ต่อ
 ไป เช่น ทวาย ภูเขา แม่น้ำ เกาะ ครูควรให้เด็กได้รู้ของ
 จริงทุกอย่างไป เช่นเมื่อสอนเรื่องเกาะ และคาบสมุทรก็ใช้กิน
 และทรายหรือน้ำทำเป็นรูปขึ้นให้เด็กดูแทนชื่อจริง

การสอนเรื่องจังหวัดต่อไป ครูก็ควรสอนเรื่องจังหวัด
 นอกร จะสอนเรื่องภูมิประเทศ การแบ่งเขตต์และอำเภอ ครู
 ต้องให้เด็กเรียนเรื่องอาชีพในจังหวัดนั้นด้วย เช่นให้รู้ว่า การ
 ทำนาทำกันในแต่ละไหน การเลี้ยงสัตว์ทำกันแต่ละไหน เป็นต้น

การสอนมณฑล คำแนะนำสอนทำนองเดียวกันกับจังหวัด
 ข้อสำคัญครูอย่าใช้คำว่าย่างเขี้ยว ต้องค้นคว้าหาความรู้ด้วย
 ตนเองให้มาก ระมัดระวังให้เด็กใช้วิธีท่องจำ ควรใช้คำว่าเป็น
 เครื่องค้นคว้าเมื่อหลังเรียนเท่านั้น

การสอนประเทศ เมื่อสอนเรื่องประเทศต้องให้ความรู้
 ใหม่ที่จะสอนติดต่อกับความรู้เก่าที่เด็กได้เรียนมาแล้วในชั้นแรก
 จึงควรสอนประเทศให้ติดต่อกับมณฑลที่เด็กได้เรียน สิ่งทีครู
 ควรสอนก็คือ ให้รจภาพแผนที่ของประเทศสยามได้แม่นยำ
 พร้อมทั้งทั้งจังหวัดที่สำคัญๆ และให้รู้เหตุผลว่า จังหวัด

เหล่านั้นสำคัญอย่างไร ให้รู้เรื่องภูมิประเทศอันเกี่ยวกันนิสัยใจคอ และการอาชีพของพลเมือง ให้รู้เรื่องชนชาติต่างๆ ในประเทศ รวมทั้งภาษาที่ใช้พูด ขนบธรรมเนียม และการคมนาคมของกรุงเทพ ฯ

การสอนเรื่องคมนาคม ครูควรสอนทางไปมาของประเทศ รวมทั้งทางบกและทางเรือ ถ้าจะทวีปไปจังหวัดหรือตำบลนั้นๆ จะต้องผ่านสถานที่สำคัญอย่างไรบ้าง สอนให้ละเอียดเฉพาะทางไปมาในจังหวัด หรือมณฑลที่เด็กอยู่เท่านั้น นอกจากนั้นก็สอนที่สำคัญๆ เช่น สอนทางรถไฟทำให้รู้แต่ทางรถไฟที่สำคัญๆ

วิธีที่ควรจะต้องให้เด็กทราบว่า ถ้าจะเที่ยวทางจากบ้านไปจังหวัดนั้นๆ จะต้องไปทางบกหรือทางเรือและไปโดยยานพาหนะชนิดใด ตามทางที่ไปนั้นจะผ่านที่สำคัญอะไรบ้าง

การสอนการรู้จักตัว

ความมุ่งหมายของการสอนการรู้จักตัวนั้นคือ :-

๑. เพื่อให้นักเรียนรู้จักรักษาร่างกายของตนให้แข็งแรง ไม่เจ็บป่วยในเมื่อไม่ควรเจ็บ
๒. เพื่อให้มีนิสัยรักตัวสละไปภายนอกด้วย

คำแนะนำวิธีสอน ในการสอนการรักชาติ ครูควรปฏิบัติตามหลักต่อไปนี้คือ :-

๑. ครูต้องเอาใจใส่ถวักชนให้มาก พยายามสอนให้เด็กเข้าใจวิธีรักชาติและทำได้จริง ๆ ทั้งให้ปฏิบัติตามที่โรงเรียนไปแล้วด้วย ไม่ใช่เรียนรู้ไว้เฉย ๆ

๒. ถ้าปรากฏว่านักเรียนคนใดไม่ปฏิบัติตามข้อใด ต้องตักเตือนว่ากล่าว และบังคับให้ทำตามทันที อย่าปล่อยไว้ผ่านหูผ่านตาไปเป็นอันขาด

๓. ก่อนที่จะสอน ครูต้องอ่านเรื่องที่สอนให้เข้าใจเสียก่อน แล้วสอบถามให้ไต่ถามที่สุดที่จะทำได้

๔. เมื่อจะสอนเรื่องใด ควรหาเครื่องมือมาให้ครบ ซึ่งครูเห็นว่าเรื่องใดควรมีเครื่องมืออะไรบ้าง และต้องใช้ให้ไต่ประโยชน์จริง ๆ อย่าสักแต่ว่าเอามาตั้งหรือเขียนรูปบนกระดานคำเท่านั้น ต้องพยายามให้นักเรียนสังเกตส่วนต่าง ๆ และรู้จักข้อส่วนนั้น ๆ ทั้งให้จดจำไว้ด้วย

๕. เมื่อครูจะทำตัวอย่างให้ดู ต้องทำให้เห็นโดยชัดเจน และอธิบายหรือซักถามประกอบไปด้วย

๖. เวลาให้นักเรียนออกมาฝึกทำที่หน้าชั้น ครูต้องคอยดูให้ทำให้ออกต้องและให้นักเรียนทั้งชั้นเห็นด้วย เมื่อถึงตอนสำคัญ ๆ ครูต้องซักไต่ไล่เลียงให้ถี่ และให้นักเรียนไต่บิณคำหรือที่ถูกต้องโดยทั่วถึง

๗. สำหรับชั้นประถม และมีอิมคอนตัน อธิบายเหตุผล
ให้ฟังพอสมควร แล้วให้ลงมือทำจริง ๆ เสมอ เพื่อจะได้
ฝึกเป็นนิสัย

๘. ครูต้องทำตัวอย่างที่ดีให้นักเรียนเห็น เช่นความ
สะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อย

๙. จัดหาเครื่องมือใช้ในการรักษานามับตามแต่ละหาได้
และบอกวิธีใช้ให้ด้วย

การสอนเลข

ความมุ่งหมาย การที่เราสอนบทเรียนเลขให้เด็ก มีความ
มุ่งหมายดังนี้ :—

๑. เพื่อให้รู้จักนำไปใช้ได้เป็นประโยชน์ในชีวิตต่อไป
ภายหน้า

๒. บทเรียนเลขเป็น บทเรียนขั้นต้น แห่งวิชา คำนวณ
ทั้งหลาย ซึ่งเด็กอาจจะได้รับศึกษาค่อยไป

๓. เพื่อหัดความคิดให้คล่องแคล่วขึ้น

การสอนขั้นต้น ในการสอนเลขในชั้นนี้ การฝึกหัดนับ
และฝึกในใจเป็นสำคัญที่ครูจะต้องเริ่มสอน ไม่จำเป็นต้องให้
เด็กเขียนเลขเป็นเสียก่อนก็สอนได้ ในชั้นแรกครูสอนให้นับ
ให้ถูกต้องก่อน การสอนต้องให้นับของจริง เช่น โถ๊ะ ม้านั่ง

หรือเกิดในชั้น ถัดขึ้นเล็กน้อย และเมล็ดต่างๆ เป็นต้น แต่
จำนวนไม่ควรให้เกิน ๒๐ เมื่อเด็กนับถูกต้องแม่นยำแล้ว จึง
ฝึกหัดให้ คิดในใจตอบปากเปล่า ท่อไปจึงสอนเลขในทำนอง
เดียวกันกับบวก

การสอนขั้นต่อไป เมื่อเด็กฝึกหัดคิดเลขในใจได้
ชำนาญแล้ว ให้ครูทำเนิรการสอนดังนี้ :-

๑. เขียนจำนวนตั้งแต่ ๑ ถึง ๒๐ (เป็นตัวเลขและตัว
หนังสือ) แล้วให้นักเรียนเขียนตาม

๒. ครูบอกเลขเป็นจำนวน ๆ ให้เด็กเขียนเป็นตัวเลข
หรือตัวหนังสือ

๓. ครูเขียนตัวเลขบนกระดานดำ ให้นักเรียนเขียนเป็น
ตัวหนังสือ หรือครูเขียนเลขเป็นตัวหนังสือ แล้วให้นักเรียน
เขียนเป็นตัวเลข เพื่อให้รู้จักใช้ตัวเลขหรือตัวหนังสือ แทน
จำนวนที่เคยฝึกหัดนับด้วยปาก

การสอนเลขคิดในใจ การสอนเลขคิดในใจเป็นสิ่ง
สำคัญที่เด็กจะต้องนำไปใช้จริง ๆ ในภายหน้า เมื่อดังคราว
ที่เด็กต้องคิดจำนวนในการซื้อขายประจำวันนั้น ต้องอาศัยการ
คิดในใจเป็นพื้น ครูต้องเอาใจใส่ ต่อการสอนคิดเลขในใจ
ให้มาก ความประสงค์ของการสอนให้คิดในใจ ก็เพื่อ
ให้เด็กคิดเลขจำนวนน้อย ๆ ได้เร็ว ในชั้นแรกจึงควรฝึกหัด

ให้เด็กจำนวนน้อย ๆ ยากง่ายพอเหมาะแก่ความต้องการ และ
ให้เด็กหลาย ๆ ข้อ ต่อไปจึงให้ยากขึ้นเป็นลำดับ

ข้อสำคัญของการสอนเลข. ในการสอนเลขมีข้อสำคัญ
ดังต่อไปนี้ คือ :—

ก. ครูควรใช้ของจริง ทุกคราวที่เห็น ว่าจะเป็^น เครื่องช่วย
ให้เด็กเข้าใจบทเรียนที่ขึ้น ก็ควรใช้ของจริงเป็นเครื่องช่วย

ข. ก่อนที่จะให้ทำเลขวิธีใด ๆ ครูต้องสอนนำมาจากก[ิ]
การที่กระทำกันอยู่จริง ๆ หรือต้องให้เด็กรู้ประโยชน์ของเลข
ที่เรียนนั้น เด็กจึงจะนำไปใช้ได้ถูกต้อง

ค. เลขที่จะให้ทำ ควรพูดเป็นประโยช์[์]ให้มาก เด็กจึง
จะเกิดความพอใจ

ณ. โจทย์ต้องทำให้เหมาะแก่ความเป็นจริง อย่าพูดให้
เกินหรือน้อยกว่าความเป็นจริงได้

ง. โจทย์ต้องให้ไ[้]ระดับจากง่ายไปสู่ยาก และควรให้
เด็กได้ใช้วิธีต่าง ๆ ที่เรียนมาแล้วสลับกันไปเสมอ

จ. ควรฝึกหัดให้เด็กทำเลขเครื่องหมายบ้าง เพื่อให้
เกิดความชำนาญ แต่อย่าให้เลขมากนัก ให้ทำเลขสั้น
หลาย ๆ ข้อ ดีกว่าให้ทำเลขยาว ๆ น้อยข้อ

ฉ. ต้องอธิบายวิธีทำจนเด็กเข้าใจจริง ๆ แล้วจึงให้ทำ
อย่างหรือวางกฎเกณฑ์ลงไว้ เด็กจึงจะนำไปใช้ได้ถูกต้อง

อย่าใช้วิธีให้เด็กทำตามตัวอย่างที่ครูวางไว้ให้ก่อนเป็นอันดับ

๔. เมื่อครูอธิบายตัวอย่างให้ดูแล้ว ถ้าเวลาไม่พอทำแบบฝึกหัด ให้ตั้งโจทย์ที่คล้าย ๆ กันไปทำเป็นการบ้าน

๕. เลขที่จะให้ทำ ควรให้ลอกจากกระดานดำบ้าง นอกตัวปากแล้วให้เด็กลอกบ้าง ครูควรสอนให้เด็กรู้จักขีดเลขเร็วบ้าง ให้พอเหมาะแก่ความต้องการ และควรสอนให้เด็กรู้จักวิธีทดลองผลลัพธ์ของเลขที่คำนวณว่าจะถูกหรือผิด

การตรวจ เมื่อเวลาตรวจเลขของนักเรียน ไม่ควรถือเอาคำตอบที่ถูกต้องเป็นเกณฑ์ ต้องดูให้เด็กทำได้ ดูระเบียบเรียบร้อยและสะอาดด้วย เหตุฉะนั้นครูต้องหมั่นตรวจเลขที่นักเรียนทำด้วยตนเองเสมอไป และเวลาที่เด็กทำก็ควรไปช่วยแนะนำเด็กที่ยังทำเลขยังไม่ได้ดี.

การสอนเลขยี่กี่ยี่หนึ่ง

การสอนเลขมีความมุ่งหมาย ๒ ทาง คือ :-

๑. เพื่อให้เด็กศึกษาคำนวณได้ถูกต้อง ชื่อนี้ครูมักจะละเลยเสียมากเกินไป จนเด็กศึกษาคำนวณได้ช้าและไม่ใคร่จะถก

๒. เพื่อจะให้เด็กใช้ความคิดซึ่งเป็นทางจะทำให้เกิดสติปัญญาขึ้นในภายหลัง

การสอนเลขเบื้องต้น การสอนเลขในชั้นต้น ๆ ควรพูดถึงของจริง หรือยังใช้ของจริงก็ได้ ถึงที่สุดให้เทียบอุปมาคล้าย

สำหรับหลักสิบ และใช้สตารางค์แทนสำหรับหลักหน่วย ก็คงทำให้เด็กเข้าใจได้ง่าย ควรใช้ตามเลขชั้นประถมปีที่ ๑ เป็นเครื่องประกอบ เพราะมีวิธีสอนและแบบฝึกหัดวิธีบูรณ โทษเลขต่าง ๆ ที่นำไปสอนนักเรียน ควรคัดลอกตำราดีกว่า และเลือกเอาอย่างง่ายพอเหมาะแก่ชั้น.

การสอนเลขมาตรา ข้อสำคัญในการสอนเลขมาตรานี้ ครูต้องทำให้เด็กเข้าใจจริง ๆ หรือชี้บอว่า คือกหนึ่งหรือวาหนึ่ง หรือเมตรหนึ่งยาวเท่าใดแน่ ควรหาไม้รวไม่เมตรไว้ให้เด็กดูด้วย การสอนให้ท่องมาตรานจำได้ แต่เด็กไม่รู้วว่า วาหนึ่งหรือคอกหนึ่งยาวเท่าไรนั้น เป็นการสอนที่ไม่ดี ส่วนมาตราอื่น ๆ ก็ต้องสอนให้เด็กรู้จริง ๆ ด้วยเหมือนกัน

บทที่ ๙

ว่าด้วยบัญญัติต่าง ๆ ของโรงเรียน

ลักษณะบัญญัติและรายการของโรงเรียน

ตามโรงเรียนต่าง ๆ ทั้งโรงเรียนราษฎร์ โรงเรียนประชาบาล และโรงเรียนรัฐบาลต้องมีสมุดทะเบียน และบัญญัติต่าง ๆ ไว้ทุก ๆ แห่ง มากบ้าง น้อยบ้าง แล้วแต่ความต้องการ แต่

ในที่นี้จะกล่าวเฉพาะ โรงเรียนรัฐบาล กับโรงเรียนประชาบาล
เท่านั้น ทั้งเลือกพื้นมากล่าวเฉพาะที่สำคัญ เพื่อเป็นทาง
พิจารณาที่ต่อไปภายหน้าดังต่อไปนี้คือ :-

๑. ทะเบียนนักเรียนทั้งโรงเรียน
๒. สมุทหมายเหตุรายวัน
๓. สมุทบัญชีพัสดุ
๔. สมุทบัญชีเงิน (รายวัน—แยกประเภท)
๕. สมุทบัญชีเรียกชื่อ
๖. สมุทคู่มือของครูประจำชั้น สมุทรายงานประจำตัว
นักเรียน สมุทบัญชีหนังสือห้องสมุด ทะเบียนลูกเสือ สมุท
หมายเหตุทางลูกเสือ ฯลฯ

ทะเบียนนักเรียน ทะเบียนนักเรียนน มีเรื่องทควรลง
แยกเป็นประเภทใหญ่ ๔ ประเภท คือ

๑. ซากิภูมิจำแน ในประเภทนี้ไม่มีเลขที่ เลขประจำตัว ชื่อ
วัน เดือนเกิด คำทน บ่านเกิด ชื่อบิดา หลักรฐานของบิดา.
๒. เรืองเคิม ให้มีช่องต่อไปนี้ เคิมเรียนจากไหน
เหตุใดจึงย้าย
๓. รายรบัให้มีช่อง วันเข้าเรียนในโรงเรียนนี้ ที่อยู่
ในบ้นนี้ มีวิชาเพียงไร การเรียนเคิมเป็นอย่างไร

๔. รายงานจำหน่าย ต้องมีช่อง วันจำหน่าย เหตุที่จำหน่าย ผลของการเรียนที่ได้จากโรงเรียน และมีช่องหมายเหตุข้ออ้างท้ายอีกช่องหนึ่ง

การทำทะเบียน เป็นหน้าที่ของครูใหญ่จะต้องทำ หรือมอบให้ครูประจำชั้นช่วยทำ แต่ความรับผิดชอบต้องอยู่ที่ครูใหญ่ เมื่อนักเรียนมาเข้าโรงเรียน และเป็นอันแน่นนอนรับไว้เป็นนักเรียนแล้ว ให้ลงทะเบียนทันที อย่าทิ้งให้ค้างค้าง การทำทะเบียนควรพยายามให้สะดวก เวลาฝึกหัดไม่ให้ชุลย ให้ขีดฆ่าตัวที่ฝึกด้วยหมึกแดง แล้วเขียนตัวที่ถูกลบซ้อนลงไปใต้บรรทัดนั้นด้วยหมึกดำ การขีดฆ่าหรือแก้ไขทะเบียนนี้ ต้องลงชื่อ วันเดือนปี กำกับไว้ด้วยทุกครั้ง แล้วบันทึกลงในสมุดหมายเหตุรายวันพร้อมทั้งเหตุผลที่ต้องแก้ไข การรับนักเรียนนักศึกษา หรือจำหน่ายนักเรียนนักศึกษา เมื่อเสร็จหรือจำหน่ายในทะเบียนแล้ว ต้องลงในสมุดหมายเหตุทุกครั้ง ข้อแนะนำวิธีทำทะเบียนนอกจากนี้ปรากฏอยู่ในทะเบียนแล้ว.

สมุดจดหมายเหตุรายวัน สมุดหมายเหตุรายวัน มีไว้สำหรับบันทึกเหตุการณ์ และกิจการต่างๆ ของโรงเรียนซึ่งมีประจำวัน สมุดหมายเหตุนี้ เป็นสมุดสำหรับเก็บประวัติของโรงเรียน เมื่ออยากรู้เรื่องอะไรก็เปิดดูในสมุดนี้ได้ นอกจากนั้นเจ้าหน้าที่สำหรับตรวจตราจะได้บันทึกความเห็น และสั่งเสีย

การงานลงในสมุดค้นไว้เป็นหลักฐาน เพื่อให้ครูใหญ่กำเนิร
ตามนั้น กับอีกประการหนึ่ง ในสมุดเล่มนั้นจะบอกให้รู้ไว้ว่า
การงานของโรงเรียนที่ทําไป ตลอดจนความสามารถ หรือไม่
สามารถของครูใหญ่นั้น ๆ ด้วย.

สมุดเล่มนี้ เป็นของโรงเรียน ไม่ใช่ของเฉพาะตัวของ
ครูใหญ่ เมื่อครูใหญ่คนเก่าย้าย ต้องมอบให้คนใหม่ต่อไป
ฉะนั้นครูใหญ่ต้องรักษาสุดหมายเหตุไว้ให้ดี อย่าให้ขาด
หายหรือเป็นอันตราบไปได้ การเขียนก็ดี การรักษาก็ดี ครู
ใหญ่ต้องรับผิดชอบทั้งนั้น.

สิ่งที่ควรลงในสมุดหมายเหตุนี้ มีอธิบายไว้ในคำแนะนำ
โดยละเอียดแล้ว จึงยกมากล่าวในที่นี้เพียงสังเขปคือ :—

๑. ประวัติ เช่นโรงเรียนตั้งขึ้นเมื่อไร ใครเป็นผู้ตั้ง
ดำรงโรงเรียนอยู่ด้วยวิธีใด จัดการสอนอย่างไร ฯลฯ

๒. ระเบียบ โรงเรียนได้จัดระเบียบอย่างไรบ้าง ครัง
ไหนจัดอย่างไร ได้เปลี่ยนแปลงแก้ไขไปแล้วอย่างไร
เพราะเหตุไร.

๓. การเปลี่ยนแปลงเช่น เปลี่ยนครู บ้ายครู เปลี่ยน
ตารางสอน เปลี่ยนประมวลการสอน เปลี่ยนแบบเรียนและ
เครื่องมือในการสอนเป็นพิเศษ ไม่สอนตามตารางสอนเป็นต้น

๔. การบำรุง เช่น มีผู้ให้เงิน ให้สิ่งของ และซ่อมแซม สร้างเพิ่มเติมให้.

๕. การจำหน่าย เช่น พัสตของโรงเรียน แดกหักหรือให้ใครไป.

๖. ความคิด ครูใหญ่ได้จักคิดอะไรรู้ขึ้น เช่น ในการปกครอง การสอน และผลของการที่ได้ทำตามความคิดนั้นเป็นอย่างไร ได้ทั้งกันแต่เมื่อไร.

๗. การเล่าเรียน ผลของการเล่าเรียนเป็นอย่างไร สำหรับไว้เทียบกับคราวก่อนๆ.

๘. หลักฐาน สิ่งใดที่จะต้องมิไว้เป็นหลักฐาน ต้องลงหมายเหตุไว้ เช่น การแก้ไขข้อ ขัญชีเรียกชื่อ การลาของครู ครูขาด นักเรียนที่ไ้รับยกเว้น หรือถูกถอนยกเว้น.

๙. บำเหน็จและการลงโทษ คนที่ขยันไ้บังคับ เช่น คุนน้อย นักเรียนตลอดจนคนงานเป็นต้น คนไหนไ้รับบำเหน็จความชอบอย่างไร หรือทำความเสียหายไ้รับโทษอย่างไร ให้ลงหมายเหตุไว้ทุกคราว.

นอกจากทกกล่าวแล้วนี้ อะไรควรเขียนและไม่ควรเขียน ต้องอาศัยความไหวพริบของครูใหญ่ สมุคหมายเหตุนี้ต้อง

เขียนไว้ทุก ๆ วัน ถ้าวันไหนไม่มีเหตุการณ์อะไร ก็ให้ลงว่า
ปกติ แล้วเขียนวันเดือนปี และลงชื่อครูใหญ่กำกับไว้ด้วย.

สมุดบัญชีพัสดุ สมุดเล่มนี้ เป็นบัญชีสิ่งของของ
โรงเรียน ซึ่งเป็นถาวรวัตถุหรือของใช้เบ็ดเตล็ดต่างๆ ที่ควร
นำลงไว้ให้เป็นหลักฐาน ถาวรวัตถุได้แก่ตู้ โต๊ะ ราว เครื่อง
ใช้เบ็ดเตล็ดได้แก่ เครื่องประกอบการสอน เครื่องประกอบ
การเล่น ฯลฯ

ส่วนหนังสือห้องสมุดนั้น ให้แยกออกเล่มหนึ่งต่างหาก
อย่าเอามารวมในบัญชีพัสดุ.

สมุดบัญชีเรียกชื่อ โดยมากมีคำอธิบายวิธีทำอยู่ใน
เล่มพอเข้าใจได้แล้ว ข้อสำคัญต้องอาศัยความชำนาญ ชูระ
ที่ควรควรเอาใจใส่ในบัญชีเรียกชื่อนี้ คือ :-

๑. ต้องรักษาให้สะอาดเรียบร้อย
๒. อย่าให้ ผิดขาดหรือสูญหาย
๓. การขีดเครื่องหมายมาของโรงเรียน ต้องให้ตรง
กับความเป็นจริง.

ประโยชน์ของบัญชีเรียกชื่อ ประโยชน์สำคัญของ
บัญชีเรียกชื่อนี้มีดังนี้ :-

๑. บอกนักเรียนในชั้นหนึ่งๆ ว่ามีเท่าใด
๒. จำนวนนักเรียนที่มาในวันหนึ่งๆ มีเท่าใด บัวย ลา
ขาด เท่าใด.

๓. สำหรับรวบรวมเวลา อายุ เครื่องหมายมาของ
นักเรียน เพื่อทำรายงานประจำเดือน.

บทที่ ๑๐

การงานเกี่ยวกับการสอน

ตารางสอน

โรงเรียนต้องมีตารางสอนไว้เป็นหลัก เพื่อจะได้รู้ว่า
เวลานั้นจะได้ สอนวิชานั้น ถ้าจะสอนเรื่อยเรื่อยไปก็จะได้ไม่ได้
ประโยชน์เต็มที่ อาจจะต้องเหยิงและนักเรียนไม่ใคร่ทัน.

คนอื่นจะมาทำตารางสอนให้ก็สู้ครูทำเองไม่ได้ เพราะ
ผู้อื่นไม่รู้การในโรงเรียนเหมือนครู ผู้ใดทำการในหน้าที่ใด
ควรทำการในหน้าที่นั้นได้ ครูมีหน้าที่ในการสอน ครูต้อง
เข้าใจการทำตารางสอนของโรงเรียน.

คำแนะนำในการทำตารางสอน

การทำตารางสอนก็เป็นของยากเหมือนการทำอะไรอย่างอื่น ๆ
ต้องอาศัยความชำนาญ ถ้าไม่ชำนาญถึงจะมีหลักก็ทำไม่สู้ดี
แต่ถึงกระนั้นก็ควรยึดคำแนะนำไว้ อย่างดังนี้ :-

๑. ต้องดีกว่าในชั้นนั้น ๆ มีวิชาอะไรบ้างที่จะต้องสอน

๒. สอนวันละกี่ชั่วโมง (วิชาใดสอนวันละมากน้อยเท่าใดชั่วโมง).

๓. อะไรจะสอนมาก อะไรจะสอนน้อย

๔. วิชาที่ยากและต้องใช้หัวคิดมาก ๆ เช่น คำนวณ ต้องเอาไว้มองเวลาเข้า ๆ เมื่อเด็กยังมีกำลังความคิดบริบูรณ์.

๕. สิ่งที่ยากเอาไว้มองเวลาเล็ก เพราะไม่จำเป็นต้องใช้หัวคิดมากนัก.

๖. สำหรับชั้นประถม ระยะเวลาเรียนเพียงวิชาละ ๓๐ นาทีเป็นเหมาะ เมื่อเป็นชั้นสูง ๆ ทำการยากขึ้น จึงต้องเพิ่มเป็น ๔๕ นาที หรือ ๑ ชั่วโมง

๗. อย่าให้การเขียนต่อการเขียน หรือการออกเสียง ที่ออกเสียงอยู่ติดกันมากนัก ควรมีวิชาอื่นสลับบ้าง.

๘. ใ้กับประมวลการสอนเป็นเครื่องประกอบ และคู่มืออย่างที่เขาทำไว้ด้วย แต่ถ้าจะให้ดีกว่านี้ควรฝึกหัดทำให้ชำนาญ

เตรียมการสอนประจำวัน

เมื่อจะสอนบทเรียนใด ๆ ครูจะต้องเตรียมการสอน การสอนนั้นจึงจะได้ผลดี แต่การเตรียมเฉย ๆ ไม่ทันที่เอาไว้มองเวลาสอนจริง ๆ อาจหลงลืมได้ ทางที่ดีควรบันทึกเรื่องที่จะสอนลงไว้ในสมุดบันทึกการสอนประจำวัน คือ เขียนเนื้อเรื่องและ

วิธีสอนลงไปโดยสังเขปเพื่อกันลืมเท่านั้น ในสมุดบันทึกการ
สอนประจำวันนั้น ควรให้มีรายการต่าง ๆ คือ

๑. หน้ากัน ๆ จกประมวลการสอนเป็นรายเดือน ฉะเพาะ
ชั้นที่สอน (สำหรับนักเรียนครูที่ไปฝึกหัดสอน) ถ้าเป็นครู
ประจำชั้นไม่ต้องลอกลงไปก็ได้ เพราะมีสมุดจกประมวลการ
สอนไว้ต่างหากแล้ว.

๒. หน้าต่อไปคืคัการางสอนสำหรับชั้นที่คนสอน

๓. ต่อไปเป็นบันทึกการสอนประจำวัน สมุดบันทึกการ
สอน ควรแบ่งออกเป็น ๔ ช่อง คือ :-

๑. ช่องวิชาและเวลา

๒. ช่องเนื้อเรื่อง

๓. ช่องวิธีสอน

๔. ช่องหมายเหตุ

ในช่องวิชาและเวลา ให้เขียนชื่อวิชาที่จะสอนลงไป
บรรทัดล่างเขียนบอกเวลา ในช่องเนื้อเรื่องให้เขียนหัวข้อ
ของเรื่องที่จะสอนลงไปโดยสังเขป ในช่องวิธีสอนก็บอกวิธี
อย่างสังเขปลงไปเท่านั้น ส่วนในช่องหมายเหตุนั้น ถ้ามีเรื่อง
อะไรจะต้องบันทึก ควรลงไว้ในช่องหมายเหตุ เช่นวิชาใด
ไม่ได้สอน หรือสอนไปแล้วแต่ไม่จบ เพราะเหตุใด ผลของ
การสอนเป็นอย่างไร.

การบันทึกวิชาที่จะสอน

ครูบางคนบันทึกอย่างช่วยๆ เช่นอ่าน ก็ไม่บอกว่าจะให้อ่านหนังสืออะไร ทั้งแต่ไหนถึงไหน วิชาเขียน ก็ไม่บอกว่าจะให้เขียนที่ไหน เรื่องอะไร ทั้งแต่ไหนถึงไหน จึงขอแนะนำต่อไปนี้

๑. อ่านหรือเขียนต้องบอกว่า จะให้อ่านหรือเขียนในหนังสืออะไร ทั้งแต่ไหนถึงไหน ต้องเขียนคำยากๆ และความหมายของคำนั้นๆ ลงไปด้วย

๒. วิชาอื่นๆ ก็ทำนองเดียวกัน เช่นการรักชาติ เป็นต้น ต้องบอกว่าเรื่องอะไร มีหัวข้อสำคัญอะไรบ้าง ให้เขียนลงไปในช่วงเนื้อเรื่องด้วย.

ตัวอย่าง

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

วิชาและเวลา	หัวข้อเรื่อง	วิธีสอน	หมายเหตุ
เลข	ให้ทำแบบฝึกหัดในเลขประจำฉบับที่...ข้อ...ถึง....หน้า....	ให้นักเรียนเปิดหนังสือเลขขึ้น แล้วให้อ่านโจทย์ อธิบาย	วัน... สอนไม่ ได้ตาม กำหนด

วิชาและเวลา	หัวข้อ	วิธีสอน	หมายเหตุ
		ความหมายของ โทยให้เข้าใจ จึงให้ลงมือทำ ทีละข้อ เมื่อ เสร็จแล้วตรวจ ถ้าผิดมากกว่า ครึ่ง อธิบายบน กระดานดำ	เพราะ เด็กทำ ช้า คราว หน้า ต้อง แก้ไข
จรรยา ๑๐.๐๐.๑๐.๓๐	ความเพียร คือ ความอดทน ความมานะ ยาก ขึ้น ๆ ลง ๆ คุณ ของความเพียร คือทำให้กิจการ ที่กระทำโดยใช้ ความเพียรนั้น สำเร็จสมประ- สงค์	สอนโดยทา นิทานมาแล้วให้ ฟัง แล้วใช้คำ ถาม ให้ตอบสั้น เข้ามาหาหลัก ในช่องเนื้อเรื่อง	

ประโยชน์ของการบันทึกการสอน

การเตรียมและบันทึกการสอนประจำวัน มีประโยชน์แก่ครูผู้สอนหลายประการ คือ :—

๑. ทำให้เกิดความชำนาญยิ่งขึ้น และทำให้การสอนได้ผลดี ไม่เสียแรงและเวลาเปล่า.

๒. เพื่อจะได้เทียบการทำงานที่ทำในชั้นเรียนกับที่ได้ทำการสอนมาแล้วแต่ก่อนว่า ได้ผลต่างกันอย่างไร ด้วยพระองค์จะได้คิดแก้ไขให้ดีขึ้น ถ้าดีขึ้นแล้วก็จะได้ทำไว้ปฏิบัติตามต่อไป.

๓. เมื่อเขาสมุทบันทึกการสอนเก่า ๆ มารวมกันเข้า ก็จะได้วิธีสอนหลายอย่าง และเป็นหมายเหตุประจำวันของครูได้อย่างดี ทั้งจะทำให้ครูผู้สอนนั้นเป็นคนมีนิสัยละเอียดช่างสังเกต เมื่อมองเห็นผลค่อนข้างดี ก็จะได้ตั้งใจทำ.

ประมวลการสอน

ประมวลการสอน คือ การแย่งวิชาที่เรียนทุกอย่างขึ้นออกรายเดือน หรือรายปี การแย่งประมวลการสอนนี้ ต้องอาศัยความชำนาญและศรัทธาอย่างของผู้บันทึกทำไว้แล้ว ซึ่งสำคัญที่ควรคิด คือ :—

๑. ต้องดูกำลังนักเรียนว่า จะเรียนได้ตามที่กระให้เรียน ในเดือนหนึ่ง, ภาคหนึ่งหรือสองหนึ่ง หรือไม่

๒. เวลาในชั้นหนึ่งมี ๑๒ เดือน แต่เวลาหยุดภาคเรียน และหยุดพิเศษราวๆ ๓ ถึง ๓ เดือนกว่า คงมีเวลาเรียนเพียง ๘ เดือนครึ่ง ควรจะประมวลการสอนให้จบภายในเดือนที่ ๗ เดือนที่ ๘ ทวนกัน อีกครึ่งเดือนให้เป็นเวลาของวิชาพิเศษ เสียบ้าง ข้อสำคัญควรให้สอนให้จบ เพื่อมีเวลาทวนกันได้

๓. การเปิดโรงเรียนโดยมากแบ่งเป็น ๓ ภาค ภาคกัน ครึ่งเดือน ภาคกลางครึ่งเดือน ภาคปลายราวเดือนครึ่ง และยังมีหยุดพิเศษ หยุดปกติอีก

๔. การที่จะแบ่งวิชาต่างๆ เป็นรายเดือนนั้น ให้เอา จำนวนเดือนที่จะสอนโดยวิธีๆ มาหารจำนวนหน้าหนังสือ เช่น หนังสือมี ๘๕ หน้า เวลาเรียนมี ๘ เดือน คงได้เดือนละ ๑๐ หน้า แต่ข้อสำคัญคือควรจะยากง่ายอย่างไรด้วย ใน เดือนต้นถ้าวิชาง่ายก็ให้มากหน้าหรือมากข้อได้ เดือนหลังๆ มีความยาก ก็ให้น้อยหน้าหรือน้อยข้อ วิชาอื่นๆ ก็ดู เช่นเดียวกัน

แผนผังของโรงเรียน

โรงเรียนควรให้มีห้องเรียนยาวตึกๆ กันไป และให้มีระเบียบสำหรับนักเรียนชั้นลง เติร์เล่นได้พอสมควร ห้องเรียนไม่ควรทำซับซ้อนถ้าไม่จำเป็น โรงเรียนที่ตึกนั้น ควรให้แสงแดดเข้าทางระเบียบในเวลาบ่าย ไม่ควรให้เข้าข้างๆ

ห้องเรียนที่ทำซับซ้อนนั้น นอกจากทำให้ห้องมืดแล้วยังทำให้การเข้าออกลำบาก ทั้งเสียงที่สอนหรือพูดในห้องจะได้ยินตลอดถึงกัน

ห้องเรียน

แผนผัง (แปลน) คือแบบก่อสร้างที่มองเห็นจากที่สูง แผนผังของโรงเรียน คือแบบก่อสร้างโรงเรียน แผนผังของห้องเรียน ก็คือแบบก่อสร้างห้องเรียน แผนผังของอะไรก็ตาม ก็คือแบบก่อสร้างของสิ่งนั้น ซึ่งมองเห็นจากที่สูง

ขนาดห้องเรียน คือกว้าง ๖ เมตรครึ่ง ยาว ๘ เมตรครึ่ง จะจุจำนวนนักเรียนได้ ๓๐ คนพอดีไม่คับแคบ ถ้ากว้าง ๗ เมตร ยาว ๘ เมตร จุนักเรียนได้ ๓๕ คนพอดี เมื่อต้องการนักเรียนมากน้อยเท่าใด ก็เพิ่มหรือลดลงตามส่วนในการทำแผนผังต้องใช้มาตราส่วน การใช้มาตราส่วนจะใช้

อย่างไรก็ได้แล้วแต่เหมาะ แต่ข้อสำคัญเมื่อเพิ่มหรือลดของ
ย่อมาตราส่วนลงตามกันด้วย มาตราส่วนโดยมากใช้ ๑:๑๐๐
หรือ มาตราส่วน ๑ ใน ๑๐๐; ๑: ๑๐๐๐ แล้วแต่ความ
สะดวก

ข้อสำคัญเมื่อได้หลักแล้ว ต้องสังเกตทำให้ชำนาญความ
มุ่งหมายที่ให้ครูผู้แผนผังของโรงเรียนนี้ ไม่ได้มุ่งให้ทำ
เป็นแบบก่อสร้างกันจริงจัง เป็นแต่เพียงให้รู้ว่าถ้าต้องการให้
โรงเรียนนักเรียนเท่านั้นคน จะใช้โรงเรียนกว้างยาวเท่าใด
หรือในห้องหนึ่งต้องการนักเรียน ๓๐-๓๕-๔๐ คน จะใช้ห้อง
เรียนกว้างยาวเท่าไร มีเนื้อที่เท่าไร และให้รู้จักการเขียน
แผนผังของโรงเรียน ห้องเรียนได้พอเป็นทางก็พอ ตลอดจน
แผนการวางทิศของตัวโรงเรียนด้วย

แผนผังของโรงเรียน นับเป็นความรู้ ข้อหนึ่งในวิชาครู
เกี่ยวกับการจัดโรงเรียน ห้องเรียน ตลอดจนโต๊ะและม้านั่ง
ของนักเรียน กระดานดำ ฯลฯ

บทที่ ๑๑

ห้องสมุด และ พิพิธภัณฑ์

โรงเรียนทุกแห่งจำเป็นต้องมีห้องสมุด ตามฐานะของโรงเรียน
ถ้าโรงเรียนเล็ก ๆ ไม่สามารถจัดเป็นห้องสมุดได้ก็ควร

มีที่เก็บหนังสือไว้เป็นหลักฐาน แต่ถ้าเป็นโรงเรียนใหญ่ ๆ ก็
ต้องทำให้มีห้องสมุดขึ้นให้ สมแก่ฐานะของโรงเรียน ถ้าโรง
เรียนใดไม่มีห้องสมุด ก็เท่ากับว่าขาดของสำคัญไปอย่างหนึ่ง
เพราะห้องสมุดมีประโยชน์ คือ:-

๑. เป็นที่รวบรวมสรรพวิชา สะดวกแก่การค้นหา
ความรู้ของครูและนักเรียน

๒. เป็นทางอบรมนิสัยรักการอ่านให้เป็นคนเจ้าระเบียบ เพราะ
ห้องสมุดได้จัดทุกสิ่งทุกอย่างไว้เป็นพวกเป็นเหล่าโดยเรียบร้อย

๓. เพื่อให้เด็กเกิดความรักในการอ่านหนังสือ

๔. ถ้าโรงเรียนจัดการดีแล้ว นักเรียนจะมีนิสัยรัก
หนังสือ รักการอ่านโดยดีเป็นการสนุก เกิดความทะเยอ
ทะยานอยากรวบรวมหนังสือของตนเองบ้าง

วิธีดำเนินการห้องสมุดชั้นแรก

๑. ให้ครูพยายามเร้านักเรียนให้เกิดความรักในการ
อ่านและชักชวนการอ่านเป็นเครื่องเพลิดเพลินในเวลาว่าง

๒. เมื่อครูสอนวิชาใดๆ ถ้ามีโอกาสควรหยิบยก
ถ้อยคำจำนวนอันไพเราะ หรือที่เป็นคติสอนใจเป็นบางวรรค
บางตอนขึ้นมาให้นักเรียนฟัง แล้วชี้ให้เห็นความหมายของ
สิ่งที่ได้ทราบความคลอคลึง

๓. เมื่อครูได้ ขอรบมาให้นักเรียนเป็นผู้รับผิดชอบในทางนี้แล้ว การหาหนังสือเข้าห้องสมุดก็ไม่ใช่เป็นการยากนัก โดยใช้วิธีเรีย ไรจากครูและนักเรียน เอาเงินซื้อหนังสือ ถ้าใครให้เป็นเล่ม หนังสือก็ยิ่งดี จะได้มีชื่อปรากฏอยู่ในหนังสือนั้น เชื่อว่า ครูและนักเรียนคงยินดีขำรง

๔. เมื่อจัดขึ้นแรกสำเร็จแล้ว การต่อไปก็ไม่ยากเลย เป็นความไหวพริบและความสามารถของผู้อำนวยความสะดวกที่จะดำเนินการทั้งนี้.

ชนิดของหนังสือห้องสมุด

๑. จำพวกหนังสือที่เป็นวิชาความรู้ ทั่วไป
๒. จำพวกหนังสือที่เป็นคติในทางสอนใจต่างๆ
๓. จำพวกอ่านเล่นที่มีเรื่องสนุกเพลิดเพลิน แต่หนังสือประเภทนี้ บางเล่มที่มีข้อความไม่ดี ก็อย่ารับไว้เพราะห้องสมุด เพราะเป็นศัตรูแก่เด็กนักเรียน จึงพยายามขอให้ นักเรียนไปพบเห็นเป็นการดี

การเก็บหนังสือห้องสมุด

การเก็บหนังสือห้องสมุดนั้น ผู้ใดจะเก็บอย่างไรก็ได้แล้ว แต่ความเห็นดี แต่ข้อสำคัญนั้น ให้มีความเป็นระเบียบเรียบร้อย

ร้อยละ ก็เป็นการเพียงพอแล้ว ถึงกระนั้นก็ควรบันทึกกันไว้
บ้างก็ขอให้เก็บเป็นพวก ๆ ดังนี้

๑. พวกภูมิศาสตร์และประวัติศาสตร์
๒. พวกวิทยาศาสตร์ต่าง ๆ
๓. หมวดความรู้ต่าง ๆ
๔. หมวดอ่านเล่น
๕. หมวดข่าว เช่นหนังสือพิมพ์ รายวันรายปักษ์หรือ
รายเดือน ฯลฯ

เมื่อได้ทำเป็นพวก ๆ กันแล้ว ให้ทำบัตรกระดาษติดหนังสือ
แล้วลงเลขที่ไว้เป็นหมวด ๆ ตามลำดับไป แล้วลงบัญชีไว้เป็น
หลักฐาน

การอำนวยความสะดวก

มอบให้ครูคนใดคนหนึ่ง^๑ ในโรงเรียนเป็นผู้อำนวยความสะดวก ถ้า
เลือกได้ครูที่มันสวีย^๒ ในทางนี้^๓ อยู่ด้วยยิ่งดี ถ้าหาไม่ได้ครูคนใด
ก็ใช้ได้ เพราะเป็นการฝึกทำงานด้วย แล้วมอบนักเรียนชั้นสูง^๔
ให้เป็นผู้ช่วยเหลือตามสมควร หรือจะให้ครูผู้อำนวยความสะดวก
เขาเองตามความพอใจ เพื่อเขาจะได้ช่วยกันจัดการอำนวยความสะดวก
ห้องสมุดให้เรียบร้อย

หน้าที่ของผู้ อำนวยการ

ผู้อำนวยการห้องสมุดและผู้ช่วย มีหน้าที่ดังต่อไปนี้คือ:-

๑. เป็นธุระในการรับและจ่ายหนังสือ
๒. ตรวจตรามิให้หนังสือขาดหาย รับผิดชอบในหน้าที่
๓. จัดการดำเนินการให้ห้องสมุดเจริญ มีคนชอบและให้ มีหนังสือทวชน
๔. วางข้อบังคับและรักษาข้อบังคับของห้องสมุด ให้เป็นไปด้วยทางงาม

ข้อบังคับของห้องสมุด

ข้อบังคับที่จะทวชนน จะดังอย่างใดก็ได้ แต่ข้อสำคัญให้หนักถึงประโยชน์ของสาธารณะ และเพื่อป้องกันมิให้หนังสือขาดหาย แต่ข้อสำคัญของข้อบังคับนั้นควรมิดังนี้:-

๑. บอกกำหนดวัน, เวลาให้ ยืนและส่ง
๒. หนังสือหมวดข่าวเบ็ดให้อ่านในห้องสมุด แต่อย่าให้นำไปทอน
๓. ผู้ยืมต้องรักษาไม่ให้หนังสือเสียหาย ถ้าชำรุดมากหรือหายต้องใช้
๔. ต้องให้นำมาส่งตามกำหนด ถ้าใครฝ่าฝืนต้องปรับ

๕. อย่าเปิดโอกาสให้นักเรียนยืมได้ทั้งหมด ควร
อนุญาตแค่เฉพาะนักเรียนชั้นสูงเท่านั้น

พิพิธภัณฑ์ของโรงเรียน

โรงเรียนทุกแห่งไม่ว่าโรงเรียนประถมหรือมัธยม (ที่มีตัว
โรงเรียนถาวรแล้ว) ควรพยายามให้มีพิพิธภัณฑ์ตามสมควร
พิพิธภัณฑ์ ควรจัดเป็นพวก ๆ ดังนี้:—

๑. พวกหนึ่งได้แก่เครื่องมือใช้สำหรับสอนประกอบบทเรียน
ต่าง ๆ ควรพยายามรวบรวมไว้ เพื่อจะได้หยิบยืมใช้ได้ สะดวก

๒. การฝีมือของนักเรียน เป็นต้นว่ารูปภาพแผนที่ เครื่อง
หัตถกรรมต่าง ๆ ที่นักเรียนทำขึ้น เก็บสะสมไว้เป็นเกียรติยศ
ของโรงเรียนและผู้ที่ทำ

๓. จำพวกพืช สัตว์ แมลง รูปหรือเครื่องมือที่ใช้ที่เป็น
ประโยชน์ เช่น เครื่องทดลองวิทยาศาสตร์ เป็นต้น

ของ ๓ จำพวกนี้ ถ้าเป็นโรงเรียนชั้นสูง ก็ยิ่งเป็น
ประโยชน์มาก เพราะเป็นเครื่องมือประกอบการสอนพฤกษศาสตร์
และวิทยาศาสตร์ โรงเรียนที่มีทุนมากควรหาให้ครบทุกจำพวก
ถ้าโรงเรียนที่มีทุนน้อยหรือไม่มีทุน ก็รวบรวมแต่ข้อ ๑—๒
ก็พอ เพราะไม่จำเป็นต้องลงทุนลงแรงมากนัก.

วิธีเก็บ

วิธีเก็บควรเก็บเป็นพวกๆ สิ่งใดที่นักเรียนทำ ให้ลงชื่อ
อายุชั้นที่เรียน และวันที่ทำไว้ด้วย ถ้าเป็นรูปภาพควรแขวน
ไว้ตามผนังห้องเรียนแทนรูปภาพประดับอื่นๆ ส่วนการรวบรวม
จำพวกพืช, สัตว์ และแมลงต่างๆ นั้น ไม่เป็นการยากอะไร
ให้ครูช่วยกัน และพยายามเร้าให้นักเรียนช่วยกันเก็บมา ถ้า
ของใครก็ ควรให้รางวัลเพื่อเป็นเครื่องล่อใจ ถ้าเป็นจำพวก
สัตว์ ถ้ามันตายควรใช้วิธีดอง จำพวกแมลงก็ทำอย่างเดียวกับ
สัตว์ ถ้ากองไม้ไผ่ควรหาใบใส่เพื่อกันกลิ่นเหม็น นานๆ
เข้ามันก็คงแห้งไปเอง ส่วนพฤกษชาติจะเก็บโดยวิธีของหรือ
ตากให้แห้ง แล้วนำใบเรียบติดกับกระดาษ แล้วเขียนเป็น
เล่มก็ได้.

ผู้รักษา

ให้มีครูเป็นหัวหน้าคนหนึ่ง และมีนักเรียนช่วยตาม
สมควร ผู้รักษาก็ต้องรับผิดชอบและจัดการให้เจริญ ถ้ามีครู
น้อยคน หรือการพิพิจาณายังมีน้อย จะให้เป็นงานฝาก
ไว้กับผู้อำนวยการห้องสมุดด้วยก็ได้ เมื่อมีการเจริญ
ขึ้นและมีจำนวนครูมากพอ จึงแยกผู้รักษาพิพิจาณาค้างหาก.

ประโยชน์ของพิพิธภัณฑ์

พิพิธภัณฑ์ของโรงเรียนมีประโยชน์แก่ครูและนักเรียน
ทั้งท้อไปนี้ คือ :—

๑. เวลาสอนนักเรียนที่เกี่ยวกับข้อเท็จจริงจะได้
นำมาใช้ได้สะดวก

๒. เมื่อนักเรียนได้เห็นของจริง ๆ ก็พอใจเรียน

๓. ทำให้เด็กเป็นคนมีนิสัยรักของที่ธรรมชาติศึกษา
เพราะแมลงต่าง ๆ มีหลายชนิด และทำให้เด็กรู้จักเก็บเล็ก
เก็บน้อย มีนิสัยชอบสะสมของแปลก ๆ ไว้

๔. ทำให้เด็กเคยชินต่อธรรมชาติมากขึ้น เพราะได้ดู
และสังเกตโดยใกล้ชิด

บทที่ ๑๒

การปกครอง

การปกครองที่ข้าพเจ้าจะกล่าวท้อไปนี้ เป็นแต่เพียง
เครื่องอุปกรณเท่านั้น (การปกครองบังคับบัญชาที่มีลืออยู่
แล้ว) เพื่อเป็นหนทางคำวิท้อไป การปกครองเป็นการสำคัญ
อย่างหนึ่งในวิชาครู ถ้าการสอนก็แต่ปกครองไม่ก็ไม่ได้ผล
หากการปกครองก็ ถึงการสอนจะไม่คั่นก็พอจะหวังผลได้บ้าง.

การปกครองบังคับบัญชา คือการอบรมเด็กให้ทั้งคนอยู่
 ในระเบียบ ระเบียบในที่นี้หมายถึงระเบียบที่คิดและพึงปรารถนา
 รวมทั้งระเบียบของหมู่คณะด้วย การอบรมเด็กให้มีระเบียบ
 คือให้เด็กเป็นผู้มีนิสัยรัก วัตรปฏิบัติและชอบพร้อมด้วยกาย
 วาจาและใจ การที่จะทำให้เป็นผลสำเร็จได้ ต้องอาศัย
 การปกครองบังคับบัญชาเป็นเครื่องมือชักจูงในชั้นต้น การ
 บังคับบัญชาชั้นนี้เป็นการศึกษาที่จะทำให้ได้ผลจริง ๆ จำเป็นต้องใช้
 ความพยายามและคิดแก้ไขอยู่เสมอ ถึงกระนั้นก็ตาม ต้องอาศัย
 สิ่งอื่นเป็นเครื่องช่วยเหลือ สิ่งที่จะช่วยให้การปกครองบังคับ
 บัญชาของครูดำเนินไปสู่ความมุ่งหมายนั้น คือ :-

๑. ตัวครูเอง

๒. นักเรียน

๑. อาศัยตัวครูเอง ขันครูจะต้องมีการบำเพ็ญ
 สำนึกแห่งตัวเรียวร้อย ทำตัวให้เป็นแบบพิมพ์ที่ดี เป็นคนที่
 เอาใจใส่ต่อการทำงาน และตรงต่อเวลา กับต้องมีคุณสมบัติ
 อื่น ๆ อีก (จะกล่าวต่อไปภายหลัง)

๒. อาศัยนักเรียน ความจริงการปกครองบังคับบัญชา
 โรงเรียนที่ปรากฏเห็นเป็นระเบียบเรียบร้อยนั้น ไม่ใช่คณะครู
 เป็นผู้ทำทั้งหมด คณะนักเรียนเป็นผู้ทำเป็นส่วนใหญ่ นักเรียน
 จึงมีส่วนในการปกครองบังคับบัญชาไม่น้อยกว่าครูเลย ถ้าครู

รับภาระการปกครองไปทำเสียคนเดียว ครูย่อมเป็นผู้ฝึก
แต่ถ้าครู ปล่อยให้นักเรียนรับภาระฝ่ายเดียว โดยครูไม่
พยายามสอนสั่ง สืบเสาะ ครูก็เป็นผู้ฝึกหนักขึ้นไปอีก ถ้า
ครู ปล่อยให้นักเรียน ปกครองกันเอง และ ครู อยู่หลังฉากแล้ว
จะเป็นการช่วยการปกครองบังคับบัญชาได้มากขึ้น

คำว่า “นักเรียนปกครองนักเรียน” ได้แก่นักเรียน
ผู้ใหญ่ปกครองนักเรียนเล็ก ๆ หรือหัวหน้าปกครองนักเรียน
ทั่วไป การที่จะให้หัวหน้านักเรียนต้องเลือกโดยสุจริต พร้อม
ด้วยความเห็นชอบของคณะครูและนักเรียน เมื่อได้เลือกแล้วต้อง
อบรมหัวหน้า ให้มีคุณสมบัติต่อไปนี้ คือ :—

๑. ความซื่อสัตย์สุจริตในหน้าที่
๒. รู้จักฝึกซ้อมในหน้าที่
๓. ไม่ใช้อำนาจที่มอบให้ไปใช้ในทางที่ผิด
๔. มีความเมตตาปราณีต่อนักเรียนเล็ก ๆ

นอกจากนี้ครูต้องอบรมสั่งสอนให้นักเรียนทั้งหลายมีคุณ
สมบัติต่อไปนี้ด้วย จึงจะบรรเทาภาระอันหนักของครู คือ :—

๑. ความรักเกียรติศักดิ์ของตนและ คณะ ให้รู้สึกละอาย
ในการกระทำผิด
๒. ให้มีความรักชื่อเสียงของตนเอง ความรักชื่อเสียง
อันนี้จะเห็นได้ว่าไม่ให้นักเรียนกระทำผิด
๓. อบรมกายและใจไว้เพื่อความดีของทุกคน

คุณสมบัติของครูช่วยการปกครอง

คุณสมบัติอื่น ๆ ของครู ที่ช่วยการปกครองยังจำเป็น
ปัญหา คือ :-

๑. ความรอบคอบในหน้าที่ ให้มีความรอบรู้ในกิจการอันเป็นหน้าที่โดยไม่ประมาท แค่อำระขอบข่าย คืออย่าแสดงตนว่ารู้ไปทุกสิ่งทุกอย่าง

๒. ว่าเป็นผู้สามารถในหน้าที่ ควรพยายามเอาใจใส่ดูแลความเรียบร้อยของนักเรียน และเมื่อนักเรียนขอความช่วยเหลือ ก็ควรช่วยตามสติกำลัง (ช่วยในทางชอบ)

๓. ว่าเป็นคนจริง คือพูดจริงทำจริง เมื่อควรแข็งแรงก็ต้องแข็งแรงจริง การอ่อนแอและเฉรชาไม่ควรมีในตัวครู แต่การเฉรชาเป็นครั้งคราวก็มีประโยชน์อยู่บ้าง

๔. ว่าเป็นคนมีเมตตาต่ออย่างส่งเสริม คือให้ครูผู้เลี้ยงนักเรียนมีเมตตาไว้บ้าง เป็นของมีประโยชน์ แต่เมื่อนักเรียนมีเมตตาผู้อื่นให้ครูผู้เลี้ยง ไม่ควรส่งเสริม

๕. ทำมากแต่พูดน้อย การงานที่จะสำเร็จได้นั้นอยู่ที่การทำไม่ใช่อยู่ที่การพูด จึงหัดตนเป็นคนทำมากกว่าการพูดมากได้เป็นศรี

๖. ใจู้จักนึ่ง แต่อย่านึ่งในสิ่งทู้จัก คือถ้าเรายังไม่รู้
ความเป็นไปของนักเรียน ควรนึ่งกูไปก่อน เมื่อรู้แน่นอน
แล้ว ควรจัดการการหน้าที่

๗. ท้องรู้จักหัวใจของการปกครองบังคับบัญชาเท็กให้
ถูกตามชั้นและอายุ

สิ่งอื่นทู้ช่วยการปกครองบังคับบัญชา

นอกจากทู้กล่าวมาแล้ว ยังมีสิ่งอื่นอีกทู้ช่วยการปกครอง
บังคับบัญชา คือ.

๑. โรงเรียน ครูทู้คงดูแลทู้โรงเรียนและห้องเรียน ให้
สะอาดเรียบร้อย ให้มีแสงสว่างและลมโกรกเข้าออกได้สะดวก
การจัดห้องเรียนห้องประชุมและทางเข้าออก ควรให้เป็นระเบียบ

๒. การงาน ครูทู้คงเอาใจใส่ดูแลตรวจตราอยู่เสมอ ควร
ทำให้เรียบร้อย ความเรียบร้อยเป็นหัวใจของกิจการทั้งปวง
ถ้าปราศจากสิ่งนี้เสียแล้ว การสั่งสอนก็ก้ การอบรมก็ก้
ยากทู้จะสำเร็จได้ ความเรียบร้อยหมายถึงการกระทำอันไม่
เคลือบแคลงและเวลา เช่นสิ่งใดควรอยู่ในที่ใด ก้ให้อยู่ในที่นั้น
หรือกิจการใด ๆ ควรทำเวลาไหน ก้ทำในเวลา นั้น

๓. การสอน ครูควรสอนนักเรียนให้ตรงต่อเวลา และ
พยายามสอนให้ดีที่สุดทู้จะทำได้

๔. การศาสนา หมายถึงอำนาจสิ่งหนึ่งทีคอยเตือนใจให้รักข้างดีและเกลียดข้างชั่ว ครูต้องอบรมให้นักเรียนเคารพในพระศาสนา อันเป็นของประจำบ้านเกิดเมืองบ้านของตน แล้วหมั่นประพฤติตาม ครูต้องประพฤติเป็นตัวอย่าง

๕. สุขศึกษา (พลศึกษา) คือการเล่นสนุกสนานอย่างเข้าเรื่อง คือทำให้เกิดกำลังและเบิกบานใจ การเข้าเรื่องทำให้เกิดระเบียบและคุณธรรมที่ดี จึงกล่าวว่าสุขศึกษาช่วยส่งเสริมการปกครอง และช่วยกัน :-

ก. เมื่อเข้าสนามเล่น นักเรียนเตรียมพร้อมที่จะปฏิบัติตามข้อบังคับและระเบียบแห่งการเล่นโดยซื่อสัตย์

ข. เมื่อฝึกข้อบังคับยอมรับไทย

ค. ไม่ยืนคืบยืนวิ่งเกินไปในเมื่อชนะหรือแพ้ เมื่อชนะก็ไม่เบาะเขี้ยว ถึงคราวแพ้โดยยุติธรรมก็ไม่ถือค้ำ

สุขศึกษาเป็นเครื่องเตือนใจของนักเรียนโดยมาก ครูจึงควรระวังอย่าให้เล่นมากเกินไป จนเสียการเรียน และอย่าข่มขืนนักเรียนที่มีกำลังไม่พอ ให้ออกแรงในสุขศึกษาที่หนักอึ้งในการเล่นทุกครั้ง ถ้าครูให้เล่นด้วยหรือกำกับอยู่ด้วยจะเป็นการดี เพราะเด็ก ๆ ชอบให้ผู้ใหญ่ดู หรือรู้ว่าเขามีความสามารถเพียงไร ถ้าเราเห็นว่านักเรียนคนใดจะเล่นออกนอกทาง ก็คอยกระตุ้นเข้ามาให้ถูกทางไว้.

การปกครอง (ต่อ)

การปกครองเด็กตามอายุ

๑. การปกครองเด็กชั้นเล็ก

ก. ให้เด็กได้ใช้กำลังวิ่งไต่อย่างเหมาะสม อย่าให้วิ่งมือไต่
และอย่าบังคับให้นั่งอยู่เฉย ๆ

ข. คอยควบคุมดูแลเสมอและให้ทั่วถึง

ค. มีคำสั่งเข้มงวด แต่อย่าทักท้วงความเป็นไทย
ของเด็ก

ฅ. ประพฤติเป็นตัวอย่างชั้นก็แก่เด็ก

ง. ปกครองด้วยกิริยาท่าทางนุ่มนวล ดีกว่าใช้เสียง

๒. การปกครองเด็กชั้นกลาง

เด็กชั้นนี้มีอายุตั้งแต่ ๗-๑๔ ปี ให้ปกครองอย่างเกี่ยวข้องกับเด็กชั้นเล็ก แต่ให้หย่อนลงหน่อย เพื่อให้เด็กรู้จักรักษาความเป็นไทยแก่ตน.

๓. การปกครองเด็กชั้นใหญ่

เด็กชั้นนี้มีอายุตั้งแต่ ๑๔ ปีขึ้นไปจนถึง ๒๑ ปี ให้ปกครองทำงานองเกี่ยวข้องกับเด็กชั้นกลาง และเปิดโอกาสให้เขาปกครอง

ตัวเขาเองบ้าง ผ่อนผันให้มีความเป็นไทยตามสมควร แต่ข้อสำคัญอย่าลืมว่า ถ้าเขายังไม่รู้จักปกครองตัวของตัวเพื่อความเป็นไทยแล้ว ครูต้องยื่นมือเข้าเกี่ยวข้องกับทันที อย่าปล่อยให้เกิรทางผิด ต้องให้เขารู้สึกได้ว่า เขาจะต้องดำเนินชีวิตในทางไหนจึงจะถูก

ต้องทำให้เด็กเคารพและยำเกรง

การปกครองที่ดี การสอนที่ดี ที่จะได้ผลนั้น ย่อมขึ้นกับความรัก, เคารพยำเกรงครู ฉะนั้นครูควรทำให้เกิดขึ้นโดยอาศัยหลักนี้ :-

๑. ครูต้องปราศจากอคติ การสอนต้องให้ทั่วถึงไม่เลือกพรรคพวกสักทีเดียว

๒. ต้องพยายามสอน ให้ตัววิชาสอนให้เด็กเข้าใจ เมื่อเด็กได้ถามข้อสงสัยต้องพยายามช่วยเหลือ อธิบายให้ฟังทุกโอกาสที่ควรจะทำให้

๓. ครูต้องไม่มีความเฉื่อยชาหรือความอดทนเลย จะทำการสิ่งใดก็ต้องรวดเร็ว

๔. ต้องเป็นผู้มีกิริยาท่าทางดี เป็นสง่า ไม่ใช่หึงหรือถือตัว เป็นคนสุภาพเรียบร้อย วาจาอ่อนหวาน

๕. บัณฑิตภรรยาอีก ๒ ข้อคือ :— ให้ความอิสรภาพแก่เด็ก ให้เด็กพักตอนเวลาของคนให้เหมาะแก่บทเรียน จะทำให้เด็กเพลินประการหนึ่ง อีกประการหนึ่ง ให้เด็กเกิดความรักกันจากการช่วยเหลือกันและกัน แต่เมื่อเขาทำไม่ได้แล้วครูจึงชี้ทางให้

๖. ทั้งจิตต์เมตตา ปรารภนาจะเป็นประโยชน์แก่นักเรียน และไม่สอนนักเรียนโดยหวังผลตอบแทน.

ข้อบังคับเกี่ยวกับการปกครอง

การปกครองนักเรียนหม่มาก ด้วยต้องการจะเพาะความเป็นระเบียบนั้น จำต้องมีข้อบังคับและการออกคำสั่ง เมื่อผู้ใดฝ่าฝืนจำต้องรับคำหนึ่งหรือโทษ เมื่อผู้ใดปฏิบัติตามข้อบังคับก็มีคุณประโยชน์ คือการชมเชยหรือรางวัล เพื่อเป็นเครื่องล่อใจ ที่ว่าข้อบังคับเกี่ยวกับการปกครองนั้นคือ :—

๑. การปกครองบังคับบัญชา ไม่ใช่ใช้ข้อบังคับเสียเลยก็เป็นการบังคับบัญชาที่ผิด

๒. การปกครองด้วยข้อบังคับมาก หยุ่มหิมน หนักเกินไปเกินไปว่าผิด และผิดมากกว่าข้อ ๑ เพราะ

ก. ครูจะต้องรักษาข้อบังคับนั้นๆ ถ้าเป็นครูที่อ่อนการปกครองรักษาก้วยแล้ว การจะมีข้อบังคับหรือไม่ก็มีเท่ากัน.

ข. การปกครองตัวเข็บบังคับมาก จะได้รับผลถึงที่ว่า
 “แมวไม่อยู่หนูคณอง” แทนที่จะช่วยการบังคับ
 บัญชาจะกลายเป็นเครื่องทำลายไ้มาก

ส่วนครูที่ชำนาญในการปกครองบังคับบัญชา แต่ไม่ใช้
 ขอบบังคับในการปกครอง ก็นับเป็นผลที่วุ่นวาย เพราะ

ก. จรรวมตาเด็กต้องเป็นเด็ก จึงควรจะมีขอบบังคับไว้
 เพื่อชักจูงให้สำรวมใจ เพราะเด็กจะตั้งตนอยู่ใน
 ระเบียบทุกเมื่อยอมไม่ได้เช่นจรรวมตาอยู่เอง

ข. ในขณะที่มีเด็กหมู่มาด้วยกัน จำต้องมีขอบบังคับ
 ไว้สำหรับหมู่คณะ ถึงหากการปกครองจะได้เป็น
 ไปโดยเรียบร้อย และนักเรียนรู้จักหน้าที่ปกครองตนเอง
 ได้ก็จริง จำต้องมีวิธีของกันไว้ เพราะบางเวลา
 อ่อนมีความจำเป็นอยู่บ้าง ที่จะรวบรวมความเป็น
 ระเบียบของบุคคลมาเป็นระเบียบของหมู่คณะเมื่อถึง
 คราวที่ทำการ จะได้หยิบยืมออกมาใช้ได้สะดวก

การออกข้อบังคับ

การออกข้อบังคับต้องอนุโลมให้ถูกกาละเทศะ กล่าว
 คือต้องคำนึงถึงวัยของเด็ก ถึงชนิดของโรงเรียน ว่าเป็น
 โรงเรียนถิ่นอยู่หลับนอน หรือเข้าไปเป็นกลับ เป็นโรงเรียน

สำหรับบุคคลที่มีตระกูลหรือบุตรสามัญชน นี่ถึงความชอบม
 ของนักเรียนที่ได้รับมาจากบ้านแล้วเป็นอย่างไร เมื่อได้คำนึง
 ถึงข้อเหล่านี้ไทยรอบคอบแล้ว จึงวางข้อบังคับตามควรแก่
 ความจำเป็น แต่ข้อสำคัญ ข้อบังคับที่ได้วางลงไปแล้วนั้น
 ต้องไม่เหลือวิธีที่เกื้อกระปฏิบัติตาม ถ้าง่ายแก่การปฏิบัติก็วาง
 ไทยผู้ผ่านให้มาก ถ้ายากก็วางไทยสำหรับผู้ผ่านให้น้อย
 เท่าที่ปฏิบัติยาก ก่อนที่จะวางข้อบังคับใด ๆ ลงไป ควรปรึก
 หลักรื้อไปนี้ :—

๑. เราต้องทราบความมุ่งหมายแห่งข้อบังคับนั้น ๆ ว่ามี
 ความประสงค์อย่างไร และต้องวางเพื่อความเรียบร้อยของ
 หมู่คณะเป็นใหญ่ ทั้งเราจะมีวิธีกาเนิการ ที่จะรักษาข้อบังคับ
 นั้นด้วยวิธีใด.

๒. ทั้งข้อบังคับของหมู่คณะ ไม่ใช่ทั้งสำหรับบุคคล

๓. ทำความเข้าใจกับหัวหน้านักเรียน ว่าข้อบังคับที่วาง
 ไว้นั้น มีความประสงค์อย่างไร และเนื่องมาจากอะไรเป็น
 เหตุ แล้วมอบอำนาจและความรับผิดชอบบางสิ่งบางอย่าง
 ให้แก่หัวหน้านักเรียน เพื่อทำการต่างหว่านทา ถึงกระนั้น
 ก็ที่ ครูต้องหมั่นสอดส่องอยู่เสมอ.

๔. เขียนข้อบังคับให้เป็นที่เข้าใจชัดเจน ใช้ภาษาง่าย ๆ

ซึ่งอ่านเข้าใจกันได้ทั่วไป

๕. อ้อออกข้อบังคับให้หมุ่หมิมเกินไป

ภาระของครู

เมื่อได้ทราบข้อบังคับแล้ว ภาระอันหนักของครูก็จะมีมากขึ้น คือต้องรักษาข้อบังคับที่ไ้ตั้งขึ้น ให้เกิดประโยชน์แก่หมู่คณะจริงๆ การรักษาข้อบังคับของโรงเรียนฝึคกับการรักษากฎหมายของบ้านเมือง เพราะผู้รักษาข้อบังคับของโรงเรียนตกเป็นหน้าที่ของครู และยังมีหน้าที่คอยสั่งสอนห้ามไม่ให้นักเรียนกระทำความผิด ไม่ใช่คอยรับผิด ต่อเมื่อนักเรียนคนใดฝ่าฝืนจริงๆ จึงต้องลงโทษ ตกลงจึงเป็นอันว่า ครูเป็นผู้ออกข้อบังคับ, เป็นผู้ชักเตือนห้ามปรามไม่ให้กระทำความผิดและทั้งเป็นผู้ตัดสินลงโทษผู้ฝ่าฝืนด้วย ภาระอันหนักจึงตกอยู่แก่ครูผู้เดียว.

การทำโทษ

การทำโทษเป็นของไม่คั่งประสงคทั้งฝ่ายผู้กระทำและผู้ถูกกระทำ จึงควรกระทำต่อเมื่อหมดหวังที่จะแก้ไขความผิดด้วยวิธีการอย่างอื่นอันเขากว่าหมคแล้ว การทำโทษเป็นเครื่องมื่อรักษาการปกครองบังคับบัญชาอย่างหนึ่ง ซึ่งระก

เสียไม่ได้เหมือนกัน และจะใช้เกินกว่าจำเป็นก็ได้อีกเช่นเดียวกัน.

การทำโทษ จะเป็นด้วยสถานใดก็ตาม ควรถือหลักต่อไปนี้คือ :—

๑. ก่อนทำโทษ ควรหารือกับครูทุกคนได้ยิ่งดี หรือนำความให้ทราบถึงผู้ใหญ่ว่าด้วยยิ่งดีมาก.

๒. การทำโทษทุกครั้งต้องเป็นของให้คิด ฉะนั้นเวลาทำโทษต้องให้นักเรียนทราบว่าตนมีความผิดอย่างไร จึงได้รับโทษ เมื่อรับโทษไปแล้วต้องรู้สึกเสียใจและเข็ดหลาบ

๓. การทำโทษต้องอย่าให้เป็นระหว่างนักเรียนกับครู ต้องให้ผู้ผิดทราบว่าเขาทำผิดข้อบังคับ ๆ เป็นผู้ลงโทษ

๔. เวลาจะทำโทษขอให้แจ้งการขึ้นทูลโทษ ควรทำไปด้วยความกรุณาและน้ำใจเยือกเย็น เวลาทำโทษอย่าชู้หรือพูดกระทบเปรียบเปรย.

๕. การทำโทษต้องทำทันที อย่าผัดวันประกันพรุ่ง เพราะจะทำให้นักเรียนเป็นกังวล เป็นอันตรายแก่ความเจริญของจิตใจ

๖. เมื่อทำโทษแล้วควรลืมเสีย อย่าชู้เขาเรื่องเก่ามาพูดอีกต่อไป ต้องถือว่านักเรียนที่ได้รับโทษแล้วนั้นกลายเป็นคนดี

๗. ถ้าต้องทำโทษนักเรียนหลายรายคิดๆ กัน ings ย่า
นี้กว่านักเรียนเป็นผู้ผิดฝ่ายเดียว บางทีครูคงจะมีบกพร่องอะไร
อยู่บ้าง ถ้ามีควรแก้ไขทันที.

รางวัล

บำเหน็จรางวัลเป็นของจำเป็นสำหรับส่งเสริมให้นักเรียน
กระทำความดี เป็นการชักจูงกันมิให้นักเรียนกระทำความชั่ว.

การชมเชยและให้รางวัลมีประเภทต่าง ๆ กัน แล้วแต่
ครูจะเลือกใช้ให้ถูกตามกาละเทศะ (กล่าวละเอียดในวิชา
ปกครองโรงเรียนแล้ว) การให้รางวัลมีหัวข้อสำคัญอยู่ ๓
อย่างคือ :—

๑. การชมเชย
๒. การให้คะแนน
๓. การให้สิ่งของ

การชมเชย ไม่ทำให้ครูต้องเสียเงิน แต่อาจทำใ้
นักเรียนที่ได้รับความชมเชยนั้นดีใจ เพราะการชมเชยเป็น
การเพราะเหตุและทำให้เบิกบานใจ ถ้ามีโอกาสดุริยช่วยเขา
ทันที แต่ครูต้องรู้จักใช้จึงจะให้คุ้มค่า ถ้าใช้พร่ำเพรื่อเกิน
ไปก็ให้โทษ.

การให้คะแนนความประพฤติ การให้เลื่อนที่ การตั้งเป็นหัวหน้า หรือเป็นผู้ช่วยครูในกิจการบางอย่าง เหล่านี้เป็นเครื่องหมายความว่าชอบ ทำให้ผู้ไ้รับมีความขะมักเขม้นทำดียิ่งขึ้น.

การให้สิ่งของเป็นรางวัล ไม่ควรให้มากเกินไป แต่ต้องให้มีเหตุผลเพียงพอ จึงจะทำให้ผู้รับมีความภูมิใจมากกว่าพอใจในของรางวัล และใช้แต่ภูมิในเท่านั้น ยังจะต้องคิดให้ทำก็ต่อไปอีก ถ้าหากว่าครูให้รางวัลพร่ำเพรื่อ ไม่ว่าจะเป็นรางวัลอย่างใด ๆ แทนที่จะทำให้เกิดประพฤติกดีขึ้น กลับจะทำให้เกิดละเลยเสีย เพราะเห็นว่ารางวัลของครูให้นั้นเป็นของธรรมดาเสียแล้ว ฉะนั้นจึงขอเตือนว่า การให้รางวัลมีความมุ่งหมายเพื่อให้เกิดทำดีเสมอไป มิใช่ทำแต่เพื่อมุ่งเอารางวัลเท่านั้น ครูต้องอบรมให้เกิดกระทำดีเพื่อมุ่งประโยชน์ของหมู่คณะมากกว่าส่วนตัว.

บทที่ ๑๔

คำแนะนำเพิ่มเติมบางอย่าง

การปกครองชั้น

ครูที่ออกสอนใหม่ ๆ หรือนักเรียนที่ไปสอนประจำเดือน มักจะชุลลชลัก หรือมีความหนักใจในเรื่องปกครองนักเรียน จึงขอแนะนำดังนี้ :-

๑. แต่งกายให้เรียบร้อย เกรงแต่งตัวและร่างกาย
ของครูต้องให้สะอาดหมดจดและเรียบร้อย

๒. ต้องทำตัวให้เป็นผู้ใหญ่ อย่าเพ้อเล่นกับนักเรียน

๓. อย่าทำทั้งตัว หรือพูดเอ็ดตะโรมากเกินไป เพราะ
เกรงจะเคยชินเสีย ทั้งทำให้ชั้นที่อยู่ใกล้ ๆ หนาวหูก้วย

๔. หมั่นมองดูชั้นให้ทั่วถึง ในเวลาสอนไม่ควรมองไป
ทางอื่นนอกจากชั้น

๕. อย่าว่ากล่าวให้พรวดเกินไป ควรใช้วิธี نرم
ไว้ก่อนเป็นต้น

ที่ยืนในเวลาสอน

เวลาที่ครูยืนอธิบายให้นักเรียนฟัง อย่ายืนชิดโต๊ะ
นักเรียนนัก ครูควรยืนใกล้ ๆ กับกระดานดำ ให้ห่างจากโต๊ะ
นักเรียนแถวหน้าอย่างน้อยหนึ่งวา ถ้าต้องการเขียนกระดานดำ
บ่อย ๆ แล้ว ควรยืนให้กระดานดำอยู่ทางซ้ายมือของครูเอง
ถ้ามีกระดานดำ ๒ แผ่น เวลาเขียนควรเขียนแผ่นที่อยู่ทาง
ซ้ายของนักเรียนก่อน ถ้าไม่พอจึงเขียนแผ่นขวาต่อไป และ
อย่าเอนไปเอนมาในชั้นบ่อยนัก เว้นไว้แต่จะตรวจสมุดของ
นักเรียนเท่านั้น

การบ้าน

ครูควรให้การบ้านแก่เด็กไปทำทุกวัน อย่างน้อยต้องให้กินเวลาสักครึ่งชั่วโมง อย่างมากไม่ควรให้เกินกว่าชั่วโมงครึ่ง (สำหรับมัธยม) ส่วนชั้นประถมก็ควรให้การบ้านทุกวัน แต่อย่าให้กินเวลามากนัก อย่างน้อยวันละ ๓๐ นาทีก็พอแล้ว การบ้านจะเป็นวิชาใด ๆ ก็ได้ เช่น ลายมือ แผนที่ เลข วาดเขียน ฯ ล ฯ แต่อย่าให้ซ้ำวิชาบ่อยนัก การบ้านควรบันทึกต่อท้ายสมุดบันทึกการสอนประจำวันเสมอทุกวัน.

การบ้านควรให้ส่งในวันรุ่งขึ้น ฉะนั้นก่อนที่ครูจะให้การบ้านไปทำ ควรตรวจตารางสอนเสียก่อนว่า มีสอนอะไรบ้าง แล้วจึงให้ไปทำ การที่ทำให้การบ้านเด็กไปทำหลาย ๆ วันนั้น เด็กอาจจะลืมหรือขี้เกียจ ทั้งคิดผิดตัวเองด้วย.

ประโยชน์ของการบ้าน

การบ้านมีประโยชน์ ๓ อย่าง คือ:—

๑. ทำให้เด็กมีความรักชั้น เพราะเวลาทำการที่โรงเรียนมันน้อย ถ้าไปทำที่บ้านอีก ก็เกิดความชำนาญและทำได้
๒. ทำให้ผู้ปกครองหรือบิดามารดาเด็ก รู้ว่าเด็กของตนเจริญอย่างไร อาจทำให้บ้านกับโรงเรียนติดต่อกันกันขึ้น เด็กเมื่อรู้ว่าทางบ้านและทางโรงเรียนช่วยกัน เพาะให้ตัวมีความ

เจริญ ก็จะมีผลดีทั้งและบิดามารดามากขึ้น บิดามารดาก็จะ
รู้ว่าความเจริญของบุตรเป็นอย่างไร

๓. ทำให้เกิดรู้จักเรียนได้โดยลำพังตนเอง และเกิด
มีนิสัยชอบตัวเอง และชอบเรียนส่วนตัวขึ้น.

เวลาให้การบ้าน

การให้การบ้านควรให้เมื่อเวลาว่างเล็กน้อย เพราะว่าถ้า
ให้เสียแต่เช้าๆ นักเรียนที่ใครอื่นจะรีบทำเสียแต่เมื่อมีเวลา
ว่างให้เสร็จ จะได้ไม่ต้องเอาไปทำที่บ้าน ถ้านักเรียนทำค้าง
ไม่สู้ก็ เพราะว่าเวลาว่างเป็นเวลาที่หยุดพักสำหรับเล่นอย่างร่างกาย
ถ้ามันนั่งทำการเสีย เมื่อเข้าเรียนอีกก็จะเหนื่อย เพราะว่าสมอง
ไม่ได้หยุดพัก ความคิดความตั้งใจก็ไม่ดี.

การสอนหนังสือเด็ก

สำหรับชั้นประถม ไม่ควรบรรจุวิชาให้มาก เพราะว่าเด็ก
ได้เรียนมาจากธรรมชาติแล้ว จะสอนอะไรก็สอนได้แต่ควร
สอนปากเปล่า ที่ถูกควรสอนให้อ่านออกเขียนได้เป็นพอ
จะมีเลขปนด้วยก็ได้ ส่วนการบริหารและการฝีมือ ถ้าสอน
ให้เด็กทำได้จริง ๆ ก็ยิ่งดี.

การสอนบรรดาชั้นต่ำ ๆ ควรให้แทรกอยู่ทุกบทเรียน แต่
ไม่ควรให้มีอยู่ในตารางสอน การร่ำกัฏฐาก็เช่นเดียวกัน.

การสอนสุขศึกษา ควรให้มีในโรงเรียน แม้แต่จะเป็น
เพียงท่ากายกรรม ก็ยังดีกว่าไม่จัดการสอน.

การสอนวิชาต่างๆ สำหรับชั้นประถม^{๔/๕}ปีที่ ๒-๓ ขึ้นไป
ต้องให้ทำแบบฝึกหัดตามแต่ละทำได้ เพื่อให้เกิด^๕ระ^๕ได้เกิด^๕ความ
ชำนาญ แต่ข้อสำคัญควรระวังอยู่อย่างหนึ่ง คือการเรียน
ของเด็กเล็ก ๆ อย่าให้มากเกินไป ถ้ามากเกินไปอาจให้โทษ
ได้ เพราะทำให้สมองของเด็กอ่อนเพลีย.

การอบรมจรรยา

วิชาสอนจรรยา ได้กล่าวมาแล้วในบทที่ ๗ ต่อไปนี้จะได้นำ
แนะนำวิชาอบรมจรรยาเป็นเครื่องประกอบ เพราะการสอนกับ
การอบรมต่างกัน.

การอบรมจรรยาทั้งส่วนทางกาย (ได้แก่กำลังกายแข็ง
แรง, มีความรู้ความสามารถ) และทางใจ (ได้แก่การบังคับ
ไม่ทำผิดจากคลองธรรม) โรงเรียนมีหน้าที่อบรมนักเรียนทั้ง ๒
อย่าง การอบรมต้องอาศัยเครื่องช่วย คือ :-

๑. ครูเป็นตัวอย่างให้ คือครูต้องเป็นเด็กคนหนึ่ง เอา
ใจเราไปใส่ใจเด็ก ต้องนำเด็กไปในทางดี หรือนำไปทางชั่ว
แต่ถว้ยหลังหันกลับไปทางดี นิสสัยของคนไทยชอบทำ
ตามผู้นำ

๒. ขอรรมทาเต็กชอชอดอกแชนทวอชออย่าง จระนักรุ
 ทัองชอดอกแชนไท่กักอน เพอเชนทวออย่าง

๓. ฝกนัสสยเต็กไท่คุ่นเคย เมอเต็กเคยชินแล้ว
 กัทำไท่ไม่ล้าชาก

ส่วนการฝึกหัดธรรมในทางปฏิบัติ ต้องอาศัยการอบรม
 จึงควรดำเนินการปกครองในโรงเรียนคล้ายรัฐบาลเล็กๆ โดย
 ครุฑนำตัวอย่างอันดี การอบรมธรรมทางโรงเรียน ควรโยง
 ไปพร้อมกับโครงการอบรมธรรมของลูกเสือ ครูต้องเป็นน้ำ
 หนึ่งใจเดียวกันกับเด็ก อบรมให้เห็นความสะอาดของหมู่คณะ
 เป็นที่ตั้ง ตามหลักการศึกษาของเรา มี ๓ อย่าง คือ :—
 พุทธิศึกษา, จริยศึกษา, พลศึกษา แต่ถ้าเริ่ตามลำดับ
 อาจไม่สำเร็จ คนเราก็คือต้องอาศัยความประพฤติเป็นหลัก
 การฝึกฝนตกควรเป็นดังนี้ :—

๑. อบรมทางธรรมาก่อน

๒. ฝกให้รู้เจกเชนคนมีกำลังกายที่

๓. แล้วจึงให้พุทธิศึกษาให้เหมาะ กับฐานะของคน
 นั้น ๆ ตามสมควร

ตามหลักของสัตวศึกษาเคนเพาเวส ต้องอบรมตามหลัก
 การศึกษาตามลำดับ แล้วต้องอาศัยทางศาสนา ๑, ความ
 เจริญตามสมัย ๑, และอาศัยความสนุกเข้ามาล่อด้วย.

ตามโรงเรียนมุ่งฝึกหัดให้นักเรียนมีความรู้ในวิชาการ
 ต่าง ๆ เพื่อเป็นเครื่องประกอบการศึกษาเชิงชีพเป็นส่วนบรรยา
 ทางกาย. อบรมฝึกหัดนิสัยสัปปะกาย ให้อุปนิสัยในข้อบรรยาได้
 เป็นส่วนอบรมทางใจ.

(สำเนา)

ใบอนุญาตให้ใช้แบบเรียน

ฉบับที่ ๔๘/๓๕๘

วันที่ ๑๐ เดือนธันวาคม พ.ศ. ๒๔๗๔

หนังสือตำราคู่มือวิชาครูเบื้องต้น ของรองอำมาตย์ตรี
โสภณ ปาตบุตร พิมพ์ครั้งที่สอง จำนวนหนึ่งพันฉบับ
ใน พ.ศ. ๒๔๗๔

เจ้าหน้าที่ได้ตรวจแล้ว อนุญาตให้ใช้ในโรงเรียนได้

(ลงพระนาม) ธานีวัต มหาอำมาตย์เอก

เสนาบดีกระทรวงธรรมการ

(ใช้ให้เฉพาะในการพิมพ์คราวนี้เท่านั้นและห้ามมิให้นำใบอนุญาตนี้ไปพิมพ์ในหนังสือเรื่องอื่นที่มีได้รับอนุญาตเป็นอันขาด)